

Michel Warschawski İSRAİL TOPLUMUNUN KRİZİ

Açık Bir Mezara Doğru

Türkçesi; Osman Akınhay

OSMAN AKINHAY

1960, tımir, Ödemiş doğumlu. 1976'da SBFye, 1980'de hapse girdi. İçeride çevirmenliğe başladı, 80'e yakın kitap çevirdi, Gün *A&armasa* (2002) ve Ölümüne *Bakmak* (2005) adlı iki romanı; *Piyasa SoyaJiimi Tartışması* {1991} ve Üzcan Özen'le birlikte hazırladığı *Çeçenistan: Yok Sayılan Ülke* (2002) ve Dünyanın Büiün *Sokaktan* isyanda (2003) başlıklı üç derlemesi, Mehmet Uğur'la yaptığı *Müzakerelerden Üyeliğe: AB-Türkiye Gündemindeki Sorunlar* (2005) adlı bir söyleşi kitabı var.

a

agorakitaptığı

Siyaset 25

İsrail Toplumunun Krizi Açık Bir Mezara Doğru

Michel Warschawski

Eserin özgün adt: *lombeau Ouverl*

Çevirinin yapıldığı ingilizce basım:

Toward an Oçtn Tomb

The Crisis o/hradi Sockty

Monthly Review Press, 2004, New York

ingilizce basımından çeviren: Osman Akınhay

Kapak lasanm: Mithat Çınat

Dizgi: Sibel Yurt

© 2004, Monthly Review Press

© 2006; bu kitabın yayın hakları

Agora Kitaplığı'na aittir.

Birinci Basım: Kasım 2006 ISBN: 9944-916-57-9

Baskı ve Cilt: Kitap Matbaacılık Tel: (0212) 50146 36

AGORA KİTAPLIĞI

Gümüşsüyü Mahallesi Osmanlı Yokuşu, Muhtar Kâmil Sokak No: 5/1 Taksim/İSTANBUL Tel: (0212)

243 96 26-27 Fax: (0212) 243 96 28

www .agorakitapligi .cam e-poita: agora@agorakitapligi.com

Almanya'da Nazilerle, Mistin-İsraü'de'yse sömürgecilerle savaşıp, yetmiş yıllık mücadelenin ardından hayata veda eden yoldaşlarım Yankel Taut (Mişa) İle Ruth (Trude) Milo'nun,

İÇİNDEKİLER

Önsöz: Kumsal Hikâyeleri .....xü

1) Katliama Yeşil Işık 1

2) Çifte Gayn-in san il eşirme.....21

3} İrkçılığın Yeni Yüzü.....39

4) Duvar.....54

5) Karşı-Reformasyon.....66

6) Külfetli Bir Miras 84

7) Ara Dönemin Sonu.....99

8) Yeni İsrail.....113

Epilog: Masada'ya Doğru mu?.....130

İngilizce Çeviriye Sonsöz 140

Filmin mutlu sonla bittiği temin edilmediği sürece asla sinemaya gitmem ben. Sonu kötüye varan hikâyeleri hakikaten sevmiyorum. Bu yüzden, israil'in kendi yıkımına doğru delice bir rotaya girdiğini ortaya koymayı amaçlayan elinizdeki kitabı yazarken çok sıkıntı çektiğime şaşırmanın gerekir. Günümüzün dehşetengiz gerçekliğini yansıtan her bölümü, her paragrafı ve her örneği çoğunlukla gözyaşları içinde kaleme aldım. Bunlar bazen, başka insanlara yönelik baskının ve gay-ri-insanileştirmenin getirdiği hudutsuz şiddetten kaynaklanan öfke gözyaşları; bazen de bir toplumun - aynı zamanda, torunlarının büyüyeceği benim toplumumun- dejenere olmasından duyduğum keder gözyaşları oluyordu.

Yazdığım her satırda, tünelin sonundaki ışıktan bahsetmeyi ve İsrail'de varlığını hâlâ koruyan direniş biçimlerini anlatarak, insanlara yeni umutlar aşılamaı tercih ettiğim açıkça anlaşılacaktır. Yoksa, 'piçlerin hakkınızdan gelmemesi' için elimizden gelen her şeyi yapmamalı mıyız? Öte yandan, başka bir

kitabı da İsrail'deki muhalif seslere ayırmış olduğum için, burada her zaman dengeli bir resim çizmeye çalışmak, her zaman için izciyken söylediğimiz şarkıyı ("Her bulutun gümüşü bir parlaklığı vardır") tekrarlayıp durmak kanımca sahtekârlık olacaktır. Üzerinde tek bir gümüşü parlaklık olmayan karanlık ve tehditkâr bulutları hepimiz gördük.

Sonu kötüye varan bazı hikâyeler, kâbusla kesilen rüyalar, fiyaskoyla sonuçlanan maceralar vardır. Siyonizmin de Yahudi tarihinde gelip geçici bir epizod, hem vahşi (kurbanları açısından) hem de trajik (başrol oyuncularından) bir parantez olduğu bir gün anlaşılabilir. İkinci İsrail krallığı birincisinden daha kısa sürdü ve ilki kadar şanlı şerefli bir sicili olmadı; üçüncüsü niçin daha da kısa, hatta daha az şerefli bir ömre sahip olmasın ki?

Sınırdan adlı kitabımda, geri dönüş noktası olup olmadığı meselesini açıkça ele almıştım.* Bir muharebenin kesin olarak kaybedildiğini, bu defa kötü adamların kazandığını, çocuklarımızın ya da torunlarımızın kuşaklarının yeniden inşa için büyük çaba harcamak zorunda kalacağını ne zaman anlarsınız? Ben aynı soruyu, Nazilerden kaçmayı başarmış ve vakit kaybetmeden daha güneşli ama çok daha merhametli olmayan semaların altında mücadelelerine devam etmeye koyulmuş olan devrimci yoldaşlarıma yönelttim. Hiçbiri bana açık bir cevap veremedi. Fakat yine de onların hayatları, onların ter-

*) Michel Warschawski, *Sur la Frontière* (Paris: Edition5 Stock, 2002).

cihleri ve mücadeleleri -Özellikle de yüzyılımızın geceyarısı gibi görünen zamanlarda- bana siyasal ve ahlâki bir pusula sağladı, takip edeceğim bir örnek oluşturdu.

Alman devrimci sosyalistleri, enternasyonalist ve anti-Stalinist militanlar olan yoldaşlarım Yankel Taut (Mişa) ve Ruth (Trude) Milo, hem bana hem de başka yoldaşlarıma, toplumlarımızı barbarlığa doğru 'dik uçurumlardan aşağı yuvarlan-ma'ya başladığında akıllarımızın bize dayattığı kötümserliğe rağmen adımlarımızı iradenin iyimserliğine bakarak atmaya borçlu olduğumuzu öğrettiler. Kaldı ki, her şeye rağmen akıl irade karşısında galebe çaldığında, adaletsizliğe karşı mücadelenin son mantığı hâlâ yerinde duruyor olacaktır: direniş. Direniş, insan vakarının öfkeli haykırışı, kaba kuvvete boyun eğmeyi reddetmektir.

XI

ÖNSÖZ: KUMSAL HİKÂYELERİ

Temmuz 2002, Tel Aviv kumsalı: İki saat sonra, Yeş Gvul hareketinin örgütlediği ve askerlik yapmaya karşı çıkan yedek askerlerle dayanışma maksadıyla eski limanın kıyısında ayarlanmış bir konser başlayacak. İsrail rock müziğinin büyük isimleri, işgal altındaki topraklarda uygulanan baskı politikasını onaylamadıklarını ifade etmek amacıyla bu konserde para almadan çalmayı kabul etmişlerdi. Fakat az önce, radyo istasyonları ve onların bazı destekçilerinin kendilerini ve parçalarını boykot etme tehditleri karşısında çoğunun son anda desteklerini geri çektiklerini öğrenmiş bulunuyoruz.

Tatillerini İsrail'de geçirmek gibi tuhaf bir alışkanlığı bulunan Fransız bir kadın arkadaşım, içki almak üzere sahildeki büfelerden birine gitmeye davranmışız. Ansızın korkunç bir karışıklık çıkıyor: Yüz metreyi aşkın bir mesafedeki bir diskonun avlusunda, bir grup teknisyen ses kontrolleri yapıyorlar. Birbirimizi dahi duyamıyoruz, kontroller dakikalarca kafamızı şişiriyor. Bir süre sonra arkadaşım yanlarına gidip, sesi kısmalarını istemeye karar veriyor.

Güçlü bir Fransız aksanı olmasına, İsrail'de hiç rastlanmayan türde bir gülümsemesi ve nezaketi olmasına rağmen çok da düzgün bir İbranice'yle konuşan arkadaşım, gürültünün asabımızı bozduğunu, biraz kafa dinleyip huzur bulmak için sahile gelmiş bulunan bu insanları rahatsız ettiğini açıklıyor. Aldığı cevap, "Kaybol şuradan orospu. Sen kendini ne sanıyorsun?" oluyor ve gerisi geliyor: "O Yahudi düşmanı arkadaşlarını da yanına alıp ülkene dön. Biraz hayır işi yapmak istiyorsan da Kızıl Haç'a gir. Hadi, yüzünü dağıtmadan bas git şimdi." Üstelik bu teknisyen, ayak takımından birine benzemiyor; tersine, tabiri caizse iyi aile çocuğuna benziyor.

Teknisyenin kabalığı karşısında dili tutulup gözlerinden yaşlar aka aka yanıma gelen arkadaşım, suskun bir şekilde eski limana yöneliyor. Sonra, uzun bir duraklamanın ardından sözcükler ağzından tane tane dökülüyor: "Ben bu sürekli gerginliğe dayanmamam. İlk defa başıma böyle bir şey geldi. İsrail adına korkuyorum. Herkes kafayı sıyırılmış. Otuz yıldır buraya gelir giderim, gündelik hayatta bu derece şiddete daha önce hiç tanık olmadım. Sizin toplumunuz hasta, korkunç derecede hasta."

Ağustos 2002, Hayfa yakınındaki bir kumsal: Pinina'yla arkadaşları güneşleniyorlar. Hemen önlerinde bir baba, oğluyla raketbol oynuyor. Hemen onların sağında, o bölgede top oyunları oynamanın yasak olduğunu belirten bir tabela var.

Pinina, on metre ileride özellikle oyun oynansın diye ayrılmış bir alan olduğunu, fakat buldukları yerde oynamanın yasak olduğunu söylüyor. Baba, ona bağırarak, bu durum hoşuna gitmiyorsa başka yerde güneşlenebileceğini, kumsalın herkese ait olduğunu, vb. söyleyerek karşılık veriyor. Pinina'nın

arkadaşları nazikçe ama kararlı bir dille, adamdan sadece kumsal kurallarına uymasını istiyorlar. Anlaşılan oyuna ilgisini kaybeden baba da oğluyla birlikte gidiyor. Fakat birkaç adım sonra geri dönüyor ve öfkeyle hınç karışımı bir ses tonuyla Pi-nina'yla arkadaşlarına soruyor: "Ama bu ülkede niçin bir tek ben kurallara uymak zorunda olayım ki?"

Elinizdeki kitabı yazmaya, işte bu hikâyeyi dinlediğimde karar verdim.

XIV

İSRAİL TOPLUMUNUN KRİZİ

KATLİAMA YEŞİL IŞIK

israil ordusu, otuz yılı aşkın bir süredir, Haziran 1967'den itibaren kendi yönetiminde olan Filistin topraklarındaki faaliyetlerini tarif etmek için bir oksimoron* kullanmıştır: 'liberal işgal'. Bu ifade, 'silahlarımızın saflığı' ve 'Yahudi ve demokratik devlet' gibi benzer tipteki başka ok-simoronları andırmaktadır.'

Oysa, bu 'liberal işgal' nosyonunun arkasında iki önemli unsurun yattığı açıktır, israil bir yandan, dünyaya karşı (terimin ABD'de algılanan anlamıyla) liberal bir

*) İki birbiriyle çakışan özellik veya düşünceyi barındıran ifade ya da tamlama, (çn.)

1) 'Silahlarımızın saflığı' -İbranice'de *Tohar ha-Neshek*-, genellikle İsrail silahlı güçlerinin 'temiz', ahlâki anlamda silaha başvurduğunu söylemek amacıyla kullanılan sık bir ifadedir.

yüz, vahşi ve sömürgeci olmayan bir yüz sergilemek isterken, öbür yandan, asgari derecede baskıcı önlemler ve halktan en az sayıda kurban alarak bir işgal politikası uygulamak gibi açıkça deklare edilmiş bir niyetin arkasında durmaktadır.

Herkesin kabul edeceği üzere, liberal yüz, birinci İntifada sırasında kendini belli edemedi; üç yıldan daha kısa bir zaman diliminde 1.500 kadar Filistinli kurban verilmesi, bir işgalin tanımı gereği baskıcı ve kanlı bir harekât olduğunu (özellikle de işgal altındaki insanlar özgürlük ve bağımsızlık arzularını kitlesel bir şekilde açığa vurduklarında) en çıplak haliyle gözler önüne seriyordu. Nitekim, kamuoyunda işgal edilmiş topraklardan çekilmeye ve -iki yıl sonra- Oslo sürecine kitlesel destek vermeye doğru bir görüş değişikliğine yol açan etken de, işgalin artık liberal olduğunu iddia edemem esiydi.

İsrail işgali, Eylül 2000'den beri liberal olduğunu ileri sürme iddiasından vazgeçmiştir. Tam tersine, işgal, Irgun* marşından ödünç alırsak 'parlak, zalimce' karakterini açıkça sergilemektedir. İşgal vahşi ve kanlıdır -İsrail halkının büyük çoğunluğu da işgalin destekçisidir.

İsrail hükümeti, Eylül 2000 gibi erken bir tarihte, iki yıl önce, daha sonra İsrail ordusunda generalliğe getirilecek olan bir adamın hazırladığı sınır ötesi bastırma planını uygulama emrini vermişti. Bu planın bir bölümü 'Kan Banyosu' diye adlandırılmıştır/ Bu harekât, İsrail genel-

*) Aşırı sağcı bir örgüt olan Irgun, şimdi iktidarda bulunan Likud Partisi'nin atasıydı. (ç.n.)

2) İbramcc'de *Hakazat Dam*.

kurmayının Ehud Barak'a, Filistin'in tek taraflı bağımsızlık ilanına karşı muhtemel bir karşılık olarak önerdiği senaryolardan biriydi. Hazırlanan senaryoların hepsinin ortak paydasıysa, Filistinlilerin dikbaşlılık etmeleri, tek taraflı bir inisiyatifle kendi kafalarına göre hareket etme cüreti göstermeleri karşısında kesin bir şekilde burunlarının sürtülmesiydi.

Eylül 2000'deki tek taraflı girişim, israil işgaline karşı bir halk isyanı -ilk haftalarında silahsız bir halk isyanı- olan ikinci intifada'nın başlama işaretiydi. Şu gerçeği yeterince vurgulayamıyoruz: Filistinli askerler israil ordusuyla, ancak tepeden tırnağa -çoğunlukla da teleskopik mercekli tüfeklerle- silahlı israilli askerler onlarca genç göstericiyi katlettikten sonra çarpışmaya girmişlerdi. İsrail'de düzenlenen bombalama eylemlerine gelince, bu eylemler ancak üç ay sonra -yüzlerce Filistinlinin çoktan hayatını kaybetmiş olduğu bir dönemde- başlamıştı.

israil tarafından verilen emirler açıktır: her türlü direnişi her türlü araçla ezin. Hedefin hemen hiç önemi yoktur, koşulların hemen hiç önemi yoktur ve 'tali zarar'ın ölçüsünün hemen hiç önemi yoktur.

Yukarıda ana hatlarıyla çizdiğimiz senaryoyu aklımızda tuttuğumuzda ilk olarak belirtilmesi gereken nokta, israil'in baskısının, özünde 'cezalandırıcı' bir karakter taşıdığıydı, işgale karşı çıkmaya, her şeyden önemlisi; Ehud Barak'ın Camp David'deki 'son derece cömert teklifi'ni geri çevirmeye (ki bu konu üzerinde daha sonra etraflıca duracağız) cesaret ettikleri için Filistinlilere sıkı bir ders verilmeliydi. Şu aşamada, Barak'ın ve genelkurmayın güttükleri

amacın 'düzeni tesis etmek' değil, çabucak bir sindirme kampanyasına dönüştürülebilecek olan bir cezalandırma seferi düzenlemek olduğunu kavramak önemlidir.

Bu türde bir harekât, sivil bir halkı dehşete düşürmek, o halkı sömürge egemenliğini kabullenmeye zorlamak ve egemenlerin dayatmaya çalıştıkları tahakküm biçimlerine boyun eğdirmek için muazzam ölçüde askeri araçlara başvurulmasını gerektirir. Sivillere uygulanan şiddeti iç ve uluslararası kamuoyunun gözünde haklı çıkarmak için de, bu halkın her ne pahasına olursa olsun sivil statüsünden soyularak gösterilmesi şarttır. İşte, Çeçenistan'da olduğu gibi işgal altındaki Filistin topraklarında da terörizmin kavramının sistematik bir kapsamda kullanıma sokulması ve yaygınlaştırılmasının sebebi budur: Bu kapsamıyla, sivil bir halka yönelik kanlı baskıcı önlemler 'terörizme karşı savaş' kılıfına sokulabilmektedir çünkü. Misket bombalarının parçalara ayırdığı insanlar artık kadınlar ve çocuklar değildir; kuşatma halinin yoksulluğa ve bazı koşullarda açlığa sürüklediği insanlar artık bütün ailelerdir; onların hepsi 'teröristler'dir. 'Savaş' kavramına da bu minvalde bir önem kazandırılmak tadır. İşte bu yaklaşım, dünyanın en büyük beşinci askeri gücünün bir sivil halkla değil, rakip bir askeri kuvvetle karşı karşıya olduğu izlenimini uyandırmaya, dolayısıyla zırhlı araçların, savaş helikopterleri ve uçaklarının kullanılmasını, haklı göstermeye yaramaktadır.

11 Eylül 2001, açık bir şekilde israili yetkililerin 'terörizme karşı savaş' kavramından azami ölçüde faydalanmalarını sağladı; en vahşice baskı yöntemlerine bir meşruiyet kazandırdı. İkiz Kuleler'i hedef alan saldırı aslında ABD yönetimine, terörizme karşı savaşın,

Guantanamo Kampı'nın dehşetengiz yüzünün açıkça yansıttığı şekilde, teröristleri aralarından çekip çıkarma bahanesiyle sivil insanların bombalanmasından, anayasal hakların ve insan haklarının askıya alınması suretiyle yürütülen önleyici savaşa değin pek çok şeyi meşru kıldığı yeni, gezegen çapında, hukuksal ve siyasal bir üslûp oluşturma fırsatını tanıdı.

MUHAMMED EL-DURA'DAN RAMALLAH'IN YERLE BİR EDİLMESİNE

İşgal edilmiş topraklarda uygulanan yeni baskı dalgasının şiddeti daha ilk gününde, Gazze Şeridi'ndeki Netsarim yerleşimi yakınlarında küçük Muhammed el-Dura'nın babasının kollarında öldürülmesiyle gözler önüne serildi, israil ordusunun kendi kurallarına -en azından, ikinci İntifa-da'dan önce yürürlükte bulunan kurallara- göre, Muhammed el-Dure tamamen soğukkanlılıkla katledilmişti. Herhangi bir askere karşı tehdit oluşturmadığı sürece herhangi bir kimseye ateş etmek yasaktı -kaldı ki söz konusu olan kişi çocuksa, hele bir de silahsızysa, bu yasağın en ufak bir şekilde hatırlatılmasına dahi gerek yoktu.

İsrail ordusunun sözcüleri, olayların meydana gelmesinden ancak bir yıl sonra her şeyi toptan reddetmeye karar verdiler. Bir yılı aşkın bir süre sonra, kendi babasının kasten -Filistin mermileriyle- çocuğun ölümüne yol açtığını ileri sürebilecek cesareti buldular. (Yeri gelmişken, bu doğrultudaki 'kurbanı suçlama' taktiğinin israil'de, ülke di-

şimdiki belli çevrelerde olduğuna kıyasla daha az safdilce karşılandığının da altını çizmek isterim.) Çatışmaların ilk haftalarında, muazzam sayıda Filistinli kurban (kronların pek çoğu genç ya da çocuk yaşlarda kişilerdi), çoğu olayda, İsraili askerlerin kesinlikle tehlikede sayılamayacakları bir mesafeden açılan mermilerle hayatını kaybetmişti, ki bu da askerlerin öldürmek amacıyla emir aldıklarını açık seçik ortaya koyuyordu. Apaçık şekilde anlaşılan durum, askerlere ancak kendilerine ateş açıldığında ya da tehlikeli bir duruma düştüyse-ler ateş etmeleri yetkisini veren eski direktiflerin yürürlükten kaldırıldığıydı, israil insan hakları örgütü B'tse-lem'in bir raporuna göre: İntifada başladığında, IDF [İsrail silahlı güçleri]... askerlere ateş açma izni veren durumların kapsamını genişletti... Basına yansıyan raporlara göre 'Mavi Leylak' diye anılan Ateş Açma Yönetmeliği'nin yeni versiyonu tamamen gizli tutuluyordu.

Ancak, intifada patlak vermeden önce İsrail ordusunun bu sürece aylarca hazırlandığını belirtmek gerekir.³ Yine: Çatışmaların meydana geldiği bu ilk hafta sırasında, Filistinlilerin ateşli silah kullandıkları olaylar hâlâ enderdi; İsrail askerleri, çoğunlukla sapanla silahlı olan çocuklarla savaşıyorlardı.

İsrail'in tutumundaki bu keskin dönüş, genelkurmayın uzun süredir planlamakta olduğu stratejinin temel ögele-

3) B'isclcm, "Trigger Happy -Unjustified Gunfire and the IDF's Opcn-Fire'Regu-lations during the a)-Aqsa intifada -Summary." Man 2002, http://www.btse-lem.org/Englisli/Publications/Summary_r_H_a_p_py_2002.asp.

rinden biriydi; bu stratejinin başlıca hedefi de işgale karşı koymaya cesaret eden Filistinlileri cezalandırmaktı. Sürdürülmekte olan müzakerelerde herhangi bir ilerleme kaydedildiğinde.^ da birtakım aksamalarla karşılaşıldığında israil, Yahudi devletinin önceden tartışmadığı ya da onay vermediği (ister diplomatik kanallarla ortaya konmuş, isterse kamuoyunda tartışılması istenmiş olsun) hiçbir girişime hoşgörüyüle bakmayacaktı.

İşgal yetkililerinin, çatışmalarından ilk günlerinden itibaren aldıkları önlemlerin sertliği, hükümetin ve kamuoyunun hissettiği çifte aşağılamayla (Barak'ın 'cömert teklifi'nin reddedilmesi ve israililerin çoğunluğunun da bahsetme cömertliğini gösterdiği Pax Israiliana'ya meydan okunması) doğru orantılıdır.

Bununla beraber, genç Filistinlilerin, israili askerlerin canlı cephanelerle 'kalın kafaları'na sokmaya çalıştıkları dersi almaya yanaşmadıkları kısa sürede anlaşılacaktı. Bu genç Filistinlilerin aralarında, silahsız kardeşleriyle çocukların tırpan gibi biçildiğini görmekten hınçla bilenmiş olan en yaşlıları, Oslo Anlaşması'nın kendilerine edinme imkânı tanıdığı gelişmemiş silahlardan yararlanmaya karar verdiler. Kuşkusuz bu, bir silahı olan ve komşusunun kendini savunma imkânı bulamadan vurulup öldürüldüğüne tanıklık eden her insanın sergileyebileceği en doğal tepkidir. Ama ayrıca da bir tuzaktır. O noktadan itibaren İsrail'in payına, Filistinli çocuklarla gençlerin popüler, silahsız isyanını silahlı mücadele, ölüm kalım mücadelesi, hatta savaş olarak gösterme imkânı da doğmuştur -ve savaşta her yol mubahtır.

Olaylar çok hızlı bir şekilde tırmandı. 9 Kasım 2000'de "hukukdışı infazlar" gerçekleştirme politikası, Hüseyin Abayat'ın bir suikast sonucu öldürülmesiyle uygulamaya kondu. Uluslararası Af örgütü raporlarına göre, Kasım 2000 ile Ağustos 2001 tarihleri arasında, en az 50 Filistinli bu tür suikastlara kurban gitti.⁴ 'Aktif savunma' ve 'önleyici nefsi müdafaa', İsrail kabinesinin uluslararası hukukta savaş suçu olarak tabir edilen eylemler için kullanmayı tercih ettiği terimlerdir. Bu tür saldırıların yol açtığı 'tali zarar', yine Uluslararası Af Örgütü'nün raporlarına göre, yüzde 65'in üzerine çıkmıştır: 30 militan hedef alındığında, hedef dışındaki en az 20 kişi de canından olmuştur.⁵ Ortaya çıkan bu vahim tabloyu siyasal liderlerden ya da aydınlardan protesto eden fiilen hiç olmadığı gibi, mahkemelerden de bu gidişata dur deyici türden herhangi bir karar çıkmamıştır, işçi Partisi-Meretz hükümeti ('cömert teklifi yapmış olan aynı hükümet), israil'in hayatta kalma savaşı' çerçevesinde böyle bir suikastlar politikasını benimsemişti.

Aynı süreçte israil, yerleşim bölgelerinde bulunan binalara füzelerle saldırmak için Apache helikopterleri kullanmaya başlamıştır. 31 Temmuz 2001'de, Nablus'taki Filistin Enformasyon Merkezi bürolarını hedef alan iki füze saldırısı sonucunda 2'si çocuk 8 kişi hayatını kaybetmişti. Helikopterlerin peşinden F-16 savaş uçakları da devreye sokul-

4) Amnesty International (Uluslararası Af Örgütü), Brofcm L,vcs: *A Year of intifada*, Kasım 2001, s. 34

5) *A.g.y.*

8

du; Şubat 2002'de özyönetimle idare edilen kasabalar işgal edildiğinde, zırhlı araç birimlerinin yoğun bir şekilde harekâtlara dahil edildiği gözlemlendi.

Bombardıman uçakları ve zırhlı araçlar, terörist ağları yok etme mücadelesinde geleneksel olarak kullanılan araçlar değildir; aslında, böyle bir amaç söz konusu olduğunda fiilen etkisiz kalan araçlardır bunlar. Esasen, düşman ordusunun birliklerine karşı bir savaş yürütülürken kullanılırlar. Besbelliydi ki, Filistin tarafında bu tür birlikler yoktu. Dolayısıyla 'savaş', gerçeklikte, sivillere, sivillerin evlerine, onların altyapısına ve kurumlarına karşı yürütülmekteydi.

İşgal edilmiş topraklardaki İsrail saldırısı, gerçek yüzünü 2002 kışında Filistin kasaba ve şehirlerine karşı düzenlenen saldırılarda sergiledi. Ordunun yıkıcı öfkesi daha önce görülmemiş boyutlara ulaştı. Kamu binalarıyla meskenlere, telefon direkleriyle hatlarına, sokak kaldırımlarıyla yol banketlerine karşı girişilen vahşi saldırılarda 10'u aşkın piyade alayı ve zırhlı araç kullanıldı.

İsrail ordusunun Mart 2002'de Ramallah'tan çekilmesinden iki gün sonra, saldırının etkilerini kendi gözlerimle görebilmek amacıyla barikalardan geçtim. Şehir sanki bir doğal felakete uğramış gibiydi. Yerinde duran hiçbir şey yoktu, çocukların oyun alanları bile. Filistin Yönetimi'nin askeri ve sivil kurumlarının (eğitim bakanlığı, kültür bakanlığı, istatistik dairesi, vb.) bulunduğu binaları yerle bir et-

mek için füzeler ve top mermileri kullanılmıştı. Filistin Yönetimi'nin resmi kurumlarını yıkıp geçmekle tatmin olma-

yan askerler, okullara ve hatta bazı kliniklere de top ateşi açmışlardı. Sakakini Kültür ve Sanat Merkezi'nin boşaltıldığını ve oradaki sanat eserlerinden bazılarının kasten tahrip edildiğini kendi gözlerimle gördüm.

Ancak, israil ordusunun Ramallah'taki (ve Batı Şeria'nın başka şehirlerindeki) vandalizminin başka her şeyden daha fazla gösterdiği gerçek, özel apartmanların yıkılması, kaldırımların sistematik şekilde tahrip edilmesi ve yüzlerce arabanın tanklar tarafından edilmesiydi.⁶ Açıkça görüleceği üzere, bu vahşiliklerin hiçbirinin güvenlikle ya da terörizmle savaşmakla yakından uzaktan alakası yoktu -tabii bütün Filistin halkını bir terörist halk olarak görmediğiniz sürece. Bütün yaşananların özü, esas işte budur. Daha Ekim 2000 gibi erken bir tarihte, hatta Ariel Şaron'un Şubat 2001'deki zaferinden sonra, bir bütün olarak Filistin toplumu düşman haline getirilmiş, silinip yok edilmesi (genelkurmay başkanı Moşe Yaalon'un daha sonra söyleyeceği gibi, 'kanser gibi' kazınıp temizlenmesi) gereken bir hedef olarak gösterilmeye başlanmıştı. Böylesi bir yıkıcı öfke güvenlik sağlama açısından sonuç alıcı bir işlevsellik taşııyordu, ama akıldışı bir şekilde uygulanıyor da değildi. Bu, Filistinlileri teslim olmaya ve israil'in 'çözümlerini kabul etmeye zorlamak amacıyla, Batı Şeria ve Gazze'deki Filistinlileri ezip yok etmeyi hedefleyen genel planın ayrılmaz bir parçasıydı.

6) Askerlerin bilgisayarları imha etmeleri ve özellikle de ambulanslara sistematik şekilde ateş açmaları bir sonraki bölümde analiz edilecektir.

10

...VE CENİN KATLIAMINA

Sözle anlatılamaz bir dehşet.' Çocuk yaştaki bedenlerden parçalar. Sonsuz çöküntü, trajik bir manzara, bir ay yüzeyi manzarası oluşturuyor; sanki başka bir gezegendeyiz. Bu çıplak yüzeyin kapladığı gerçekliği (uçsuz bucaksız kederi) kavramak için daha fazla zamana ihtiyacımız var. Karşılaştığımız herkeste toplu, kişisel yaslar. Herkes dostunu, ailesini kaybetmiş; insanlar bize amcaları ya da halalarının yetim kalmış çocuklarını gösteriyorlar. Şu genç kız mesela, bir erkek kardeşini, bir kız kardeşini, ayrıca annesiyle kocasını kaybetti; şu ev dümdüz edildi; şunun kocası, erkek kardeşi ya da oğlu hapiste -bir şekilde, uzaklarda; ondan hiç haber alamıyorlar. Kampların Ramallah yakınlarında, Gazze yakınlarında, çölde olduğunu herkes biliyor.

Sakinleri sanki bir fare kapanına kısırılmış gibi orada öylece kalakalmış bu kampı on iki gündür vuran, yerle bir eden, yıkıp harabeye çeviren, insanları öldüren, her şeyi tahrip eden bu şiddetin ölçüsü ve hiddeti karşısında sürekli şaşkınlığa uğramaktan başka bir şey gelmiyor elimizden. Gördüğünüz manzaralar sizi deliye döndürmeye yeter.

ilk bakışta yanlışlıkla yalnızlık ya da mesafe olarak gördüğünüz şey, aslında, yıkım izlerini hepimizin çıplak gözle görebildiği bir şiddet afetine uğramış insanların sözcüğün tam anlamıyla 'serseme dönerek afallamış' halleri. İnsanın aklına ilk gelen kıyaslama böyle bir şey; Bu insanlar daha yeni bir

7) Katliam, Oxford İngilizce *Dictionary'de*, insanların gereksiz yere ve ayırım gözetmeden öldürülmesi' olarak tanımlanmış.ur. Cenin'de olup bitenleri 'katliam' terimiyle karşılamının doğru olup olmadığının tartışıldığı bir yer olarak bkz. Rf-vue *d'Iztudes Palcstmicnncs*, 2002 sonbahar sayısı ve Tanya Remhart, "Jenine -la guerre de propagande," ed. Michel Warshawski ve Michele Sibony, *A conlre-chtzur* (Paris: **Textud**, 2003).

11

doğal felakete uğramışlar, sanki yeni bir depremden çıkmışlar ya da dev dalgalardan kurtulmuşlar.⁸ Niçin Cenin? Gazze Şeridi'nin kuzeyindeki, daha doğru bir ifadeyle, Gazze'nin yan kapısındaki bu küçük kasabayı, israil'in işgal altında tuttuğu topraklardaki baskısının dehşeti ve şiddetinin sembolik kurbanı yapan şey ne? Niçin ordunun sivillerin toptan yıkımı ve öldürülmesine giriştiği Gazze Şeridi'ndeki Khan Yunis ya da Nablus'taki Balata Kampı değil de Cenin? İnsanlar niçin başka bir yerdeki değil de Cenin'deki 'katliam'dan bahsediyorlar? Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi niçin, onlarca hedefli suikast ya da seçkin ni-şancılarca on altı yaşından küçük onlarca Filistinlinin katledilmesi için değil de Cenin katliamı üzerine bir soruşturma komisyonu kurmaya karar verdi?

Bunun başlıca sebebi, Cenin'de bir katliamın gerçekleşmiş, yani, ya başlarına ateş edilerek ya da evlerinin yıkıntıları altına diri diri gömülerek sivillerin sistematik şekilde öldürülmüş **olmasıydı**. Bu tür suçlar, üç ay önceki Filistinli kasabaların işgali sırasında da işlenmişti; fakat o zaman hâlâ istisna sayılıyordu böylesi uygulamalar. Cenin de pek çok sivil öldürüldü ve onların ölümleri basitçe yıkım politikasının 'tali zararları' olarak görüldü, ancak Cenin'deki vahşet, daha önceki kasaba ve şehir işgallerinde rastlanan manzaralardan çok çok daha ağırdı.

Human Rights Watch, insan hakları üzerine raporunda, görgü tanıklarının anlatımlarına dayanarak, 22 suikast ve

8) "Retour à Jeninc," CCIPPP'nin 25. heyetinin raporundan alıntılar, ed. Nahla Chaha! ve Hala Kodmani, *Aprîi ûjtrîne* (Paris: La Decouverle, 2002).

12

yasadışı infaz' vakası bildirmektedir.⁹ Burada, sözü geçen vakalardan dördünün hikâyesini anlatmakla yetineyim:

Londra'da çıkan Independent *gazetesi* muhabirinin *haberine göre, Abdül Kerim e-Sadî ve Wadh Şalabi'nin öldürülmesi:*

Fethi Şalabi oğlunun ölümünü seyretti, israil askerleri üstlerine ateş açtığında, iki adam ellerini yukarı kaldırmış, yan yana ayakta duruyorlardı. Şabali'nin oğlu Wadh ile yanlarındaki başka bir adam anında öldüler, fakat altmış üç yaşındaki Şalabi hayatta kaldı. Oğlunun kanı etrafına yayılırken, bir saati aşkın bir süre yerde ölü numarası yaparak yatmıştı...

Şalabi olan biteni anlattı. Askerler, kendi ailesinin ve El-Sadi'nin dar bir sokağa doluşmalarını emretmişlerdi. "Köşenin arkasındaki siperde dört asker daha duruyordu. Yanımdaki iki delikanlının kucaklarında bebekler vardı, askerler o an onlara ateş etmediler."

Wadh Şalabi'nin kucağında dört aylık oğlu Mahmud vardı. Askerler erkeklerin çocukları annelerine vermelerini istediler, sonra da kadınlarla çocukların yan kapıdaki eve girmelerini söylediler...

"Askerler üç metre kadar uzağımızdaydı. ikisinin isimlerini duydum: Gaby ve David... Gaby birden 'Öldür onları, öldür!' diye bağırılmaya başladı."¹¹

Tekerlekli sandalyesinde öldürülen, özürlü Kemal Zghair. Durar Hüseyin anlatıyor:

O sabah her zamanki gibi beni görmeye geldi. Elbiselerini yıkayıp kurusunlar diye astım. İkinci vakti, saat 4 gibi, teker-

9) Human Rights Watch, "Summary," *h kz.Jenm: IDFMilitary Operations*, Mayıs 2002.

10) *The Independent*, 21 Nisan 2002.

13

lekli sandalyesini sokağa çıkardım. Kendi başına benzin istasyonuna yöneldi. Uzaktan seçebilsinler diye tekerlekli sandalyesine bir beyaz bayrak da taktım. Yolun ötesine ulaşması biraz zaman alacağı için yaklaşık on dakika onu gözledim.

Batı tarafından tankların gürültüsünü duydum. Tam o anda tanklardan ateş etmeye başladılar.

Kemal'in nerede olduğunu biliyordum, silah sesleri de oradan geliyordu, ilk önce bunların uyarı atışları olduğunu sandım. Tanklar yaklaşıyordu, dışarıda kalmak tehlikeli olmaya başlamıştı, bu yüzden içeri girdim...

[Ertesi sabah] sokağa çıktım. Tekerlekli sandalyeyi gördüm, fakat Kemal'i göremedim. Yattığı yer olan benzin istasyonuna gittim, odasına çıktım, fakat ondan eser yoktu. Tekerlekli sandalyesini gördüğüm yere dönüp her tarafa bakındım. Sonra, otların üzerinde yatan bedeni çarptı gözüme. Tanınamaz bir haldeydi; yüzü ve bacakları tamamen ezilmişti. O olduğunu biliyordum, çünkü ayaklarında bir gün önce benim temizlemiş olduğum ayakkabılar vardı.

Bir buldozerin diri diri toprağa gömdüğü Cemal Feyid. Kız kardeşi anlatıyor:

Askerlere yalvardık; evde özürlü bir insan olduğunu söyledik. Hatta hüviyet kartını gösterdik onlara. Sokaktakiler bize evden uzaklaşmamızı söylediler. Bunun üzerine, başka bir evdeki askerleri görmeye gittik, onlara da aynı şeyleri anlat-tık. Yalvar yakar ayaklarına kapandık. Sonunda beş kadının eve girip, onu çıkarmasına izin verdiler.

Feyid'in annesi, kız kardeşi, teyzesi ve iki komşusu eve girmişler. Evin içinden, üstlerine doğru gelen buldozerin homurtusunu işitmişler.

14

Dibimize kadar gelmişti, evi yıkmaya başladı. Dışarıdaki insanların bağırdığını duyabiliyorduk: "Durun! İçeride kadınlar var!" Askerler bizim içeride olduğumuzu bal gibi biliyorlardı, Cemal'i aramak için içeri girme iznini bizzat onlar vermişlerdi.

Bağırış çağırışlara rağmen buldozer işini yapmaya devam etmiş. Kadınlar, felçli Feyid'i enkaz içinde bırakarak, yıkılıp dökülmeye başlayan evden çıkmışlar. Buldozerdeki asker onlara küfretmiş, "Hepiniz orospusunuz," diye bağırılmış. Önceki gece onlara yardım eden askeri doktor da öfkelenmiş, buldozeri süren askere bağırılmış.

Askerler gülerken bir bombayla yüzü paramparça olan AjafDisuki. Otuz yedi yaşındaki kız kardeşi AyşaDisuki anlatıyor:

İçerideydik, dumanları görüyorduk. Askerler kapıyı açmamızı istediler. Kız kardeşim kapıyı açar açmaz el bombası patladı. Hepimiz bir ambulans çağırınlar diye bağırılmaya başladık. Askerler sadece gülüyorlardı. Af afin yüzünün sağ tarafının paramparça olduğunu, omzuyla sol kolunun yaralandığını gördük.

Dışarıda askerlerin yanında olan Aşaman Ebu Murad, askerlerin gülmekten başka bir şey yapmadıklarını doğruluyor: "Patlamadan sonra Afaf'ın kız kardeşlerinin feryat ettiklerini ve ambulans çağırıldıklarını duydum. Askerler gülüyorlardı."

Cenin'deki kurbanların tam sayısı asla bilinmeyecek. İsrail ordusu cesetlerin bir kısmını gömdü; başka görevlerin

15

yanı sıra bir katliam olduğu suçlamasını doğrulama ya da reddetme yetkisiyle de donatılmış olan uluslararası soruşturma komisyonu, görevini yerine getirmekten kaçındı. Zaten bir anlamıyla, kurbanların tam sayısını ortaya çıkarmak en önemli mesele değildi. En önemlisi, Savunma Kalkanı Operasyonu'nda uygulanan sınır tanımaz şiddet; daha özel olarak da, Cenin mülteci kampının ele geçirilmesiydi. Ordunun ilk başlarda Filistinli kurbanların sayısını daha fazla sanmasının sebebi,¹¹ ileride göreceğimiz üzere, sivillerin tanklar ve füzelerle karşı karşıya gelmesini bir nebze olsun umursamayan bu caniyane hiddetin farkında olmasıdır. Ordu, askerlerinin silahsız insanları soğukkanlılıkla öldürdüğünü çok iyi bilmekteydi.

Cenin kampının sakinleri, israil işgalinin şiddetine alışkın olmakla birlikte, bu hiçbir sınır tanımayan, bu emsalsiz barbarlığın farklı bir durum olduğunu hemen hissetmişlerdi. İsrail zırhlı araçlarının kampa girmesinden sadece birkaç saat sonra, o sırada Filistin'de bulunan Leyla Şahid, Fransa'daki dayanışma hareketlerine gözyaşları içinde ve yalvararak telefon ediyordu: "Bir şeyler yapın! Cenin kampında yaşananlar gerçek bir katliam!"

Ramallah işgali ile Cenin kampı katliamı arasında iki ay ancak geçmişti. İsrail'in işgalci ordusunun operasyonlarında bir süreklilik olduğu gibi, tırmanmalar da söz konusudur. Her operasyonun, kendine yönelik (hem İsrail kamuoyundan hem de uluslararası topluluktan gelen) tepkileri sınamak gibi bir hedefi de vardır ve eleştirilerin

11) *Haamz*, 12 Nisan 2002.

16

dozajı çok ağır değilse, şiddette yeni bir standart belirlenmiş olur. Eylül 2002'de bu satırları yazarken, Savunma Kalkanı Operasyonu'nun belirlediği standart düzeyi henüz aşılmış değildi. Gazze Şeridi'ne yönelik muazzam kapsamda bir etnik temizlik operasyonu olan 'nakil' planları, eğer ABD'nin Irak'a karşı savaşı bunun için gerekli fırsatı sağlarsa, kuşkusuz dehşet düzeyinde bir sonraki ileri sıçramayı temsil edecektir.

'NEFSİ MÜDAFAA'NIN YANLIŞ KULLANILMASI

israil'in işgal altındaki topraklarda uyguladığı baskı rejimi, bu rejimi muhafaza edenler tarafından olduğu gibi kamuoyu tarafından da 'nefsi müdafaa' bahanesiyle haklı gösterilmeye çalışılmıştır daima. Bu, en azından, terimin herhangi bir gerekçeyle mazur gösterilmeyen bir kullanım şeklidir, israil kabinesi 4 Temmuz 2001'de hukukdışı infazları bir 'aktif savunma' politikası, daha sonra da (3 Ekim'de) 'önleyici nefsi müdafaa' olarak tanımladığında, Onvell'cı retorik stratejilerine başvuruyordu. Nefsi müdafaa'nın bu apaçık istismar edici şekilde tanımlanmasıyla, yalnızca israil yetkililerinin işgal altındaki topraklardaki sömürgeci baskı yöntemlerini 'savaş' olarak göstermeye yönelik bilinçli kararları arasında değil, çok özgül bir savaş anlayışı arasında da bağ kurulmalıdır. Bu savaş anlayışına göre, ister sivil ister asker olsun bireyin bütün hakları (hayatta kalma hakkı dahil olmak üzere) yok sayılır.

Ekim 2001'de ordu, işgal altındaki topraklarda hüküm süren yeni koşulları 'henüz tam kapsamlı olmayan bir si-

17

lahlı çatışma' hali şeklinde tanımlamıştı. 'Henüz tam kapsamlı değil' sözleri, askeri birliklere verilen emirlerde ya da politikacıların konuşmalarında elbette yer almamaktadır. Ancak bu ihtiyat payı yetkililer açısından önemlidir, çünkü bu suretle yetkililer, uluslararası anlaşmalar ve geleneksel savaş hukuku uyarınca savaş zamanında uygulanan yükümlülüklerden kendilerinin muaf tutulduklarını düşünmektedirler.

Zamanın başbakanı ve savunma bakanı Ehud Barak Ocak 2001'de, İsrail Yüksek Mahkemesi'ne gönderdiği bir mektupta hukukdışı infazları şu sözlerle meşru göstermeye çalışmaktaydı:

Uluslararası hukuk, israil hedeflerine karşı saldırılara girişmeye hazırlanıyor oldukları kuşku götürmez hale geldiğinde bireylere karşı harekete geçme yetkisi tanır... Bu, genel anlamıyla savaş zamanı koşullarının, daha özel olarak da nefsi müdafaa hakkının bir sonucudur.

Uluslararası hukukun sivillerin ya da savaş esirlerinin infaz edilmesini açıkça yasaklamasının dışında, ideolojik bir çerçeve sağladıkları için başbakanın argümanının sorgulanmaya değer iki yönüne (İsrail silahlı kuvvetlerinin hareketleri konusunda her türlü sınırlamanın kaldırılması ve buna bağlı olarak, sistematik cinayetler ve katliamlar politikasının önündeki her türlü engelin yok sayılması) daha dikkat çekmek gerekir burada.¹¹ İlk önce, fiil zamanlarındaki esnek kullanıma dikkat etmenizi isterim: 'hazır-

12) Dördüncü Cenevre Anlaşması'nın (1949) 27. maddesi ve Lahey Anlaşma-sı'nın (1907) kara savaşı hukuku Üzerine protokolünün 43. maddesi.

18

lanıyor oldukları' ne demektir? Ortada somut, acil bir tehlike kanıtı var mıdır? Meydana gelen olayların çoğu açısından böyle bir sorunun cevabı 'hayır'dır. istihbarat servislerine göre, infaz için belirlenmiş olan kişiler İsrail hedeflerine saldırı'ya geçmeye niyetlidirler. Hemen altını çizmek gerekir ki, savaş zamanında İsrail hedeflerine saldırmak' zaten meşrudur; bu türde niyetler, bir orduya düşman hedeflerine 'saldırıya geçmeye niyetli oldukları için' kendi generallerini tasfiye etme zeminini asla sunma-mıştır. Öyleyse, mantıksal bir sonuç olarak, somut eylemlerden kapsamlı bir siyasal projeye doğru bir kayma gözlemlendiğini söylemekte fayda vardır; her Filistinli, ya da en azından her Filistinli yurtsever, yeni İsrail söylemi çerçevesinde, İsrail'in varlığına değilse bile Yahudi devletinin liderlerinin öngördükleri biçim ve sınırlara meydan okumaya karar vermiş biri olarak algılanmaktadır. Böyle kişiler, İsrail'in ulusal varlığını yok etme projesinin aktif unsurlarıdır. Dolayısıyla, onları nötralize etmek nefsi müdafaa'nın ayrılmaz bir parçasıdır.

Bu akıl yürütmeden önleyici güvenlik anlayışına ve bu anlayışın son derece geniş bir tanımını yapmaya giden yol uzun değildir. Gerekli olan yalnızca özgül saldırıları önlemek değil, bunun yanı sıra, İsrail devletini yıkmayı amaçlayan genel, kararlı bir iradenin de hakkından gelinmesidir. Hedefler artık, somut eylemlere kalkışan ve tehdit oluşturan militanlar değil, bunlardan daha ziyade, genelde ulusal kurtuluş mücadelesine katılmış olan bütün Filistinlilerdir.

19

Sonuç olarak, işgal altındaki topraklarda uygulanan İsrail stratejisini anlamak, bu stratejinin ilk intihar bombalamaları dalgasından aylar önce, Filistinlilerin özünde, işgal altındaki topraklarla sınırlı bir sivil mücadele yürüttükleri bir dönemde geliştirilip uygulamaya konduğunu hatırlamayı gerektirir. Çatışma ancak ondan sonra İsrail topraklarına sızmıştır ve intihar bombalamaları ancak ondan sonra, gerçekten o tür bir eylemin görülmediği çok uzun bir ara dönemden sonra yeniden başlamıştır.

20

ÇİFTE GAYRI-INSANİLEŞTİRME

2000 yılında İsraililerin çoğu barışa, en azından normal bir hayat sürmeye açtı. Bombalamaların (çeşitli İsrail hükümetlerinin imzaladığı anlaşmaların sistematik olarak ihlal edilip durulmasına ve işgal altındaki topraklarda Filistinlilerin gün geçtikçe daha fazla aşağılanmalarına karşı tepki eylemleriydi bunlar) peşi sıra kamuoyunda belli bir kuşkuculuk bulunmasına rağmen, İsrail halkı Oslo-öncesi günlere geri dönmek istemiyordu. Oslo barışını kesintiye uğratmak için de, kamuoyunu bu sürecin bir tuzağı (hem de, barış ve uzlaşma retoriğinin altına saklanmış olduğu için en tehlikeli türden bir tuzağı) gizlediğine ikna etmek şarttı. Barak'ın Camp David'den sonra çizme

21

marifetini sergilediği bir mistifikasyon tablosuydu bu. (Bu konuya daha ileride döneceğiz.) İsrail'in Filistinlilere karşı davranışında kökten bir değişiklik meydana geldiğini analiz ederken iyi kavramamız gereken nokta, yaygın bir isteği yansıtan barış ve sükûnet arzusunu nötralize etmek için varoluşsal, küresel çapta bir tehlikenin varlığı yanılısamasının yaratılması gerekliliğidir. Oysa terörist şebekelerin fiili durumu, bu hileyi yutturmaya sağlayacak derecede korkutucu değildi. O yüzden, bütün Filistin halkını şeytan gibi göstermek mutlak bir zorunluluktadır. Verilmesi gereken mesaj şuydu; Yahudileri denize dökmek isteyen bir terörist halkı bastırarak ikinci bir Holo-kost'u önlüyoruz. Ancak bu çerçevedeki bir akıl yürütme tarzı, İsrail'in nasıl olup da, askeri, ekonomik ve hatta diplomatik açıdan ezici bir üstünlüğe sahip olduğu halde 'nefsi müdafaa'dan ve 'önleyici baskı'dan söz edebildiğini kavramayı kolaylaştırır. Bütün halkı düşman ilan edip onları terörist bir örgüt olarak tanımlamak, ister istemez o **halkın** hepsini gayri-insanileştirmeyi getirir. İsrail askerleri artık sivillerle değil, bir soykırım planını uygulayan teröristlerle karşı karşıya-dırlar demektir.

Bütün meyve bahçelerinin sökülüp tahrip edilmesi, evlerin temellerine kadar ve bazen (Gazze Şeridi'ndeki Re-fah'ta ya da Cenin mülteci kampında olduğu gibi) bütün bir mahallenin yıkılması uzun uzadıya tartışılarak karara bağlanmıştır. Barbarca önlemleri mazur göstermek için başvurulan argüman, askerlerle yerleşimcilerin güvenliğidir. Savaş hukuku bu argümanı tanır, fakat belli kayıtlarla: Söz

22

konusu argümanın geçerliliği, nispi ilkesiyle bağıntılıdır. Keskin nişancılar yuvasını temizleme bahanesiyle bütün bir köyü bombardımana tutmak savaş suçu sayılır. Bir teröristi ortadan kaldırma bahanesiyle bir semtin ortasındaki bir evin üstüne bir tonluk bomba atmak savaş suçu sayılır. Böylesi durumlarda, seçilen hedef karşısında 'tali zarar' oransız niteliktedir. işgal altındaki topraklarda, ikinci Intifada'nın patlak vermesinden hemen önce nispi ilkesinden hepten vazgeçilmiştir. Burada iki örnek söz konusudur. 1995 yılından beri, Beytüllahim şehrinde yaşamakta

olan kabaca 90 bin kişi, kalıcı bir uygulamayla ana caddelerinden geçmekten men edilmişlerdir; bu yasak için gösterilen bahane de, ara sıra Beytullahim çarşısındaki Rachel'in mezarına dua etmeye gelen dindar Yahudilerin güvenliğini sağlamaktır. El-Halil'de, çarşının tam ortasına yerleştirilen 150 yerleşimcinin güvenliği Şehitler Caddesi'nin ve çarşının kapatılması sonucunu doğurmuştur. Dahası, Yahudilerin her tatil gününde, (çoğunlukla da yerleşimcilerin kıskırtmaları sonucu) gerilimin tırmandığı her vesileyle, 100 bini aşkın Filistinliye sokağa çıkma yasağı uygulanmış, bazen bu yasaklar ne zaman biteceği belli olmayan bir şekilde haftalarca yürürlükte tutulmuştur. Keza yıllarca, 'yerleşimcilerin güvenliğini sağlama almak' için binlerce meyve ağacı kökünden sökülüştür; aynı sebeple, son dört yılda bir sürü küçük köy boşaltılmıştır. Artık büyük köylerdeki hayat da her an aynı yazgıyla yüz yüze gelme tehlikesiyle sürdürülmektedir.

23

İsraillilerin yerleşimleri sürecinde, Filistinliler 'topluluk statüsü'nden çıkarılıp, işgal ordusunun gereklilikleri ortaya çıktıkça ya da hesabı kitabı yapılmış planlarla tasarlanan yerleşim programı gerekli kıldıkça başka bir yere taşınmaları ya da kökten temizlenmeleri gereken bir 'çevresel sorun' statüsüne indirilmek istenmiştir, ikinci Intifada'nın başlamasından ve bir ölüm-kalım savaşı mitinin dolaşıma sokulmasından beri bu eğilimin sergilenmesi çok daha vahim boyutlara ulaşmıştır.

2001 yılı başlarından itibaren bütün Filistin halkı bölgelere ve mikro-bölgelere hapsedilmiş, normal koşullarda dahi bir bölgeden ötekine geçemez hale getirilmiştir. 'Barış süreci'nin başında uygulanan tecrit, yaklaşık yüz köy ve kasabanın kuşatılmasına dönüştürülmüştür." Son üç yıllık dönemde, çeşitli bölgeler ile ambulanslar arasında (tabii kontrol noktalarında engellenmemeleri halinde) mekik dokuyan dolmuş taksiler dışında, Batı Şeria yollarında neredeyse tek bir Filistinli arabası göremezsiniz. Tarım ürünleri ender olarak köylerden çıkarılabilir; sınıai ürünleri ender olarak pazara sunulabilir. Aile hayatı ve aslında genelde bütün gündelik sosyal ilişkiler gibi ekonomik hayat da felç halindedir. Köylerdeki okul çocukları için okula gitmek her gün ayrı bir maceradır. Hasta insanların gözünde, hastane, ancak kontrol noktalarından geçip beş dolmuş taksi değiştirerek ve arsaların içinden kilometrelerce yürüyerek yapılacak meşakkatli bir yolculuğa hazır olduktan sonra ulaşılabilir bir yerdir -ve yine de hastaneye ulaşip tedavi görme imkânı ancak yarı yarı-

13) İbranice'de 'tecrit'in karşılığı seger'dir; 'çevreleme' ise

24

yadır. Ülkeden ayrılmaya gelince, ancak bir avuç ayrıcalıklı insan bu haktan faydalanabilmektedir. Neredeyse 4 milyonluk bir nüfus, israillilerin güvenliği sağlanabilin ve her şeyden önce de, Barak'ın ya da Şa-ron'un 'cömert teklifler'ini kabul etmeye boyun eğsinler diye kelimenin gerçek anlamıyla hapsedilmiştir. Geçiş kartları ve pasaportlar, talepte bulunanın tıbbi, sosyal ve mesleki sorunlarına, ya da ailevi durumuna bakılmaksızın binbir zahmet çektilerilerek verilmektedir. Askeri yetkililere bakılacak olursa, Filistin'de tek bir hasta insan, tek bir okul çağında öğrenci, tek bir ölmekte olan büyükbaba ya da büyükanne yoktur, sadece iskartaya çıkarılması ya da ülkeden ayrılmaya zorlanması gereken terörist bir halk vardır.

Daha da kötüsü, ordunun kültür ve uygarlık gözüyle baktığı şeylerin işaretleri, askerleri en yıkıcı öfkeye sürükleyebilecek bahanelerdir, israil ordusunun bilgisayarlara karşı saplantılı düşmanlığını izah edebilecek tek bir açıklama bulamazsınız. Ramallah'ın ilk işgali sırasında, askerler bakanlıkların birindeki bütün bilgisayarları bir odaya toplamışlar ve üstlerine el bombası ya da başka türde patlayıcılar atarak hepsini birden imha etmişlerdi. Düşmanları gayrı-insanileştirmek, onların gerçekten uygar insanlar olduklarını düşündürtmeye yatkın olan her şeyi silip yok etmeyi gerektirmektedir.

Bu tablo, ordunun sürekli olarak (ve uluslararası kamuoyunu bir süreliğine şoka uğratmayı göze alan bir kararlılıkla) ambulansları, hastaneleri ve tıbbi personeli hedef almasının da derinde yatan sebeptir.

Mart 2002'de İsrail insan hakları örgütü B'tselem, israil işgal güçlerinin Filistin kasabalarına düzenlenen saldırılarda Filistinli sağlık per-

25

soneline saldırdığını ortaya koyan bir rapor yayınlamıştı." Bu rapora bakılırsa, Mart ayının ilk iki haftasında askerler onlarca ambulansa saldırmışlar, aralarında 2 doktorun da bulunduğu personelden 5 kişiyi ölü, 30'u aşkın kişiyi de yaralı olarak ortada bırakmışlardı. Saldırıları o kadar sistematik bir şekilde tezgâhlanıyordu ki, Uluslararası Kızıl Haç heyetinin başkanı Rene Kousirnik, diplomasiye en aykırı gelen üslûpla (ve kendi örgütünde hemen hiç rastlanmayan bir tutumla), İsrail ordusunun Kızıl Haç ambulanslarına ateş açmasını mahkûm eden bir açıklama yapmaya karar verecekti. Kousirnik, Kızıl Haç işaretli ambulansların açık bir şekilde hedef alınarak ateşe tutulduğunu ve hareketlerinin orduyla koordineli olarak yürütüldüğünü belirtiyordu. Fransız Senatosu'nun Dış İşler Komitesi'nden bir heyetle konuşan Uluslararası Kızıl Haç temsilcisi aynen şunu söylemişti: "İsrail ordusu, Cenevre Anlaşmalarının

kurallarını bilinçli olarak ve muazzam boyutlarda ihlal etmiştir... Şoka uğramış durumdayım; hiçbir gerekçe bu tür davranışları mazur gösteremez."¹⁵

Bir ay sonraki Savunma Kalkanı Operasyonu sırasında, hastaneleri ve tıbbi personeli hedef alan saldırılar iyice yaygınlaşacaktı. Eğer hemşireler, doktorlar ve ambulans görevlileri arasında daha az sayıda kurban çıktıysa, bunun tek sebebi, sıkıyönetimin kendilerine hareket etme izni tanıdığı

14) B'tseiem, "Wounded in the Field: Irapeding Medical Treatment and Finng at Ambulances by IDF Soldiers in the Oecupied Tcmtories", Enformasyon Duyurusu, Man 2002.

15) Uluslararası Kızıl Haç Komitesi, "Israel and the Oecupied and Autonomous Territories: İCRC Appeals For Protection of Medical Staif," basın açıklaması 02/19, 8 Mart 2002; *Haaretz*, 10 Man 2002. 26

bölgelerden çıkmalarının genellikle fiilen engellenmiş olmasıydı. Yaralılara ulaşmak ve onları hastaneye götürmek için emirlere karşı gelerek hareket edenler bazen bunun bedelini canlarıyla ödüyorlardı. Geneldeyse, kan kaybederken ve can çekişirken yaralıların çektikleri ıstırapları ancak belli bir uzaklıktan seyredebiliyorlardı. Hurman Rights Watch'un hazırladığı bir rapordan alınan aşağıdaki örnek bunu çok iyi örnelemektedir:

Cenin'de bir hastanede aşçılık yapan Hişam Şamara, iki hemşireyle birlikte, insanların yardım isteme haykırıışlarını duyduğu bir camiye gitmiş. Sokakta bir tank duruyormuş:

Hemşirenin eşarplarından birini alıp beyaz bayrak yaptık. Beyaz bayrağı bir sopanın ucuna taktım. Kapiyu açtım, kolumu sopa ve eşarpla beraber cami kapısının dışına doğru uzattım. Kolumu dışarı çıkarır çıkarmaz büyük bir patlama sesi duyuldu... Elbette bütün bunlar olup biterken yaralı adamlarla konuşmaya, onu kendimize doğru çekmeye çalışıyorduk. Fakat elleri kırılmıştı, onları hareket ettiremiyordu.

Sağlık görevlileri, bir buçuk-iki saat boyunca en az üç defa, durmadan kan kaybetmekte olan el-Hacı'ya yardım etmeye çalıştılar. Ellerinde beyaz bayrak tutan beyaz önlüklü iki doktor caminin dışına çıkmayı denediler, fakat yeni bir patlamayla geri çekildiler. Çabaları hep sonuçsuz kaldı. Sa-mara'ya göre, tankın içindeki askerler el-Hacı'ya ateş ettiler: "Tanktan ateş açıldı, mermiler sırtına isabet etti. Yayılım ateşiydi, ama ağır tank ateşi değildi."¹⁶

16) Human Rights Watch, "Israel, the Oecupied West Bank and Gaza Strip, and the Palestinian Authority Territorries: jenin: IDF Mililitary Operations," Human Righls *Watch Repori* 14, No. 3 (Mayıs 2002), s. 17.

27

İsrail ordusunun gözünde yaralı askerler yoktur, sadece teröristler vardır; doktor yoktur, sadece kılık değiştirmiş teröristler vardır; ambulans yoktur, sadece teröristleri ve patlayıcıları taşıyan ambulanslar şeklinde kamufle edilmiş araçlar vardır.¹⁷

Filistinlileri insan kalkan olarak kullanmak, düşmanı gayrı-insanileştirmenin başka bir örneğidir. İşte, Savunma Kalkanı Operasyonu'nda yaşanan onlarca vakadan bir örnek:

On dört çocuğu olan kırk üç yaşındaki baba Kemal Taval-bi ile on dört yaşındaki oğlu da aynı eve götürüldüler ve Filistinlilerin açtığı ateşe karşı ayakta durmaya zorlandılar, israil ordusunun askerleri onları pencerelerde tutuyor, askerler onların arkasından kamptaki Filistinli nişancılara ateş ederken önlerinde durmaya zorluyorlardı: "Beni bir köşeye, [oğlum] balkonun öteki köşesine koydular. Asker silahını benim omzuma yerleştirdi. Askere bakıyordum, yüz yüzeydik, sırtım sokağa dönüktü. Sonra, ateş etmeye başladı. Bu durum üç saat boyunca devam etti. Oğlum da aynı durumdaydı; o da başka bir askerle yüz yüzeydi ve o asker de silahını oğlumun omzuna dayayarak ateş ediyordu."¹⁸

17) Ordu bu suçlamayı pek çok kere tekrarlamış, özellikle de İsrail örgütü insan Hakları için Doktorlar'ın israil Yüksek Mahkemesi'ne verdiği şikayet dilekçesine karşılık olarak açıkça ifade etmiştir. "Filistinlilerin orduyla savaşırken, silahlı militanları taşımak, aranan militanların kaçmasına yardım etmek ve patlayıcı kaçırmak, vb. üzere ambulans kullanmalarına ilk defa rastlanmıyor" (kamu savcılığının temyiz mahkemesine başvurusu, CS 2117/02). İsraili, Filistinli ve uluslararası düzeydeki insani yardım kuruluşları tekrar tekrar kanıt gösterilmesini istemelerine rağmen, ordu, bu suçlamasını destekleyecek bir olay asla gösterememiştir. Bunu yapmayı denedikleri tek örnek, B'tselem'in 'terörist'in aslında bir doktor olduğu kanıtlamaya çalıştığı bir olaydır (nitekim söz konusu doktor kısa bir süre içinde salı verilmiştir). Bkz. B'tselem, "Wounded in the Fi-eld," ve "tllusions of Restraint: Human Rights Violations During the Evenis in the Occipied Territories, September 29-December 2, 2000," Aralık 2000.

18) Human Rights Watch, "Israel, the Occupied West Bank and Gaza Strip, and the Palestinian Authority Tetritories", s. 29-30.

Sağlık personeline yapılan saldırılarla, yaralı insanlara yardım edilmesini önlemekle, kontrol noktalarından birlikte geçmelerine izin verilmediği için işlerinde çalışırken bebeklerini kaybeden kadınlarla ve sivillerin insan kalkan olarak kullanılmasıyla ilgili bu örneklerin hepsi, işgal ordusunun Filistinli insanların hayatlarını nasıl hiçe saydığına en somut göstergeleridir- İşlenen bu tür suçları haklı göstermek amacıyla da her zaman için güvenlik bahanesine sığınılmıştır. Ancak bir kere güvenlik adına düşmanın insanlığını yadsıma hakkını kendinize tanıdığınızda, gayrı-insanileştirme sürecinin önü alınamaz. Güvenlik gerekçeleri fiilen geçerli olmaktan çıktığı zamanlarda bile 'öteki tarafa artık hep bu perspektifle bakarsınız.

Fransızların Şubat 2002'de Filistin'e gönderdikleri dokuzuncu heyetin üyeleri, Gazze Şeridi'ndeki bir kontrol noktasında bu muameleyi ilk elden tecrübe etme fırsatını bulmuşlardı. Tam kontrol noktasına geldiklerinde, bir kulenin tepesine yerleştirilmiş bir hoparlörden İbranice olarak buldukları tarafa seslendiğini duydular: "Erkekler sağa, kadınlar sola, beşer beşer dizlerinizin üzerine çökün!" Filistinliler kontrol noktasından ancak dizlerinin üzerine çökerek geçebiliyorlardı. Medya organları, güvenlikle hiç ilgisi olmayan bu tür onur kırıcı aşağılamalarla doludur: erkekler ve kadınlar dizleri üzerinde yürümeye, çıplak bir halde koşmaya ya da çamur içinde sürünmeye, kollarına damga vurdurmaya zorlanırlar. Aylardan beri bu tür uygulamalar istisna olmaktan çıkmış, birkaç sadist askerin uygulaması olmak yerine genel bir kalıba dönüşmüştür.

Filistinlilerin gayrı-İnsanileştirilmesi sürecini ortaya koyduğumuz bu hızlı özeti bitirmek için, işgale karşı mü-

28

29

cadele etmekten dolayı gözaltına alınan 200'ü aşkın minör Filistinlinin tutulduğu Telmod hapishanesini ziyaret etmemiz yetecektir. Filistinlilerden bahsedilirken 'minör' demek, on altı yaşın altında olanlar demektir. Gözaltı merkezlerindeki genç Yahudilerden farklı olarak bu Filistinli çocukların eğitim görme hakları bulunmadığı gibi, radyo dinleme ya da aileleriyle telefon görüşmesi yapma hakları da yoktur; doğrusunu söylemek gerekirse, anne babalarının kendilerini ziyaret etmelerine de izin verilmez, zaten Telmod hapishanesinin bulunduğu İsrail topraklarına giriş izni'almaları da imkânsızdır.¹⁹ Bir defasında aylar boyunca, on dört ve on beş yaşındaki çocukların anne babalarını görmelerine kesin yasak getirilmiştir. Zalimliğin bu derecesini tasavvur etmek kolay bir iş değildir. Buna rağmen resmi yetkililer bu kararı alırlar, mahkemeler bu kararı onaylarlar, Filistinlilere dair -çocuklar için söz konusu olsa bile- insani empati kurmayı yıllar önce bırakmış olan kamuoyu da bu uygulamaları benimser.

Sömürgeleştirilmiş bir halkın sistemli şekilde gayrı-in-sanileştirilmesi, kaçınılmaz olarak sömürgecilerin ve onların toplumunun da gayrı-insanileşmesini doğurur. Tam muafiyetten faydalanan ve keza, egemen siyasal söylemin vahşeti üzerlerine yapışmış olan İsraili askerlerle yerleşimciler, İsrail toplumunu lekelemiş durumdadırlar. Kirlilik gibi şiddet de Yeşil Hat'ta durmaz. İsrail suç istatistikleri, özellikle de ev içi şiddet konusundaki rakamlar bunun kanıtıdır. İki yıllık bir zaman diliminde saldırıların ve cinayetlerin sayısı yüzde 20'den fazla artmıştır. Gazete-

19) El Datneer örgülünün raporu, akı. *Betv/cen the Lines*, Aralık 2002.

30

lerin -özellikle gençler arasındaki- ciddi vakalarla ilgili haber geçmedikleri tek bir gün bile yoktur.

Bugün İsraili gençlerin iki rol modeli vardır: uyguladıkları vahşet medyada kahramanlık olarak gösterilen askerler ile Barak'ın İsrail'in yeni öncüleri diye nitelendirdiği yerleşimciler.

Yerleşimciler, son on yıllık süreçte, artık herhangi bir yasanın ya da kurumun denetimine tabi olmayan, süper-insanlar statüsüne yükseltildiler. Kafalarına göre Arap komşularının topraklarına el koyuyorlar, zeytinlerini kaldırıyorlar, şurada burada ara yol açtırıp kapattırıyorlar ve herhangi bir şeye kızdıklarında cezalandırma seferleri düzenlettiriyorlar. Yerli sakinler üzerinde ölüm-kalım güçleri olduğu gibi, isteklerini kendilerini koruyan askerlere de -onlarsız hırsızlık ortağı olarak kalacaklarını bile bile-zorla kabul ettiriyorlar.

Ortalama yaşları yirmi bir olan askerlere gelince, onlar -toplucu olsun, tek tek olsun- fiilen iktidar konumundadırlar. Neredeyse 4 milyon insan karşısında mutlak bir güce sahiptirler. Son üç yıllık sürede, askerlere polislik, yargıçlık, gardiyanlık ve cellatlık yetkisi de tanındı; akıllarına uysa, öğretmenliğe bile soyunacaklar. Gerçi Batı Şeria ve Gazze Şeridi sakinlerinin hayatlarını yöneten onlarca kontrol noktalarında bu rolleri yerine getiren tek bir olgun asker bulamazsınız. Karşınızda, hata yapma korkusundan dolayı kimsenin geçmesine izin vermeyen, elindeki belgeler hastaneden yeni çıktığını gösterse ve tek isteği evine gitmek olsa bile kucağında bebeğiyle anneyi dahi gözü kapalı durduran bir askerler takımı var. Karşınızda, sırf gözlerine bakmaya cüret etti diye ihtiyar bir adamı cezalandır-

31

maya karar veren ve bu yüzden Ramazan ayında dua etmek üzere ona Kudüs'e girme izni vermeyen bir askerler takımı var. Yine karşınızda, on dokuz yaşındaki bir çavuşun kendilerine bir adım ötesine geçmemesini söyledikleri hayali çizgiyi geçtiler diye Avrupa Komisyonu diplomatlarını yarım saat kızgın güneşin altında bekleten doğal 'öğretmenler' var.²⁰ Kontrol noktalarındaki askerler Arapça ya da İngilizce konuşmazlar, İbranice bile konuşmazlar; sadece, ellerindeki M-16'ları insanların gözüne sokarcasına sallarlarken çıkardıkları homurtularla ulurlar.

Aralık 2001'de bir grup uluslararası gözlemciyle birlikte, polisin (Kudüs'te bir basın toplantısı düzenleme cesaretini gösterdikleri için) kendilerini birkaç saat gözaltında tuttuktan sonra serbest bıraktığı Kudüs ile Ramallah arasındaki kontrol noktasında, Filistin hükümet-dışı örgütlerinin ulusal koordinatörü olan Mustafa Barguti'ye eşlik ettim. Kontrol noktasının on metre kadar uzağındaki bir sınır muhafızı devriyesi tehdit edercesine silahlarını bize doğrultmuştu ve başlarındaki komutan da yüzünü bize dönerek bir şeyler bağıırıyordu.

"Ne istiyorlar?" diye sordu Barguti. "Bilmiyorum," dedim, "İbranice konuşmuyorlar. Sanırım Rusça bağıırıyorlar."

"Kesinlikle Rusça değil," diye cevap verdi Barguti, "ben Sovyetler Birliği'nde eğitim gördüm. Rusça bilirim."

Artık muhafızlarla karşı karşıyaydık. Bize doğru uluyorlardı, fakat ben hâlâ hiçbir şey anlıyor değildim. Bağıırıp

20) Z. Yeheskieli, »ı ma^{le} [hem a stadium in the middle of the camp " *Yediot Aharonot*, 31 Mayıs 2002.

32

durmayı kesmelerini ve bizimle İbranice konuşmalarını söyledim kendilerine. Ansızın, onların İbranice bağıırdıklarını, daha doğrusu, düzgün bir cümle ile sığır güden bir kovboyun bağıırtıları arasında bir homurtuya benzeyen bir tür İbranice-askerce uluduklarını fark ettim.

İsraili askerler, zamanlarının çoğunu bölgenin yerlilerine bağıırarak geçiriyorlar ve böylece konuşma yetilerini giderek kaybediyorlar! İsrail'deki sivil hayata geri döndüklerinde de çevrelerine yeniden uyum göstermekte gün geçtikçe daha fazla zorlanıyorlar. Dolayısıyla, böylesi bir atmosferden çıkıp evlerine dönenlerin anne babaları, eşleri ve daha sonra da çocuklarıyla ne tür diyaloglar kurabileceklerini kolaylıkla zihninizde canlandırabilirsiniz sanıyorum.

İsrail askerlerinin sürüklendikleri yozlaşmayı anlamak için, Moşe Nissim'in *Yediot Aharonot* gazetesinin hafta sonu ekinde yayınlanan monologunu tekrar tekrar okumalısınız. Taburundaki asker arkadaşlarının 'Kürt Oyuncak Ayı' diye çağırdıkları Nissim, Cenin mülteci kampının bütün merkezini yıkıp harabeye çeviren kocaman D-9 buldozerini aralıksız yetmiş iki saat boyunca kullanan askerdi.²¹ İşte onun söyledikleri:

Zor mu, dediniz? Şaka yapıyor olmalısınız. Ben her şeyi silip kazımak istiyordum. Subaylar bana bir evi yıkma emri verdiklerinde başka evlerin duvarlarını da yıkma fırsatı buluyordum. Şu sözümü bir kenara yazın; yeterince ev yıkmış değiliz. Üç gün boyunca buldozer kullandım, ezdim geçtim. Bütün meydana. İçeriden ateş ettikleri her evi enkaza çevirdim. Onları yıkmak İçin de her seferinde başka evlere hasar ver-

Nis5İM, Kürl Yahudisi kökenlidir.

33

mem gerekti. İşimize başlamadan önce dışarı çıkmaları için askerler o evlerdeki insanları uyarıyorlardı. Ama ben çıkmalarını beklemiyordum. Mümkün olduğunca çabuk çöksün diye eve gerçekten çok sert darbelerle vuruyordum. Belki başkaları benim kadar vahşi değildi, en azından öyle söylüyorlardı. Ama söyledikleri her şeye inanmayın siz.

Duvarlarını indirmeye başladığımızda evlerin içinde bir sürü insan vardı. Evlerin içlerinde yaşayanların üstüne yıkıldığını görmedim gerçi, ama görseydim de aldırılmazdım. O evlerde bazı insanların öldüğüne eminim, ama çoğunlukla geceleri çalıştığımız için o toz toprak içinde onları ayırt etmek zaten zordu. Evlerin çöktüğünü görmekten keyif alıyordum, zira onların [Filistinlilerin] ölmeye aldırış etmediklerinin far-kındaydım, hem evlerinin yıkılması onlara daha fazla acı veriyordu. Şahsen benim canımı sıkıyan bir yan varsa, o da bütün kampı yerle bir etmiş olmamızdır.

Yaptıklarımız beni tatmin etti, gerçekten keyif aldım. Elimde değildi. Bir an nefes almadan işimi yapmaya devam etmek istiyordum. Bize ateş edilmez olduktan sonra D-9'u geri çekme emri aldık; ordu, muhabirlerle fotoğrafçıların bizi bu şekilde çalışırken görmelerini istemiyordu. Bense yıkmaya devam edebileyim diye onlara [subaylara] karşı mücadele ettim. Cenin'de harika vakit geçirdim. Harika günlerdi. Hiçbir şey yapmadan geçirdiğim on sekiz yılımı üç güne sığdır-mıştım sanki. Askerler beni görmeye gelip, "Teşekkürler Kürt, teşekkürler," diye tebrik ediyorlardı.

Nissim üç gün boyu ara vermeden nasıl çalışabilmişti?

Ara vermeden 75 saat çalışmaya nasıl devam ettiğimi bilmek istiyorsunuz? D-9'dan hiç İnmedim. Yorulmadım da, Scotch içip duruyordum. Çantama bir sürü koymuştum. Başkaları yanlarına giyecek almışlardı, fakat ben ne yapacağımı-

34

zı biliyordum. O yüzden yanıma Scotch ve tuzlu fıstık aldım. Cenin bana dertlerimi unutturdu. Cenin katliamından iki ay önce, *Indepcndent* savaş muhabiri Robert Fisk, İsrail Silahlı Kuvvetleri'nin artık modern bir ordu değil, yollarına çıkan her şeyi yağmalayan ve tam dokunulmazlıktan faydalanarak Filistin kasabalarının tarumar edilmesine izin veren silahlı çeteler sürüsü olduğunu yazmıştı. Ordu, harekât kabiliyetini de kaybetmiş görünüyordu. Muazzam ve orantsız güç kullanmaktan başka derdi yok gibiydi.

Savaşlarda her zaman yağma olmuştur. Fakat geçmişte, İsrail ordusu bu tür olayları ağır bir şekilde cezalandırmaktaydı. Bugünkü sindirme kampanyası dönemindeyse, van-dalizm ve yağma, ordunun ve siyasal liderliklerin gönderdikleri mesajın bir parçasıdır: Terörizmi ezmek için her şeyi yakıp yıkma hakkına sahipsiniz; ölüm-kalım savaşımızda her şey mubahtır!

Bu anlamıyla Moşe Nissim vakası, aşırı bir örnek değildir. O, bir işgal ordusunun, düşmanı tamamen gayrı-insanileşti-rerek, kendisini (her şeye rağmen, yağmalamalara ve kurumsallaşmış ayrımcılığa rağmen) görece uygar bir toplum kılan bütün vasıfları hızla kaybetmekte olan bir toplumun genelleşmiş dejenerasyonunun ürünüdür, israil kurumları -özellikle de ordu- güvenilir olmak zorundaydı, belirli davranış normları ile yasalara ve insan vakarına saygı göstermeye ilişkin kati bir algısı vardı -tüm bunlar kaybolmaktadır artık.

Bu değişiklikler (hem siyasal liderlerin, hem de kanaat önderleri, medya, üniversiteler, mahkeme kuralları ve hükümlerin yansıttığı şekliyle) toplumun egemen söyleminde niteliksel bir kayma olmadan hayata geçirilemezdi.

35

PERDE ARASI: SÖZ SIRASI DUVARLARDA

İsraililerle Filistinlilerin pek çok ortak yönleri vardır. Bu ortaklıklardan birisi, siyasal görüşlerini duvarlarda, grafitilerde ya da afişlerde ifade etme biçimleridir. İsraililer ayrıca arabaların arka camlarını kullanırlar; özellikle sağcı akımlar ve Ortodoks çizgileri savunanlar arasında, çıkartma yapıştırma modadır. Duvarlara yazılanları ve arabalara yapıştırılanları okumak kamuoyu hakkında iyi bir resim sunmaz, çünkü ılımlı görüşleri savunanlar hep daha az teşhirci bir tutum içinde kalırlar. Ancak duvarların ve araba camlarının, siyasetin hangi genel çerçeve içinde yürütülüp tartışıldığına dair iyi bir fikir verdikleri de yadsınamaz.

Ben 2002 yılının Temmuz ve Kasım ayları arasında, elimde bir dizüstü bilgisayarla her tarafı yürüyerek dolaştım ve rastladığım sloganları ısrarla kayda geçirdim,. Şimdi, sevgili okur, bunlardan en sözünü etmeye değer olanları sizlerle paylaşacağım. Bunun için bir seçme yapmak zorunda olduğum açıktı, fakat benim seçimim, gördüğüm şeylerin tipik bir yansımasını ortaya koyma yönünde olmuştur. En son, bu küçük araştırmamı esas olarak, İsrail ortalamasından daha sağcı ve dinci bir şehir olan Kudüs'te yaptığımı belirtmeliyim.

ÇÖZÜMLER:*

Nakil ■ Barış + Güvenlik (Kudüs'ün her tarafına asılan bir afiş)
Ürdün, Filistin Devleti'dir {Tel Aviv'den Kudüs'e giden serbest yola asılan yüzlerce afiş} *Düşman Arabı sürün* (afiş)

*) Ülke aylardır, 'etnik temizlik'in İbranice karşılığı olarak kullanılan 'nakil' çağrısında bulunan afişlerle donatılmıştır. Radikal-sol örgütler de, Arapların öldürülmesini ya da sürülmesini isteyen afişler ve grafitilerin üstünü kararlılıkla örtmeye ve silmeye çalışmışlardır.

36

Arafat'ı sürün! (afiş)

Arapları Dövün - Arapları Kırın (afişler)

Solcu olmazsa bombalama da olmaz (grafiti)

Ya onlar, ya biz- Nakil (afişler)

Onların 300 bini zaten Ürdün'e geçti - Nakil (afişler)

Kahane hakiydi - Arapları tepeleyin! (grafiti)

Araplara ölüm (grafiti)

SAĞDA:

Düşman medyasına hayır! (çıkartma)

Ben yalnızca Yahudilerden alışveriş ederim (afişler)

Oslo suçlularını mahkemeye çıkarın (çıkartma, afişler ve grafiti)

Perestin'e* hayır! (grafiti)

Ebediyen *Hebron* (çıkartma)

SOLDA:**

Barış *istiyoruz* (çıkartma)

Trans-İsrail yoluna hayır (çıkartma)

Canlı hayvan deneyine îayır (çıkartma)

Ortodokslara ölüm! (grafiti)

Şimdi ayırma samanı (çıkartma)

ULUSAL UZLAŞMA:***

Uzlaşma Düzeni (dev bilbordlar ve çıkartmalar)

Birlik — *Hemen şimdi.*' (dev bilbordlar ve çıkartmalar)

*) Simon Peres'e gönderme yaparak, (ç.n.)

**) Genellikle, aynı arabalarda barış hakkındaki genel sloganlarla Ortodoks-karıtı sloganlara ya da ekolojik sorunları dile getiren sloganlara bir arada rastlarsınız.

**)■ Solcu sloganların yanında özellikle ulusal birlik çağrısında bulunan çıkartmalara rastlarsınız, fakat sağcı sloganların yanında bunlar genellikle olmaz. Sağcı sloganların yanında daha çok gördüğümüz, ordu-yanlısı sloganlardır.

37

Tsahal'ı* seviyorum (çıkartma) *Congrais, TsahaV.*** (çıkartma) *Asker, sen benim kardeşimsin* (çıkartma)

SİZDEN DAHA SAĞCI:

Şaron teröristlere bir devlet bahşediyor (Likud Partisi ön seçim

afişleri) *Sol Şaron'ü neden sırt çeviriyor fer?* (Likud Partisi ön seçim afişleri)

KUDÜS:

Kudüs, sana sadık kalacağım! (çıkartma)

Bir Yahudi Kudüs'e ihanet etmez (çıkartma)

TANRI:***

Seni seviyoruz. Tanrım (çıkartma)

Sadece Tanrı'ya güvenebilirsiniz (çıkartma)

Rabbimiz, efendimiz, sonsuza kadar yaşayabilir!

Mesih-hral bir Filistin devletine karşı**** (bilbord)

DEHŞET:

Araplara Shoah!***** (Kudüs otobüs durağındaki grafiti)

*) İsrail ordusu, (ç.n.) ") Tebrikler Tsahal. (ç.n.)

***) Dinsel ve aşırı sağcı içerikli çıkartmalar genellikle yan yana kullanılmaktadır.

****) Haham Mcnachem Mendel Schreerson'un (etkili bir mezhep olan Lubavich'in başıdır) takipçileri onu Mesih sayarlar. On yıl kadar önce ölmüştür. **●●*) İsraililerin 'Holokost' için kullandıkları sözcük, (ç.n.)

38

IRKÇILIĞIN YENİ YÜZÜ

İsrail'de egemen olan söylemin çerçevesi ve sınırları, hem içerik hem de biçim bakımından Camp David fiyaskosundan itibaren önemli ölçüde değişmiştir. İsrail toplumunun son üç yıldaki dejenerasyonunun ne ölçüde ciddi olduğu, herhalde en iyi -işgal altındaki bölgelerde uygulanan baskı rejiminin vahşiliğinden ziyade-, kamuoyuna açık olarak yapılan ırkçı ifadelerde görülür.

İsrail siyasal sınıfı, genelde bütün Filistinlileri terörizmle özdeşleştirerek ve işgal altındaki bölgelerde uygulanan sindirme politikasını İsrail'in hayatta kalması adına bîr ölüm-kalım mücadelesi olarak tanımlayarak, ırkçılığın ve şiddetin bent kapaklarını açmış olmaktadır. Bu konuda her

39

türlü kısıtlama ve sınırlama ortadan kalkmış görünmektedir. İrkçılık ve şiddet İsrail kültüründe her zaman yer almıştır gerçi, fakat genelde liberal değerlerin ve demokratik iddiaların onları kontrol altında tutmuş olduğuna yönelik bir kanı da yok değildir.

SINIR TANIMAYAN VAHŞET

Afişlere ve yapıştırma etiketlere yazılan sloganların bir kısmının akla getirdiği üzere, açıkça ırkçılığı savunan ifadeler artık, bilhassa da İsrail'in siyasal hayatında ön cephede yer alan ve hükümet içinde yer alan siyasal partiler tarafından genelleşmiş ve meşrulaştırılmış durumdadır. İrkçılık iki eksene oturtulmakta ve bir arada ele alındığında bunların sentezi, Filistin halkına dair yeni siyasal felsefeyi ortaya koymaktadır: baskı ve sürgün.

Son birkaç yılda sergilenen vahşetin kökleri, insanların en içten gelen reflekslerinin ikisine dayanmaktadır: korku ve intikam alma arzusu. Siyasetçiler, en kaba ve en ilkel bi-çimleriyle korkuyu

beslemekte ve manipüle etmekte, bu duyguyu uygar yollarla kontrol altına alma konusunda kollarını dahi kıpırdatmamaktadırlar. İsrail toplumunun zihnine en çok kazınmak istenen cümleler şunlardır: Sizi boğazlamak istiyorlar; sizi bombalıyorlar; bu yüzden, vicdanımız sızlamadan ve en ufak bir tereddüt göstermeden, ayrıca kendimizi hiçbir şeyle kısıtlanmış hissetmeyerek, eylemlerimizin sonuçlarına bakmayarak, hatta israililerin kendi güvenliği açısından doğabilecek sonuçları dahi dikkate almayarak, düşmanlarımıza aynı şekilde vurarak cevap ver-

40

mek zorundayız. Kurbanların öcünü alma arzusuna gelince, başka her konuda olduğu gibi bu açıdan da aynı cehennem döngü işlemektedir: Siz kendinizi Tel Aviv'de uçurur-sanız, biz Gazze'yi bombalıyoruz; siz bizim çocuklarımızın öcünü öldürürseniz, biz sizden beş çocuk öldürürüz.

Ancak, öç alma mantığının ötesinde, 'önleyici' vuruşlar ve misillemelerin ikili bir siyasal hedefi de söz konusudur. En ılımlı israili politikacıların -özel olarak da işçi Partisi'nin ve genelkurmayın bir kısmının-kanaatlerine göre, otuz yılı aşkın bir süredir devam etmekte olan bir direnişin belini kırmanın ve Filistinlilere, bugüne dek Filistin kamuoyunun her kesiminin ve her akımdan politikacının kesin olarak reddettikleri bir 'çözüm'ü kabul ettirmenin bir yolu, bu önleyici vuruşlar ve misillemelerdir. Aşırılık yanlılarına göre, işgal altındaki topraklarda uygulanan şiddetin anlamı, Filistinlileri ayrılmaya (Moledet Partisi'nin tanımıyla, 'gönüllü nakil'e) zorlamak, ya da geniş çaplı etnik temizlik operasyonunu son derece yoğunlaştırarak savaşı tırmandırmaktır.

İsrail'in sembolü artık Davud Yıldızı (İbranice'de 'Davud kalkanı' denir) değil, buldozerdir. Buldozerler her yerde, her zaman ve her vesileyle kullanılmaktadır; Baypas yolları açmak için, evleri, yolları ve hatta mahalleleri yıkmak için, ağaçları ve meyve bahçelerini kökünden söküp yerle bir etmek için, doğayı ve kültürü yok etmek için. Buldozer, bir kere harekete geçtiğinde. Yeşil Hat'ta da durmaz, İsrail içinde de buldozer, herhangi bir şekilde çevreyi tahrip etme ya da doğaya saygı duymama kaygısı olmaksızın efendi konumundadır. Dağların oyulup 'deşildiği'ne çok rastlanmıştır;

41

hâlâ yerinde durmakta olan çok az sayıdaki orman da neredeyse son ağacına kadar sökülüp yok edilmiştir. Buldozer, İsrail egemenliğini ortaya koymanın ve toprağı (Rus Kazaklarının usulleriyle) fethetmenin nihai aracı haline gelmiştir.

Ya teslim olun, ya da defolup gidin: Şiddeti tek siyasal araç durumuna getirmiş olan İsrail'in askeri-siyasal sınıfının, Filistinlilerin önüne koydukları ikilem budur. Hükümetin, Arap Birliği ülkelerinin oybirliğiyle benimsedikleri ve işgal altında tutulan topraklardan çekilmeleri karşılığında Arap dünyasıyla barış yapmayı içeren barış planını herhangi bir şekilde de olsa tartışmaya açmaması tesadüfi değildir. İsrail hükümeti, bırakın Arap ülkeleriyle barış yapmayı, barışın kendisiyle de ilgilenmemektedir. İsrail hükümetinin tek çıkarı, tarihsel Filistin bölgesinin tamamını ele geçirme sürecini devam ettirmekte yatmaktadır.

Ariel Şaron, kendi perspektifinin barış değil, 'Araplarla 100 yıllık mücadeleyi devam ettirmek'²² olduğunu tekrarlamaktan asla bıkmaz yorulmaz. Şaron'un bu sözüyle kastettiği, İsrail'in Filistin Mandası yönetimi altındaki toprakların neredeyse yüzde 80'ini kontrolü altına almasıyla ve devasa bir etnik temizlik kampanyası yürütmesiyle sonuçlanan 1948'deki bağımsızlık savaşını devam ettirmektir. "Bağımsızlık savaşı henüz bitmedi," diyor Şaron:

"Hayır. 1948, sadece bir bölümdü. Bana İsrail Devleti'nin bugün kendini savunup savunmadığını sorarsanız, size 'evet' karşılığını veririm. Fakat biz güvenlik içinde yaşayabiliyor muyuz? Hayır. Bu yüzden, işimizi bitirmiş olduğunu söyle-

22) Arici Saron'un ABD Senatosu Dış ilişkiler Komi lesi'nd eki tanıklığı, akt. Ro-bcn Nüvak,

Washington Post, (7 Haziran 2002.

42

mek mümkün değildir. Tek bir yerleşimin dahi boşaltılıp yerinden kaldırılması söz konusu değildir, zira yerleşimlerin tek tek hepsinin stratejik bir değeri, yani Siyonist bir değeri vardır. Bu çalışmayı sona erdirmek mümkün değildir."²³

Eğer perspektifiniz 100 yıllık savaşa, son yirmi yılı aşkın sürede prestijinden çok şey kaybetmiş olan orduyu kesinlikle şan ve şerefle donatmak zorundasınız. Son üç yılda da ordu, İsrail ulusunun kalbinde 1970'lerin sonlarına kadar işgal ettiği yerleri- tekrar kazanmıştır. İsrail'de herkes -ya da, hemen hemen herkes diyelim- kendinden geçercesine ordunun peşine takılmıştır. Herkesin kabul edeceği üzere, İsrail'de hiç de marjinal olmayan bir vicdani retçiler hareketi vardır. Fakat, işgal altındaki topraklarda düzenlenen askeri eylemlerin ezici karakterini göremeyenler (İsrail toplumunun büyük çoğunluğunu kastediyorum burada), artık orduya bir kere daha yeni bir Auschwitz'i engelleyecek son kale gözüyle bakmaktadırlar. Son yirmi yıllık dönemde sıkça dile getirilen 'motivasyon krizi' anlaşılan aşılış durumdadır. Savaşçı birliklerde (ki bu birliklerin en prestijli olanlarının bazıları, hukukdışı öldürmelerde

uzmanlaşan gerçek birer ölüm mangasına dönmüştür) askerlik yapma talebi, mevcut yer sayısından çok daha fazladır.

Ordunun yanı sıra yerleşimciler de, tam da şiddete yaslanan davranış ve tutumlarının önceki bütün sınırları aşan boyutlara ulaştığı bir dönemde ve genelkurmaydan yakılan yeşil ışık sayesinde, yeni bir meşruiyet kazanmış

23) Ari Shavit, "Sharon İs Stili Sharon," *Haaretz* haftalık eki, 12 Nisan 2001.

43

durumdadırlar. Alternatif Enformasyon Merkezi, intifadanın başlamasından beri, yerleşimcilerin yaklaşık 20 Filistinliyi öldürdüklerini ve bu cinayetlerden biri dışında hiçbirinin faillerinin cezalandırılmadığını kaydetmiştir; bu tür eylemlere karşı açılan soruşturmalar genellikle ilk birkaç gün içinde sonuçsuz bırakılarak kapatılmaktadır.²⁴ Yerleşimciler, Filistinlilerin topraklarına giren yollar açmakta ve bu aralarda evler yapmakta, Filistinliler kendi arazilerinde çalışmaya kalktığında da onlara ateş açmaktadır. Filistinli köylülerin sonbahardaki esas işi olan zeytin hasadı fiilen yapılamaz hale getirilmiştir, İsrail ordusu, ancak birkaç kişinin hayatını kaybetmesi ve yine ancak İsraili ve dünya çapındaki barış aktivistlerinin dayanışması sonucunda, yerleşimcilerin caniyane hırslarını yatıştırmaya çalışma kararını vermiştir.²¹ Bu arada yerleşimciler, Tevrat'taki bir bedduayı okumaktadırlar: "Ona dedi ki, Rab şöyle diyor: 'Hem adamı öldürdün, hem de başını aldın, değil mi? Nevot'un kanını köpekler nerede yaladıysa, senin kanını da orada yalayacak.'"²⁶ Daha sık olarak da, İsrail'in eski hahambaşı Mordechai Eliyahu'nun verdiği bir dini hüküm doğrultusunda, zeytinleri kendileri toplamaktadırlar. Eliyahu'nun sözüne göre, İsrail toprağı Yahudi halkının mirası olduğundan, Araplar hırsızdır; 'onların zeytinleri' aslında bizim zeytinlerimizdir.

24) Allemalivc Information Center, *Reports on Şelfler Violence, 2001-2002*. Ay-ncı bkz. B'tselem, Tacir *ConsenL hraeli L <M Enforanent on Seulers in the Ocaı-pied Territories*, Mart 2001.

25) Akemative Information Center, *The Palesliiiiion Olive Harvest, Oclober-No-vember2002, and the SetÜers' Violence*, Kasım 2002.

26) 1 Krallar 21:19 (Kingjames versiyonu).

44

Yine de yerleşimciler, ordunun koruması, ve hükümetin desteğı olmasa bir hiçtirler. Sahip oldukları aşırı kudret, ulusal kurumlar, ordu ve hükümet içinde kazanmayı bir şekilde başarmış oldukları etkiye bağlıdır. Pek çok dalgada kibbutizmin 1950'li ve 1960lı yıllarda sahip olduğu gücü hatırlatan bir şekilde, ülkenin en güçlü lobilerinden biri haline gelmişlerdir. Avrupa Parlamentosu'nun işgal altındaki topraklara gönderdiği heyetin bir üyesinin söylediğı şekilde, "Yerleşimciler sizin OAS'ınızdır, fakat iktidarı ele geçirilmiş olan bir OAS".²⁷

HEZEYAN

Hiçbir şey, işgal altındaki topraklarda uygulanan kanlı sindirme politikasından daha kesin değildir, ilan edilen sıkıyönetime, yapılan bombardımanlara, meydana gelen bütün ölüm ve yaralama vakalarına, muazzam yıkıma ve Filistin Yönetimi'nin sivil ve askeri kurumlarına düzenlenen saldırılara rağmen, Filistinlilerin davalarından vazgeçtiklerini düşündürecek hiçbir işaret yoktur. Her siyasal ve dinsel akımdan Filistinlilerin kararlılığı, en iyi ifadesini, yıkımın ortasında normal hayatlarını sürdürmedeki inatçı kararlılıklarında bulmaktadır. Eğitim sistemini her ne pahasına (bazen okul çocuklarının hayatları pahasına) olursa olsun işler tutma çabalarında, belediye çalışanlarının İsrail askerlerinin

27) OAS (Secret Army Organization; Gizli Ordu Teşkilatı), Fransız hükümetini kısa süreliğine devrilme tehdidiyle yüz yüze getiren 1954-1962 Cezayir bağımsızlık savaşı sırasında Fransa ordusu içinde yeraliında faaliyet gösteren, aşırılık yanlısı bir gruptu (İngilizce'ye çevirenin notu).

45

vandallıkla yıkıp enkaza çevirdikleri yerleri eski haline getirme ısrarlarında, işe gitmek, hasta büyükanneyi ziyaret etmek ya da hastanede günlük diyaliz tedavisi görmek için istisnasız her allahın günü her türlü engeli aşmayı gerektiren cesaretlerinde çok çıplak bir şekilde görüyoruz bunu. işte bütün bu gündelik çabalar, Şaron'un kırmanın yolunu bir türlü bulamadığı halk direnişinin eylemleridir. Ancak, dünyadaki bütün bol madalyalı dangalaklar gibi İsraili generaller de (hükümette bakan olmak için üniformalarını çıkarmış olanlar dahil), şu ana değin kaba kuvvetle başaramadıkları şeyi hâlâ daha fazla güce başvurarak başarabileceklerini düşünmektedirler.

Eğer 'kapatma' umut edilen sonuçları doğurmazsa, gerekirse Nablus'ta olduğu gibi beş hafta sürecek bir sokağı çıkma yasağı getirirler. Apache helikopterlerinden fırlatılan roketler 'terörizme son verecek' gibi görünmüyorsa, 1 tonluk, hatta daha da ağır bombalarla silahlanmış F-16 savaş uçakları gönderirler. Ordunun katlettiğı her militanın yerini beş militan daha alıyorsa, Yaser Arafat'ı öldürmenin vaktinin geldiğini düşünürler. Filistin Yönetimi'nin başına suikast düzenlemek (bazen şifreli haliyle, onu

'kovmak'), Ari-el Şaron'a kadar gelen bütün politikacıların takıntısı olmuştur, anlaşılın bu, George W. Bush'un İsrail başbakanına koyduğu tek sınırdır.

Terörizmi sona erdirmek için aldıkları önlemleri tırmandırırken bir sonraki adım ne olacaktır: Filistin Yöneti-mi'ni fiilen ortadan kaldırmak, teröristlerin ailelerini sürmek, köylerini yakıp yıkmak, içlerinden bazılarını seçerek ya da toptan nakletmek mi? En endişe verici olanı, Şaron

46

hükümetinin sözlü bir 'sizden daha şiddetli' oyununa kapılıp gitmesi değil, somut, gerçek önlemleri adım adım uygulamaya koymasındır. Dün uygulanması imkânsız görünen şeyler, bugün alenen hayata geçirilmektedir. Bu yüzden, eski Kudüs belediye başkan yardımcısı Meron Benvenisti'nin açıkladığı üzere, 'en kötü senaryo'yu çok ciddiye almak durumundayız.^{2*}

En kötü ihtimalleri masaya yatırıp tartışmaktan dolayı en ufak bir vicdan azabı duymayan bir siyasal sınıf, ister Filistinlileri kitle halinde sürgüne göndermek, ister Kudüs'teki camileri yerle bir etmek isterse nükleer silah kullanmak şeklinde olsun, her konuda kolaylıkla sözlerden eylemlere geçebilir. Bu tür ihtimallerin tartışılıyor olması bile, artık işlerin raydan çıktığının açık bir göstergesidir, istihbarat kurumu Mossad'ın eski başkanı ve Şaron'un güvenlik danışmanı Ephraim Halevi, henüz yakın bir zamanda bir grup uzmanın önünde şunları dile getirmiştir:

Başarılı bir dev saldırı israililerin davranışlarında hemen köklü bir değişiklik meydana getirecektir. Başımızın üstünde sallanıp duran tehdidin özü, soykırımdır, ülkenin tamamen ortadan kaldırılması ve temellerinin yok edilmesidir. Bu tür tehditlerle karşı karşıya olan İsrail, önceden tartışılması tercih edilebilir olmayan çok çeşitli önlem seçeneklerini elinin altında hazır bulundurmak zorundadır. Makul bir beklentiyle, uluslararası kamuoyunun bizi anlayacağını, oyunun kurallarındaki ve bizim eylem kalıplarımızdaki değişiklikleri kabul edeceğini varsayabiliriz."

28) Meron Benvenisti, "The Worst-Case Scenario," *Haaretz*, 22 Ağustos 2002.

29) *Haaraz*, 3 Aralık 2002.

47

Şaron'a gelince, o, 2002 yılı yaz ayları boyunca, eğer Saddam Hüseyin İsrail'e konvansiyonel-olmayan silahlarla saldırmaya cüret ederse, 'tek bir İsrailli kurban olmasa bile' Irak'a nükleer bomba atma tehdidini savurup durmuştu. Söylemeye gerek yok ki, İsrail'in nükleer potansiyelini kullanmak (ki ülkeyi yönetenler şu ana kadar nükleer silahların varlığını açıkça reddetmektedirler), İsrail'in ölüm hükmünü imzalamak anlamına gelecektir; Arap ve İslam dünyasının hepsi buna karşı ayağa kalkacaktır. Bu tipte bir tehdidin, klasik bir caydırma stratejisinin parçası olduğu söylenebilir. Fakat İsrail hükümetinde, şimdi Mesih-öncesi dönemi yaşamakta olduğumuz için, sayısız kurbanıyla birlikte bir nükleer savaşın tamamen Tanrı'nın işi olacağına, hatta bu sürecin sonunda İsrail'in Tanrı'sının bütün yeryüzünde hükümlerini kurmasını sağlayacağına inananlar da vardır. Öyleyse bu oyun oynanmaya değerdir.

Bugün İsrail devletinin, her türlü çılgınlığı ve intihar anlamına gelebilecek kararları göze alabilecek insanlar yönetmektedir. General Şaul Mofaz ve General Moşe Yaalon gibi zalim askerler, Avidgor Liberman ve Uzi Landau gibi aşırılık yanlısı milliyetçiler, Benjamin Netanyahu gibi sorumsuz maceraacılar ve Haham Beni Elion ile General Efi Eitam gibi mesihçiler bunlar arasındadır. Aşırı dinci kanadın kalemi ile atom silahları kılıcı, bu kabinede yan yana oturmaktadır. İsrail siyasal sınıfının büyük bir hızla sağa sürüklenmesi dikkate alındığında, İsrail kamuoyunun Şaron'u artık neden o unvanlara hak ettiği (ve hâlâ hak etmekte olduğu) gibi aşırı sağcı bir general ve savaş suçlusunu olarak görmediği, bilakis, ona koalisyon hükümetinin ılımlılaştırıcı unsu-

48

ru, İsrail siyasal yelpazesinin ortasında duran bir politikacı gözüyle baktığı kolayca anlaşılabilir.

Mesihçi milliyetçilik ile militarist Mesihçilik, Meron Benvenisti'nin uyardığı üzere, en kötü senaryoyu gerçek bir seçenek olarak değerlendirmemizi, kıyamet senaryosunu da somut bir siyasal proje olarak dikkate almamızı gerektirmektedir.

ŞOAH'IN SAPKINCA GERİ DÖNÜŞÜ

Ağustos 2000'den itibaren yürütülen sömürge savaşını İsrail'in hayatta kalması açısından bir ölüm-kalım mücadelesi olarak takdim eden Ehud Barak, İsrail halkının kolektif belleğinin üstünde hayalet gibi dolanan şeytanları canlandırmıştır. Bu süreç, günlük *Haaretz* gazetesinde gazeteci Ari Şavit'in, küçük Filistinlilerin Ariel Şaron'un El-Aksa Camii'ne yaptığı provokatif ziyareti karşısında attıkları ilk taşlar hakkında kaleme aldığı bir başyazısıyla başlamıştır. İsrail solunda barışla ilgili her türlü inancını birkaç hafta içinde kaybetmiş entelektüellerden biri olan Şavit, problemin, kendisinin de yıllardan beri yanlış bir şekilde inandığı doğrultuda, İsrail-Filistin çatışması ve işgalin kendisi olmadığını yazdı. Problem (diye yazıyordu Şavit) daha çok, 'Yahudi kaderi' diye adlandırdığı noktada yatıyordu: Yahudilerin varlığını her zaman reddetmiş olan (ve bu yüzden de mücadelenin ebediyen devam edeceği) bir

dünyada ebedi bir hayatta kalma savaşı. Bir medya organından bir diğerine atlayan ve İsrail entelektüellerinin çoğunluğunun benimsediği bu akıl yürütme şeklinin kökleri, Auschwitz-49

sonrası Yahudi bilincinin derinlerindeki 'varoluş kaygısı'-dır. Ancak İsrail okullarında tarihin nasıl safsatularla örülerek öğretilindiğini aklımıza getirdiğimizde, bu bakış açısının son derece inandırıcı bulunacağını unutmamız gerekir. İsrail okulları, 2 bin yıllık Yahudi tarihini bir çırpıda muazzam bir pogroma ve zamandışı, akıldışı ve eşi benzeri olmayan bir anti-Semitizme indirgemekte, böylece anti-Semitizmi anlamayı ve onunla mücadele etmeyi hiçbir faydası olmayan bir yol olarak göstermektedirler.

Nazi soykırımının kurbanlarının torunlarının gözünde, herhangi bir varoluş tehdidi (ister gerçek ister hayali olsun) hemen Auschwitz ve Treblinka çağrışımlarıyla birlikte düşünülmektedir. Filistinliler, Nazilerdir; Arafat, Hitler'e denktir; askerlerin öldürüldüğü her pusu bir katliamdır; Tel Aviv'de-ki bir bomba, Kristal Gece'dir.* Dolayısıyla, müzakere ya da uzlaşma ihtimalleri de bu tür çağrışımların altında boğularak buhar olup uçmaktadır. Filistinli çehresiyle Nazizm, kazınıp ortadan kaldırılmalıdır ve bu yolda her araç mubahtır.

Yine de İsraililer, Filistinlilerle Nazileri birbirine denk tutmanın ne kadar ahmakça olduğunun bir düzeyde farkındadırlar, İsrail'in askeri gücü ve Filistinliler karşısındaki ezici üstünlüğü, İsraililerin Varşova ve Vilna'nın bedbaht Yahudilerini, hatta Varşova Gettosu savaşçıları ya da Eelarus ormanlarındaki Yahudi partizan birliklerini onlarla bir tutmayı ciddi derecede zorlaştırmaktadır. Sonuç, dehşetengiz, sapkınca bir zihin jimnastiğidir. Sürekli olarak Avrupa Yahudilerinin uğradığı soykırımdan korkunç hayallerin varlığı ve

*) Hiller A İman yası'tıd a 1938'de 9 Kasım'ı 10 Kasım'a bağlayan gece sinagogların yıkılması ve 91 Yahudinin katledilmesiyle sonuçlanan meşum olay, 'kırık cam' gecesi olarak da bilinir, (ç.n.)

50

güç ilişkileri İsrailileri Yahudi kurbanların varlığını taklit etmekten alıkoyduğu için, genelde yekpare bir şekilde, Yahudi halkını boğazlayanların davranışlarını benimsemekle sonuçlanacaktır. Bu yüzden Filistinlilerin kollarına damga vurmakta, onları çıplak halde koşturmakta, dikenli tellerin ve hapisane kampı gözetleme kulelerinin arkasında gözetilme tutmakta, hatta kısa süreliğine, Alman sürülerinin kendilerini kontrol etmek amacıyla başvurduğu yöntemlere sarılmakta bir sakınca görmemektedirler. Deheşse kampındaki ev ev aramalar, baskınlarda gözetilme alınan Filistinliler ölüm çukurlarına değil de korkunç koşullardaki tutuklu kamplarına gönderilseler bile, yine de başka bir tarihsel dönemi akıllara getirmiştir. Offer tutuklu kampı bir temerküz kampı değildi; fakat, dikenli telleri, gözetleme kuleleri, her türlü haktan yoksun olarak hapsedilmiş ve gerçekten insanlıkdışı koşullarda tutulan korku içindeki yığınla tutuklusuyla, 1930'lu yılların Alman toplama kamplarına fazlasıyla benzemektedir. Silahlı muhafızların yanında ellerini havada tutarak geçen bir sıra Filistinliyi gördüğünüzde, hafızası sağlam bir insanın zihnine nasıl olur da Umschlagplatz'a götürülen Varşova Yahudilerinin hayaleti çökmez? Televizyon ekranında, Cenin'deki yerde oturmuş, elleri arkalarından bağlanmış ve bazılarının gözleri gözbağıyla kapatılmış yüzlerce insanın görüntüsü çıktığında, hafızası sağlam bir insan nasıl olur da bunların Umschlagplatz görüntüleriyle aynı olduğunu düşünmez?

Ayrıca, kullanılan jargon da tamamen Nazilere özgü jargondur. Haham Israel Rosen'in *Haaretz*'e yazdığı, intihar bombacılarının ailelerinin rehin alınması ve Gazze'ye sü-

51

rülmesi, evlerinin dümdüz edilmesi, köylerinin yakılıp yıkılması gerektiğini vurgulayan makaleye bakın. İsraili gazeteci B. Michael, bir makalesine son verirken Haham Ro-sen'in, Lidice ve Oradur katliamlarından sonra Nazi subaylarınmkilere benzer sözlerini aktarıyordu:

Okudukları şeylerden benim İsrail ordusunu Alman ordusuyla kıyasladığım (Tanrı esirgesin) sonucunu çıkarmakta ısrar eden insanlar hâlâ varsa eğer, bu insanlar kendileri için hayatı çok kolay bir hale getirmektedirler. Bunu İsrail ordusuna öneren adam, eşitlenme talebiyle öne çıkmaktadır.³⁰

Medya organlarının Filistinlilerin kollarına numara vurulduğu haberlerini aktarmalarından birkaç gün sonra, soykırımdan hayatta kalanların evladı olan Michael, "Damga-lanandan Damgalayıcı"ya başlıklı sert, acı veren bir makale kaleme almıştı:

1942'den 2002'ye uzanan son altmış yıllık süreçte Yahudi halkının kat ettiği tarihsel yol, tarihsel ve sosyolojik incelemelerden büyülenenler için kuşku götürmez malzemeler sunmaktadır. Altmış kısa yılda: damgalananlar ve kollarına numara vurululardan damgalayıcılara ve başkalarının kollarına numara vuruculara. Altmış yılda: yürüyüş kollarında tek sıra halinde elleri havaya kaldırılanlardan, yürüyüş kollarında tek sıra halinde başkalarının ellerini havaya kaldırtanlara... Aradan altmış yıl geçti ve hiçbir şey öğrenmedik, hiçbir şeyi içsel-leştirmedik!.. Kesinlikle! Biz artık solgun yüzlü, bakışları mana

dolu farklı, tuhaf bir halkız; biz başkaları gibi vahşi askerleriz. Sonunda, başka uluslara benzemiş bir ulusuz."

30) B. Michael, "Be a Shadow to the Nations," *Yediot Aharonot*. 22 Nisan 2002.

31) B. Michael, "From Tavoed to Tavooer," *Yediot Aharonot*, 15 Mart 2002.

52

Ben 'genelde yekpare bir şekilde' diye yazdım. Fakat bazen de bu sapkınca zihin jimnastiği tamamen bilinçli olarak yürütülmektedir. Askerlerine, Alman askerlerinin Varşova Gettosu'nu kontrolleri altında tutarken yaptıkları dahil olmak üzere başkalarının deneyimlerinden ders alma gerekliliğiyle, Filistin mülteci kamplarını işgal etmek üzere olduklarını söyleyen yüksek rütbeli İsraili subay örneğine bakın.³² Bunu söyleyen bir Yahudi askerd; belki de, Almanların daha fazla sayıda Yahudiyi kesme başarılarından, aynı dersleri Filistinlilere karşı uygulamayı öğrenmek isteyen, Nazi soykırımının bir kurbanının torunu! Fransız Yahudi topluluğunda, Jean-Marie Le Pen'i destekleyen bazı seçkin simalar olduğu gibi, Le Pen'in seçim başarısının hayırlı yönlerini sevinçle karşılayan başkaları da vardır!" Fransa'daki Yahudi kurumlarının Temsili Konseyi'nin liderlerinden biri, İsrail-yanlısı propagandayı daha etkili hale getirmek için Goebbels'in propaganda yöntemlerini kullanmayı öneriyordu! Bundan daha büyük bir sapkınlik tasavvur edilebilir mi?

32) Akt. Amir Ören, *Haantz*, 25 Ocak 2001.

33) Aşırı sağcı, anti-Semitik ve anti-Arap Fransız Ulusal Cephesi'nin lideri (İngilizce'ye çevirenin notu).

53

4 DUVAR

Eğer, Ari Şavit'in söylediği gibi, Filistin mücadelesi bütün ulusların Yahudi halkını -her yerde ve ebediyete kadar-yok etme arzusunun sadece bir halkasıysa, o zaman Yahudiler hayatta kalma savaşlarını gezegenin her tarafında sürdürmek durumundadırlar. O zaman Filistinliler de, dünya çapındaki bir anti-Semitik saldırının (hem solcuların değil aynı zamanda Müslümanların ve Hıristiyanların giriştiği bir saldırı dalgasının) şok birlikleri konumuna getirilecektir. Arafat, Bin Ladin, Chirac ve Naomi Klein -hepsi aynı saftadırlar. Anti-Semitizm her yerdedir ve iğrenç canavar. Nazizmin dehşetinin onu saklanmaya zorladığı ininden kafasını kaldırmaktadır.

54

YENİ BİR GETTO

İsraililerin küresel bir anti-Semitik saldırıdan duydukları endişe gerçektir (bir ölçüde, ülkenin egemenlerinin ve onların sefil paralı halkla ilişkiler ajanlarının yürüttükleri sinik bir kampanyanın ürünü olsa bile). Herhangi bir anti-Semitik olay, anti-Semitik olarak yorumlanan her olayda olduğu gibi, hemen bir pogrom işareti sayılmaktadır. Holo-kost'u önemsiz gösterme şampiyonu olan Fransız düşünür Alain Finkelfraut, örneğin Fransa'da bir 'Kristal Gece yılı'ndan bahsetmekte duraksamaz. İsrail medyası elbette bu tür açıklamaları seçerek çoğaltmakta, bu suretle de bir salgın gibi yayılan psikozun iyice derinleşmesine katkıda bulunmaktadır. Benim dindar bir Yahudi olan yeğenlerimden biri geçenlerde Fransa'ya gittiğinde, hahamından yarmul-kesini başına takmadan sokağa çıkma izni almıştı; Fransa'da Yahudi olduğu belli biri olarak dolaşsaydı ölüm riskini göze almış olacağı kanısındaydı çünkü! Bu tür bir dünya görüşünün Diaspora'daki Yahudi cemaatlerinde hissedilen son derece tehlikeli etkilerine daha sonra döneceğiz. İsrail'de de yansımaları açıkça gözlenebilen bir tablodur bu. İsrail, (neredeyse) tamamen anti-Semitik olarak gördüğü bir dünyayla karşı karşıya olunca, ister sağcı, ister solcu, ister Filistin yanlısı, hatta isterse İsrail'in geleceği adına samimiyetle kaygı duyan akımlarla olsun, uluslararası kamuoyuyla bir diyaloga girme şansını da kaybetmiştir. Her şeye anti-Semitizmin çarpıtıcı prizmasından bakan israililer,

34) Bkz. Theo Klein, *Manifesto d'uti Juif Libre*, Paris, 2002.

55

kendilerine yönelik her eleştiride -bu eleştiriler en ılımlı tonda bile olsa- bir heyula, bir canavar görmektedirler. Bu eleştiriler seçkin Yahudilerden geldiğindeyse, onları dile getirenleri en iyi niyetli yaklaşımla sorumsuzlukla, kapı önündeki tehlikeye caniyane bir şekilde seyirci kalmakla, en kötü ihtimalde de 'kendinden nefret etme'nin yol açtığı bir ihanetle suçlamaktadırlar.

Düşman, tehlikeli bir cangılın ortasındaki İsrail, getto reflekslerini yeniden edinmiştir. Artık Yahudilere şart koşulan Orta Çağ'a (ve daha sonra Nazi dönemine) özgü gettolar değildir söz konusu olan; bu seferki, tamamen gönüllü, hahamların dışarıdan gelecek etkileri nötralize etmek amacıyla her ne pahasına olursa olsun muhafaza ettikleri türden getto refleksleridir.

Örneğin içişleri bakanı, 2001 yazından itibaren, aile ziyareti ya da turizm dışında sebeplerle hareket ettiğinden kuşku edilen herkesin İsrail'e girmesini engelleyen bir politikayı uygulamaya koymuştur.

Haaretz't göre, ondan sonraki bir buçuk yıllık zaman diliminde, Filistin halkıyla dayanışma halindeki heyetlerin üyeleri olan yaklaşık 10 bin kişinin İsrail'e girmesi yasaklanmıştır. Bini aşkın kişi de ülkeden

çıkarılmıştır (geçerli belgesi olmayan binlerce göçmenin adını bile anmıyorum).³⁵ İsrail sınırlarına gelen bütün yabancılar, *ipsosfacto** onları İsrail'e getiren gerekçenin ne olduğu konusunda soruşturmaya tabi tutulabilmektedirler. İsraili yetkililer, İsrail'in normal alışkanlıklarla ha-35) Sata Leibovitz-Datr, "Out Fortress Is Closed," *Haaretz* haftalık eki, 13 Aralık 2002. *) (Lat.) yalnızca bu sebeple. <ç.n.)

56

reket eden bir insanın, Londra'ya ya da Katmandu'ya gitmeyi arzulanacağı şekilde ziyaret etmek isteyeceği bir yer olmadığına tamamen farkındadırlar.

Haaretz, geçtiğimiz dönemde bir haftalık ekinin ana makalesini, "Kalemiz Kapalı" başlığıyla bu konuya ayırdı. Sara Leibovitz-Darr bu makalede, iki yılı aşkın bir dönemde, binlerce sanatçı, sporcu, gazeteci ya da sıradan turistin -özellikle de siyahsalar veya Arap isimleri taşıyorlarsa- sınır kapılarından geri çevrildiğine dikkat çekmiştir, içişleri bakanı bu durumu, "Delikler vardı, onları kapattık," diye açıklarken, hükümetin basın bürosu direktörü Dani Si-eman daha dobra konuşmaktadır:

Şimdiye kadar onlar [yabancı gazeteciler] bize eski masalları okuyabileceklerini biliyorlardı, ama artık bizim hakkımızda yazabilecekleri şeyleri dert etmeyi bıraktık, İsrail'e girmelerine izin vermediğimizi yazmazlarsa başka bir şey yazacaklar. Buraya ne tür insanlar geldiğini biliyor musunuz? FKÖ-yanlısı tipler. Böyle insanlara kimin ihtiyacı var ki?^M

İçişleri bakanı Eli Yishai, "Eğer bir gazeteci İsrail'e çamur atmaya geliyorsa ve biz onun hakkında bilgi sahibiysek, ülkeye girmesine izin vermeyiz," diye ekliyordu.

İçişleri bakanlığı, 'Filistin-yanlısı tutumları'ndan kuşkulanan insanlar konusunda, sınırları kapatma politikasının arkasında yatan güdüler konusunda en ufak bir tereddüt bile duymadığı gibi, çok geniş bir yorumla 'Filistin yanlısı tutum' takınanların İsrail'e girmelerini engelleyeceğini çeşitli vesilelerle ve açıkça deklare etmiştir. "Savaşta olduğu-

36) A.g.y.

57

muz bir zamanda böyle insanların terörizme güç katmalarına izin vermeyeceğiz," diyordu bakan.¹⁷

Yargıç Moşe Drori buna, ülkeye girmeleri yasaklanmış olan bir grup genç Fransız komünisti hakkında verilen bir hükümlerle karşılık verdi: "Kanımca, yurt dışından gelen bütün insanları suçlu gören bir genel politika, iyi ile kötüyü birbirinden ayıramaz."³⁸ Yargıç, aynı davanın ilk aşamasında, yabancı düşmanlığından ve ülkenin kendi içine kapanma tehlikesinden söz açma riskine girmişti.*" Üç gün sonra Yüksek Mahkeme, Yargıç Drori'nin kararını iptal etti.

Oysa Drori haklıydı: İsrail, giderek büyüyen bir yabancı düşmanlığının pençesinde ve ünlü bir İsrail çocuk şarkısında dendiği gibi, 'bütün dünya bize karşı' diyen bir mantığa yakalanmıştır. Ehud Barak, "İsrail, cangıhn ortasında bir villadır," dediğinde, elbette, kendilerini kuşatan ve bir barbarlık ve şiddet çölü diye tanımladığı Arap dünyasına karşı ırkçı bir tutumu ifade etmektedir.¹⁰ Ancak onun sözlerinde, İsrail'in gettolaşarak dünyanın geri kalanından kopmasının işaretleri de kolayca bulunabilir. Bu, İsrail'in 'ayırma çiti'ne {dünyanın geri kalanının 'duvar' diye adlandırdığı şeye) dair yeni kandırmacasını anlamamızı sağlayan ideolojik ve kültürel zemindir.

37) A.g.y.

38) Kudüs Bölge Mahkemesi (idari başvurular) yargıç Moşe Drori'nin karar, 21 Ağustos 2002.

39) Kudüs Bölge Mahkemesi (idari başvurular) geçici karar protokolü, 20 Ağustos 2002.

40) *New York Revinv ojBoohs*, 13 Haziran 2002.

58

TEK TARAFLI AYIRMA

Yeni İsrail konsensüsünü oluşturan öğelerden biri, 'onlar ile biz arasında' bir duvar inşa etmek zorunda olduğu-muzdur. Bütün siyasal sınıfın -aşırı sağın bir kısmı hariç-yanı sıra İsraililerin büyük çoğunluğu bu projeyi desteklemektedir.⁴¹ Eski İşçi Parti'li bakan Haim Ramon gibi bazı politikacılar, siyasal programları ve seçim kampanyalarının bütün içeriğini bu propagandaya ayırmışlardır.

2004 yılındaki İsrail'in gözünde, duvar güvenlik demektir. Halk kendini ancak duvarların arkasında güvende duyabilir. Sınırlarını belirlemeyi daima reddetmiş bir ülke açısından bir duvar fikri paradoksal görünebilir, ancak bu, Si-yonizmin içsel mantığının, bu ideolojinin temelini oluşturan 'biz buradayız, onlar orada' düsturunun ayrılmaz bir parçasıdır. On dokuzuncu yüzyılın son dönemindeki Herzl ve Pinsker'den tutun, Rehavam Zeevi ve Haim Ramon'a kadar bütün Siyonistlere bakılırsa, tek normal toplum etnik bakımdan homojen bir toplumdur. Farklı olanları dışlayan ırkçılık (ve dolayısıyla anti-Semitizm), toplumun her yabancı unsuru dışarı atma arzusunun dile getiren doğal fenomenlerdir. Bu da ayırıp ayrılma anlayışını temel bir konuma oturtmaktadır.

İsrail şehirleri ve yollarında rastlanan en yaygın afişlerden birinde şunlar yazılıdır: "Biz burada, onlar orada - Nakil!" İşçi Partisi'nin sol kesiminin militanları, bu afişlerde-ki *nakil* sözcüğünün üzerini karalayıp, yerine 'çit' diye yaz-

41) Aşırı sağ, İsrail Ülkesi'nin bölünmesine hazırlık içeriğindeki girişimleri reddetmektedir.

59

mışlardır." Ancak 'biz burada, onlar orada' düsturu, İsrail'deki konsensüsün özüdür. Aşırı sağın her fırsatta tekrarlamaktan bıkmadığı gibi, bunun soldaki tek farklılığı, onlar ile biz arasındaki sınırın nereye yerleştirileceğidir: Ürdün nehrine mi, yoksa İsrail ülkesinin kalbine mi? Geldim, duvar bir sınır değildir;

'Tek taraflı geri çekilme' diye kodlanan bir gerçeklik (İsrail'in Filistin Yönetimi *defacto* egemenliğinden tek taraflı olarak vazgeçmesinin anlamı budur) ile 'tek taraflı ayrılma' (İsrail bu sayede Filistin Yönetimi üzerinde egemenliğini korumaya çalışmakta, fakat Filistin nüfusunu İsrail'den izole edecek/ayırarak siyasal ve fiziksel koşulları da yaratmaktadır) arasında kavramsal bir ayrıma gitmek şarttır. Doğrusu istenirse, İsrail'in tek taraflı geri çekilmesi İsrail'in sömürgeci projesinin yenilgisini anlamına gelirken, tek taraflı ayırma Filistin ayaklanmasını bastırmayı hedefleyen bir girişimdir.⁴³

Henüz Ekim 2000'de Ehud Barak, tek taraflı ayırmayı zorla uygulamaya koyma tehdidini savurmuştu. Askeri çevrelere yakın bir gazeteci olan Ron Ben Yishai'ye göre, tecridin dört hedefi olacaktır: İsraili sivillerin güvenliğini sağlama; Filistinlilerin, müzakere edilen çerçeveler dışında bir siyasal inisiyatif kullanmasını önleme; Barak'ın teklifini reddetme karşısında Filistinlilere yüksek bir bedel ödeyecek şekilde ağır bir 'kapatma'; Filistinlileri müzakerelere daha zayıf bir pazarlık gücüyle yeniden başlamaya teşvik etme.⁴⁴ Eğer Ben Yishai'ye inanacaksak, İşçi Partisi'nin 'tek

42) İbranice'de 'çit', *goder*'dir.

43) Nancy Hawker ve Sergio Yahni, "Separation," *Nfivs Wiffiin*, Ekim 2002.

44) *YedioL AhaTOnot*, Ekim 2000.

60

taraflı ayırma'sı, müzakereyi *diktat'la* birleştirme politikasının parçasıydı; tecrit duvarının hattının da az çok, Barak hükümetinin yeni Filistin devletinin sınırları olarak tasarladığı sınırları izlemesi düşünülüyordu.

Ulusal birlik hükümetinin 2002'de karar verdiği planlanmış olan duvar (ayrıca 'tecrit yeri' denmektedir) farklıdır. Bu her şeyden önce bir güvenlik projesidir ve hiçbir şekilde genişlemiş bir İsrail ile Filistin birimi arasında bir ayırım çizgisi çekmeyi amaçlamaz.

Öte yandan, Likud Partisi içinde, Batı Şeria'nın yüzde 40-45'lik bir bölümünde 'bantustan'lar* yaratmayı savunanlar (Şaron'un kendisi dahil) vardır. Onların gözlerinde, duvarın izleyeceği hat, belli bölgelerde bantustan 'sınırları' işlevi görecektir. Bantustan'lar yaratıldığında ve muazzam çaptaki bir etnik temizlik operasyonu duvarların dışında yaşayan Filistinlilerin sayısını asgariye indirdiğinde, şu anda yapıım halindeki ayırma bölgesi de silinip ortadan kalkmış olacaktır.

DUVAR VE BOMBA

Tecrit duvarının inşası 16 Haziran 2002'de, Yeşil Hat-tı'nın birkaç yüz metre ilerisinde, Batı Şeria'nın kuzeyinde başladı. Bu duvarın, Tel Aviv'in kuzey semtlerini az çok içine alan Trans-Samara karayoluna kadar olan kısmı 78 mildir. Elektronik çitin iki tarafındaki güvenlik bölgesinin genişliği, en azından 100 metre, genellikle de çok daha fazladır. Bu bölgede Filistinlilerin sahip olduğu bütün mülklere zorla el konmuş ve bu mülklerin içindeki

61

her şey -evler ve ürünler dahil- tahrip edilip yıkılmıştır. Çitin kendisi ortalama 3 metre yüksekliğindedir, elektronik düzeneklerle donatılmıştır, yolun iki tarafında askeri devriyeler gezmektedir ve yine kenarlarına 4 metreye yakın derinlikte bir hendek kazılmıştır."

Daha güneyde, Kalkilya kasabasında çitin yerini bir duvar almıştır. Bu duvar yaklaşık 25 metre yüksekliğindedir ve gözetleme kuleleriyle çevrilmiştir. Burada da devriye yolları, duvarın yolunu takip eden 3 metrelik hendekler vardır. Kudüs bölgesinde, çitleri duvarlarla birleştiren 14 mil uzunluğunda ayırma bölgesi inşa edilmektedir.⁴⁶

Şu ana değin, Batı Şeria'nın kuzeyi için planlanan duvar fiilen yapılmış durumdadır; Ramallah ve Kudüs bölgelerindeki duvarın da büyük kısmı tamamlanmıştır. Örülen duvarın mil başına maliyeti 800 bin dolardır, 493 millik duvarın toplam maliyeti de 300 milyon dolara çıkacaktır."

İsraili (ve ABD'li) vergi mükelleflerinin bu duvar için ödeyecekleri paranın dışında, Filistin nüfusuna yüklenen maliyet de korkunç boyutlardadır. Çiti ve duvarı inşa etmek için tahminen 17 bin dönümlük toprak zorla istimlak edilecektir. İsrail bölgesi ile duvar arasında kalan 14 köy izole edilecektir; ayırma hattının İsrail tarafında yaşayanlara İsrail'e girme izni verilmezken, bu insanlar, okul, iş, şehir içi hizmetler, vb. konularda tamamen bağımlı olacakla-

45) İsrail Savunma Bakanlığı'nın yayınladığı bilgi.

46) Alternative Information Centet, ayırma duvarıyla ilgili hazırlık raporu, Ağustos 2002.

47) İsrail Savunma Bakanlığı'nın yayınladığı bilgi.

62

rı Batı Şeria'ya girmeye çalışırken de büyük sıkıntılarla karşılaşacaklardır. Kuzeyde Salem'den Batı Şeria'nın batı sınırının ortasındaki Kalkilya'ya kadar 12 köy, ayırma bölgesinin doğu, Batı Şeria tarafında fiilen hapsedilmiş hale gelirken, tarlalarının büyük kısmı da batı tarafında kalmıştır ve bu yüzden artık işlenememektedir. Tarımsal açıdan bakıldığında, duvarın yapımı gerçek bir ulusal felakettir, çünkü bu alan Batı Şeria'nın bostanıdır.⁴⁸

Ancak bedel (ister Filistinliler, hatta isterse İsraililer tarafından ödenecek olsun), iki sebeple hiçbir itiraza mahal bırakmayacak derecede açıktır. Birincisi, şu an İsrail'de varılmış olan konsensüse göre, güvenlik her fedakârlığın yanı sıra her suçu da haklı gösteren mutlak bir zorunluluktur. Bugün, Filistinlilerin ve İsraililerin ikili kapatılması dışında hiçbir şey, İsraililerin kendilerini daha güvende hissetmelerini sağlayamaz.

İkincisi, duvar İsrail'in kendine dair Fantazmagorik algısının özü haline gelmiştir: herkesin eve tıkıldığı bir dünya, "biz ait olduğumuz yerde, onlar ait oldukları [daha doğrusu, onların ait olduklarını bizim belirlediğimiz] yerde". Duvarlar ne kadar yüksek olursa, insanlar o kadar iyi olurlar.

Liberal siyasal bilimci ve Camp David zirvesinde İsrail heyetinin danışmanı olan Menachem Klein, çok doğru bir saptamayla şunları yazmıştır:

Tek taraflı ayırmanın coşkusu, kendini yalnızca bir araç (vasıta) krizinde değil, aynı zamanda bir zihniyetler krizinde dışa vuruyor. Bu tür bir proje, hem Siyonist gönüllülüğe

48) FKÜ'nün müzakerelerden sorumlu bölümünün raporu -Kudüs Görev Gücü, Ağustos 2000.

63

hem de tek taraflı eylemden, hem Jabotinsky'nin⁴¹¹ 'demir duvar" dediği şey ile onun dışında uygulanan gücün arkasındaki kapatma takıntısından oluşan bir zihniyete bağlıdır, ja-borinsky 1923'te, Arapların '[Yahudi yerleşimini] gönüllü kabulü konu dışıdır," diye yazıyordu. "Bu yüzden, Siyonist kolonileşme... ancak yerli halkın aşamayacağı bir demir duvarın koruması altında sürdürülüp geliştirilebilir." Bu tür bir bilinç, güç mantığıyla değil de siyasal mantıkla hareket etmesi gereken sol adına, Filistinlileri eşitleri olarak görecektir ve onları nasıl boyun eğdireceğini tasarlamak yerine, onlarla ortaklık kurma yolları arayacak bir sol adına nasıl bir anlam taşıyabilir?⁵⁰

Tarihin ironisi, getto duvarlarını yıkmak isteyen Siyo-nizmin, Yahudi tarihinin en büyük gettosunu yaratmış olmasıdır. Bu, iddia edildiği kadarıyla, dışına tırnağına kadar silahlanmış bir gettodur; sürekli olarak kendi topraklarını genişletmeye çabalayabilecek bir gettodur. Fakat aynı zamanda, kendine kapanabilecek ve kendi duvarlarının dışındaki her şeyin bir cangıl (Yahudilerin Ortadoğu'daki ve dünyanın her bir köşesindeki varlığını silmekten başka bir hedef gütmeyip, doğuştan itibaren, değiştirilemez bir şekilde anti-Semitik bir dünya) olduğuna inanan bir gettodur.

Ariel Şaron, Fransız Yahudilerine valizlerini toplayıp (hâlâ anti-Semitik olduğunu, soykırım işleme potansiyeli taşıdığını söylediği) Avrupa'dan kaçma çağrısında bulun-

49) Vladimir Zeev Jabotinsky, 1920'li ve 1930'lu yıllarda Siyonisi sağın lideri ve baş ideologuydu. Onun "The Iron Wall" adlı makalesi, siyasal yazıları içindeki en ünlü metnidir (bltz. 1923, Lenni Brenner, *The Iron Wall: Zionisi Revisionism /rom Jabotinsky to Shamtr* [Londra: Zed Books, 19841, Ek 1).

50) Menachem Klein, "Behind the Iron Wall," *Haaretz*, 10 Aralık 2002.

64

duğunda, onlara tek sunduğu, muazzam bir paranoyayla ve nükleer bombalarla silahlanmış olan kocaman bir yeraltı sığınağıydı Paranoya ile nükleer silahların bileşimi, bilhassa önleyici savaş nosyonunun uluslararası siyasal arenada kangren gibi yayılmakta olduğu bir zamanda, gerek İsrail'i çevreleyen Arap halkları gerekse İsrail halkının kendisi açısından ölümcül bir tehlike doğurur. Şundan kuşku duyulamaz: İsrail'in ilk nükleer darbesi (Şaron ile Eitam'ın devre dışı bırakmayacağı generaller/bakanlarda gözlemediğimiz üzere), nihai anlamda Yahudilerin Ortadoğu'daki varlığı için de bir ölüm hükmü olacaktır. Bu sürecin doğurması en muhtemel sonuç da, dünyanın her tarafında eş benzeri görülmedik boyutlarda bir Yahudi-karşıtı dalgadır.

65

KARŞI-REFORMASYON

ti ve normal bir hayat sürme rüyası görüyor, fakat yanılıyorlar, bizim önceliğimiz genç insanları 1948 ruhuyla yeniden eğitmekten ve onların erkeksi, güçlü, savaşkan ruhlarını canlandırmaktan geçer.

Ariel Şaron ile bakanlarının birçoğu, eski generalin bakış açısını tamamen paylaşıyorlar. 1948'e geri dönüşün gerektirdiği fedakârlıklar, "bir barış, güvenlik ve refah terbiyesi edinmiş olup, son yirmi yıllık dönemde normalliğin ilk adımlarını yaşayan İsrail toplumunun yeniden eğitilmesi" demektir.⁵¹

Dolayısıyla bu toplum, "gerçek bir kültürel, ideolojik, hukuksal ve kurumsal karşı-reformas-yon" anlamını doğuracak şekilde gelecekteki savaş yıllarına hazırlanmak zorundadır. Kaçınılmaz bir durum olarak, İsrail'in Arap yurttaşları bu karşı-reformasyonu tecrübe eden ilk kişiler olmuşlardır.

1988'deki Knesset kampanyası sırasında, eski genelkurmay başkanı, aşırı sağcı Tsomet Partisi'nden Raphael Eitan, yeni kabinede görev almaya davet edilirse, savunma bakanlığı ya da polis bakanlığını değil, eğitim bakanlığını isteyeceğini söylüyordu. Gazeteciler de bu tuhaf hırsı konusunda onu soru yağmuruna tutmuşlardı, çünkü bu köylü generalin, bir entelektüelden ziyade cahil bir kulak* olduğunun çok iyi farkındaydılar. Devrinin resmi kastı içinde bile en az eğitimlilerden biriydi. Ancak Eitan, hep aynı cevabı yapıyordu: Barış bir yanlısamadır; er ya da geç tekrar gerçek bir muharebeye gireceğiz; genç kuşak savaştan bı-

*) Rusya'da zengin çiftçi, toprak ağası, (ç.n.)

66

ARAP YURTTAŞLARI ESKİ YERLERİNE GÖNDERMEK

Barak ile Şaron'un El-Aksa Camii'ndeki provokasyonunu izleyen günlerde Batı Şeria ve Gazze'de onlarca genç Filistinlinin katledilmesi, İsrail'deki Filistinli gençler arasında bir öfke dalgasına yol açmıştır." Galilee ve Triangle'ın Arap şehirleri ve köylerinde kitlesel gösteriler düzenlenmiştir.⁵⁴

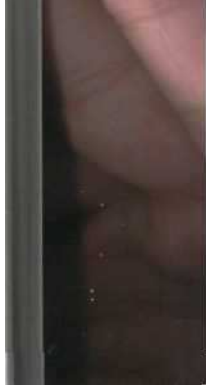
51) Michel Warschawski, "Ariel Sharon," *Telirama*, Eylül 2002.

52) *A.g.y.*

53) İsrail'in Arap yurttaşlarına genellikle 'İsraili Araplar' denmektedir. Daha doğru bir ifadeyle, onlar 'İsrail'in Filistinli yurttaşlarıdır'.

54) Triangle (Üçgen), İsrail'i Gazze Şeridi'nden ayıran hattın yakınında, ülkenin ortasında Arapların çoğunlukta yaşadığı bölgeye verilen isimdir.

67

Bazı yerlerde gençler, köylerinin yakınından geçen yollarda barikatlar kurmuşlardır. Bir anayol olan Hedera-Afula yolu bir günden fazla bir süre için kapalı kalmıştır. Galilee'deki bazı Yahudi yerleşimleri günlerce kuşatılmış, bu yerleşimlerin dehşete kapılan sakinleri günlerce evlerinden dışarı çıkmaya cesaret edememişlerdir.

İsrail'deki Filistinlilerin protestolarının radikalliği, yalnızca televizyon ekranlarında her akşam izlenen, işgal edilen topraklardaki kanlı baskı uygulamalarının görüntülerinin değil, aynı zamanda Yitzhak Rabin'in gençlere yıllar önce verdiği -ve fiilen hayata geçirilmeye başlanmış da olan-vaatlerin (en önemlisi, elli yıldan beri yaşanan yapısal eşitsizliğin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak atılacağı söylenen adımların) gerçekleşmemesinin getirdiği korkunç hayal kırıklığının sonucuydu. Önce Benjamin Netanyahu'nun, sonra Ehud Barak'ın iktidara gelmesiyle birlikte, genç Filistinliler umutlarının güneş altındaki karların erimesi gibi yok olup gittiğini görmüşlerdir.

Kullanılan tek silahın gençlerin polislere fırlattıkları taşlar olduğu bir haftalık radikal gösterileri fişekleyen etken işte bu çifte öfkeydi. Polisin tepkisiye benzeri görülmemiş ölçülerdeydi. Bir haftalık sürede polis mermileri 13 'İsraili Arap' yurttaşı öldürdü; birçok insan soğukkanlılıkla katledilirken, onlarca insan ağır şekilde yaralandı ve yüzlerce kişi de tutuklandı.³³ Polisin bu baskısı üzerine Arap nüfus, kendini gerçek pogromlara karşı savunmak zorundaydı.

55) Bkz. Yargıç Orr'un Ulusal Soruşturma Komisyonu'ndaki tanıklığı ve insan hakları örgütü Adala'nın raporları.

68

Genç Yahudi gruplar İsrail şehir ve kasabalarında kelimenin tam anlamıyla Arap avına çıkıyorlardı. Özellikle Tiberias'taki ve Jaffa'daki Hasan Beck Camii gibi birçok cami saldırıya uğradı.

İsrail mediasındaki standart deyişle belirtirsek 'Ekim 2000 olayları', Filistinlilerin o kan banyosu günlerini niteledikleri şekliyle 'Ekim katliamı', Yahudi devletinin yakın tarihinde bir dönüm noktasıydı.

Yahudi-olmayan nüfusunu meşrulaştırma doğrultusunda otuz yılı aşkın bir süre sınırlı ama gerçek bir ilerleme sağlandıktan sonra İsrail hükümeti, Filistinlilerin İsrail kimlik kartlarına ve pasaportlarına sahip olsalar bile, yurttaş görülmediklerini, hatta ikinci sınıf yurttaş bile sayılmayıp onlara düpedüz düşman gözüyle bakıldığını kanla doğrulamış oldu. Gösteri yapma ve protesto etme haklarını kullanmaya kalktıklarında, eylemleri düşman ayaklanması sayılır. Yeşil Hat İsrail'i işgal altındaki Filistin topraklarından fiilen ayırmaz, ama Yahudileri Filistinlilerden (Filistinlilerin formel hukuksal statüsü ne olursa olsun) ayırır.

Arap isyanları denen kalkışmalara karşı düzenlenen histerik, nefret yüklü basın kampanyası, Ekim 2000 başlarından itibaren Arapleri yerlerine geri gönderme zamanının geldiğini ilan ediyordu.⁵⁶ Basına göre, İsrail bir kere daha çok cömertti. Filistinliler İsrail içindeki beşinci kol, sırttan vurmaya bekleyen bir hançerdi. Sağ bütün engelleri kaldırırken, sol entelektüeller de kızgındılar (ama protestocula-56) İbrance'de *proot*, edebiyat ve tarih kitaplarında Rus pogromlarına, 1929'da El Halil'de Yahudilerin katledilmesine ve 1936-1939 Arap isyanına atıfta bulunurken kullanılır.

69

rın üzerine gerçek mermilerle ateş açan polis ajanlarına ya da kendi yurttaşlarına düşman muamelesi yapılması için emir veren hükümete değil, İsraili Filistinlilerin -bir kere daha- nankörlük etmelerine). Tam da elli yıldır kendilerine tanınmamış olan hakların en azından bir kısmını elde etmenin eşğine geldikleri bir anda, solun kendileri adına kazandığı her şeyi çöpe atmışlardı.

Böylesi bir atmosferde, geniş çaplı bir Filistin kampanyasının Barak'ı kurmak zorunda bıraktığı ulusal soruşturma komisyonu, anlaşılabilir bir kararla, hızla kurbanları ve onların liderlerini sorgulayan bir Yıldız Odası'na dönüştürüldü. Aslında, Ekim katliamının sorumlularını ortaya çıkarmak için bir soruşturma komisyonu kurulmasına hiç gerek yoktu; gereken her yola başvurarak bu hareketi kırma emrini Barak ve onun iç güvenlik bakanı Şlomo Ben-Ami vermişlerdi. Kuzey bölgesindeki polis şefi Alik Ron, herkesçe tanınan bir ırkçıydı; Arap liderler, Arap nüfusa ve Arapların seçimle gelen yetkililerine karşı katı politikalarından dolayı yıllarca onun görevinden alınması talebinde bulunmuşlardı. Kaldı ki, Camp David fiyaskosunun ardından bizzat pompaladığı yıkıcı propagandadan (Araplar = İsrail'in yıkımı = düşmanlar) dolayı en büyük sorumluluk Barak hükümetinin omuzlarındaydı.

Ekim 2000'den itibaren her iki cemaati üzerini endişe bulutları kapladı. Yahudiler, Cumartesi humuslarını yemek için Arap köyleri ve semtlerine gitmeyi kestiler. Araplar, iş için ya da başka sebeplerle Yahudi şehirlerinde bulunmaları gerektiğinde, duvarların gölgesinde birbirlerine sokula-

70

rak yürüdüler. Arap yolculara yönelik taciz ve saldırılar günlük olaylara dönüştü. 25 Kasım 2002 tarihli *Haaretz'de* "Arap yolculara yönelik saldırılar" başlıklı haberde şöyle bir cümle yer alıyordu: "Bir öğrenci, sırtından bıçaklandıktan sonra okuldan ayrılmak zorunda kaldı." Bu haberde, genç İsraili serserilerin sadece Kasım 2002 ayında sokaklarda Arap öğrencilere saldırmasıyla ilgili yaklaşık on vakadan bahsedilmektedir. Bir hafta sonraki haftalık *Kol Hair'ia* manşeti de şöyleydi: "Kudüs'ün Kiryat Menachem Bölgesinde Araplara Yeni Saldırı".³⁷

Ekim 2000 ile Ekim 2002 tarihleri arasında, Knesset'e, 'Arapların eski yerlerine gönderilmesi'ni isteyen 60'a yakın tasarı teklif edildi. Bu tasarıların bir kısmı zaten yasallaşmıştı. Söz konusu yasaların hedefi, Arap yurttaşların siyasal haklarını kısıtlamak (milletvekilleri Azmi Bişara ve Ah-med Tibi gibi kişilerin parlamenter dokunulmazlığını kaldırarak, 'terörizmi destekleyen' adayları ya da seçim listesini engellemek⁵⁸), sivil haklarını sınırlamak ('ulusal toprak-lar'ın Araplara satışını" ya da kiralınmasını yasaklamak ve askerlik hizmeti yapmadıkları gerekçesiyle Araplara ayrılan aile tahsisatlarını⁶⁰ kısmak), ya da 'terörist operasyonlar'ı desteklemiş veya bu operasyonlarda yer almış kişilerin yurttaşlıklarını ellerinden almak.⁶¹

57) *Kol Hair*, 1 Aralık 2002.

58) Knesset'le ilgili temel yasada değişiklik yapan 35. madde; siyasi partiler yasasıyla ilgili 12., seçim yasasıyla ilgili 46. değişiklik maddeleri..

59) Toprakların Yahudi yerleşimine tahsis edilmesi' hakkındaki yasa, 2001.

60) Acil ekonomik programla ilgili yasa, 2002.

61) 1813 sayılı hükümet kararname, 12 Mayıs 2002; içişleri bakanlığı kararname. 5 Mayıs 2002.

71

Aynı dönemde yetkililer, İsrail'deki Arap eylemcileri idari gözetiminde tutma uygulamasını yeniden yürürlüğe koymuşlardır. 'Ayaklanmaya kışkırtmaktan dolayı açılan davalar çoğalmıştır; ne Knesset üyesi Azmi Bişara ne de sınıfta şiir yazdığı için sorgulanan on beş yaşındaki lise öğrencisi bu tür takibatlardan kurtulabilmiştir. Hükümet, yeni düzene son fırça darbesini vurmaya, Arapların pek çok hükümet-dışı kuruluşunu kapatmış, diğerlerini de kapatmakla tehdit etmiştir.

Kurumların uyguladığı yasalar ve politikardan herhalde çok daha kayda değer olanı, medyanın ve siyasetçilerin İsrail'in Filistinli nüfusunun liderleri (Knesset'teki seçilmiş üyeleri dahil olmak üzere) hakkında (ve onlara hitap ederken) benimsedikleri dilin tonudur. Son üç yıldır Arap liderler televizyonda ve parlamentoda mütemadiyen hainler ve yabancı ajanlar olarak gösterilmekte ve yakın gelecekte siyasetten dışlanma, hatta hapse atılma tehditlerine maruz bırakılmaktadırlar. Devlet televizyon işletmesine bağlı Channel 1 adına çalışan çoğu gazeteci, çok önce Arap milletvekilleriyle yapılan röportajların yerine, bir Yahudi milletvekiliyle görüşmeleri halinde asla kullanmayacakları bir hayvani tonla hazırlanan tehditlerle karışık suçlamaları, fiili sorgulamaları koymuşlardır. Ağustos 2002'de yayınlanan bir basın duyurusunda Ulusal Demokratik Meclis (ki İsrail'in Filistinli nüfusu içindeki ana siyasal gruplardan biridir), bu saldırıları şu sözlerle özetliyordu: Son aylarda yetkililerin İsrail'in Arap azınlığına karşı tutumlarında bir hiddetlenme gözlemeye başladık. Arap azınlı-

72

gın yurttaşlık haklarını bile sorgulayan, onları sistemli bir şekilde gayrı-meşru ilan eden ve ırkçı tavırları kışkırtan emsalsiz yasalarda yansımaktadır bu yaklaşım. Bütün bunlar, sözcüğün tam anlamıyla bir apartheid rejimine doğru yozlaşma riskini doğuran tehlikeli bir dinamik yaratmaktadır. Böylesi bir atmosfer, ırkçılığı gün geçtikçe daha fazla meşrulaştırmakta ve olağanlaştırmaktadır. Artık bu gidişatın tersine çevrilmesi gerekmektedir."

İsraili liderlerin hedefi, aslında, İsrail devletinin Yahudi karakterini pekiştirmek ve Filistinli azınlığı, 1948'den 1980'lerin başlarına değin yaşadıkları yoğun gözetim koşullarında hoşgörülen bir kesim olma durumuna geri döndürmektir.

ULUSAL DEVRİM

İsrail'in Filistinli azınlığının binbir zorlukla kazanılmış olan haklarına yönelik saldırılar, ülkeyi baştan başa kaplamakta olan gericilik dalgasının yalnızca bir yönüdür. '1948'e geri dönmek' için bütün bir halk yeniden eğitilmekte, ideolojisi ve davranışları sürekli savaş durumuna uyarlanmaktadır.

Bu görev öncelikle eğitim bakanlığındır. Ariel Şaron yeni hükümetini kurduğunda, İşçi Partisi'ne dışişleri ve savunma bakanlıklarını bırakmaya razıydı, fakat eğitim bakanlığını bırakmak istemiyordu. Nitekim, bu bakanlığa Li-kud'un ideolojik sağının liderlerinden biri olan Limor Liv-nat'ı atadı.

62) "Before succumbing to apartheid," Ulusal Demokratik Meclis açıklaması. Ağustos 2002; İbranice çeviri için bkz. Miisad Shcini, Ekim 2002, s. 34-35.

73

Livnat, göreve başladığının ilk birkaç ayında, okul sisteminde tam bir ev temizliği yaptı. "Daha Fazla Siyonizm, Daha Fazla Tevrat" düsturuyula müfredatı yeniden düzenledi ve tarih kitapları aracılığıyla sivil tedrisattaki yenilgi imaları temizledi. Özellikle de Rabin hükümetinin on yıl önce hazırladığı ve 'yeni tarihçiler'in etkilerinin gözlemlendiği tarih ders kitaplarını yasaklayıp, barış ve demokrasi derslerini kaldırdı."

Yeni bakan ayrıca, Yahudi bilincini ve geleneğe bağlılığı güçlendirmek amacıyla devlet okullarında hahamların görevlendirilmesini teşvik etmeyi kararlaştırdı. İlk ve ortaöğretimi kökten dönüştürmekle yetinmeyen Şaron'un 'siyasal komiseri', Ulusal Yüksek Öğretim Kurulu'nun bileşimini de değiştirdi ve onu hükümete bağlı bir kukla haline getirdi.

Diğer otoriter ülkelerde olduğu gibi İsrail'de de son otuz yıllık dönemde üniversiteler, resmi ideolojilere ve politikalara karşı özgür ruh ve eleştirel düşünme merkezleri olmuştur. 2001'den itibaren akademiye Siyonist düzen yeniden tesis edildi. Düşüncelerini sağa çark ettirmeyen rektörler ve dekanlar, 'solcu' damgası yemenin bütçelerinin ve devlet yardımlarının önemli bir kısmının kesilmesini göze almak demek olduğunun farkındaydılar. Bu yüzden, kararlılıkla solda duran öğretim üyelerini işe almaktan kaçındılar ve hâlâ çalışmaya devam eden solcu akademisyenlerden de mümkün olduğu ölçüde geride durmala-

63) 'Yeni tarihçiler', 1980'lerden itibaren sonunda ulaşılabilen arşivlere dayanarak, Filistinli mültecilerin varlığını yadsıyıp ülkenin tarihini güzelleştirmeyi amaçlayan eski İsrail mitlerini tanımaya açan bir akımdır.

74

rını istediler. Kendilerine dayatılan bu rejime kafa tutanlar, Hayfa Üniversitesi siyasal bilimcisi ve (yeni) tarihçi ilan Pappé'nin kendi deneyimiyle öğrendiği gibi, uluslararası ünleri ne olursa olsun işlerini kaybetme riskini göze alacaklardı.

Yaz 2002'de Hayfa Üniversitesi disiplin kurulu, Britanya Mandası dönemindeki Filistin'le ilgili araştırmalarından dolayı uluslararası çapta tanınmış olmasına rağmen, Pappé'nin sözleşmesini sona erdirmeye karar verdi; kararın gerekçesi, Pappé'nin, 1948 Tantura katliamıyla ilgili bir tez yazan üniversitedeki bir araştırmacıyı açıkça desteklemiş olmasıydı.⁶⁴ Pappé'ye verilen uluslararası destek

sonunda onu görevine geri döndürdü. Fakat 'Pappe olayı', üniversitenin artık liberaller adına güvenli bir yer olmadığı gerçeğini, yetkililerin yeni entelektüel ve ahlâki düzene uyum sağlamayı reddedenlere karşı bir cadı avı başlatmaktan hiç çekinmeyeceklerini ortaya koymuştu.

Eğitim sisteminin yanı sıra kültür dünyası da Zeitgeist'a* uyarlanmıştır. Önceki on beş yıllık dönemde işleri neredeyse durma noktasına gelmiş olan asker-olmayan sansürcüler tekrar çalışmaya koyulmuşlardır. Ünlü (İsraili) Arap aktör

64) Teddy Katz, 1948'de Tantura köyünde bir katliam yapıldığını kanıtlayan tezinden dolayı takdirle anılıyordu. Katliamda rol oynamış olan Alexandroni Tu-gayı'nın gazileri Katz'ı mahkemeye verdiler. Hasta olan ve akıl almaz baskılara maruz kalan **Katz**, lehine bir karar çıkma ihtimali yüksek olmasına rağmen, tezinin temelsiz olduğunu kabul eden bir açıklamayı imzalamayı kabul etti. Ertesi gün bu açıklamasını geri çekmesi de Hayfa Üniversitesi'ni Katz'ın tezini reddetmekten ve görev süresini sona erdirmekten alıkoymadı. İlan Pappe, Katz'ın tezinin denetçisi değildi, ama tezi ve o metinde aktarılan kaynakları baştan sona yeniden okuyan tek kişiydi. Pappe, tezin, Tantura katliamının fiilen gerçekleştiğini kuşku götürmez bir şekilde kanıtladığı sonucuna varmıştı. *) (Alm.) Zamanın ruhu. (ç.n.)

75

ve yönetmen Muhammed Bekri'nin Cenin, Cenin filmi yasaklanmıştır, israil halkı, Avrupalı seyircilerin sahip olduğu Cannes Festivali'nde Jüri Odülü'ne layık görülen israil yurttaşı Elia Süleyman'ın filmi *Divine Intervention*'i (ilahi Müdahale) görme şansına (birkaç sanat evi ve amatör tiyatro tiyatrosu dışında) kavuşamayacaklardır.

'Bütün savaşların şarkıcısı' diye anılan Yaffa Yarkoni'ye gelince, onun. israil ordusunun işgal altındaki toprakları yağmalamasını eleştirme suçunu işlemesinden dolayı kanallara çıkması yasaklanmıştır. Sylvain Cypel, *Le Monde*' da şöyle yazıyordu:

Yetmiş altı yaşındaki Yaffa Yarkoni ulusal bir işaret fişeğiydi: Maurice Chevalier'nin ya da Edilh Piaf'ın ve yurtseverliğin, yerel karşılığı. 'Bütün savaşların şarkıcısı' diye anılan Yarkoni, 1948'den 1982'ye kadar, özellikle de 1956, 1967 ve 1973 savaşlarında, askerlerin moralini yüksek tutmak amacıyla başka herkesten daha fazla enerji harcamıştı. Eldeki binlerce fotoğrafta, bu büyük, güzel kadının, Moşe Dayan'dan Ariel Şaron'a kadar israil'in en ünlü generalleriyle birlikte çekilmiş pozları görünmektedir. Yarkoni ayrıca, ülkenin en yüksek nişanı olan İsrail Odülü'ne layık bulunmuştu. Kısacası o, yaşayan bir ikondur. Ama 14 Ni-san'dan [2002] beri Yaffa Yarkoni, canlı yayına çıkması yasaklanan ve medyada mahkûm edilen bir 'hain' haline getirilmiştir."

Akademinin yanı sıra medya da, 1980'li ve 1990'lı yıllarda açıklığın ve eleştirel düşüncenin ikinci sığınağı olmuştu.

65) Le Monde, 10 Mayıs 2002.

76

Sağın yıllardır en popüler çıkartmalarında yazılan sloganlardan birinin "Düşman Medyaya Hayır!" olması tesadüfi değildir. Ancak 2000 yılı sonbaharında medya oldukça gösterişli bir tutumla başka sulara dümen kırdı. Hem devletin sahip olduğu hem de özel kuruluşlar olan radyo ve televizyon istasyonları, savaş çabalarının hizmetine koşulmuş bir perspektifle savunma bakanlığının daireleri haline geldiler. Eleştirel (dört yıl önce genellikle 'negatif diye tanımlanırdı) ruhun yerini, emirle yürütülen propaganda, otosansür ve hükümetin ya da ordu 'raporlar'ının içeriğine itiraz eden herkesi lekelemek aldı.

Televizyon programları, kimin en militarist ve ırkçı olabileceğini gösteren yarışmalara dönüştü. Solda yer aldığı düşünülen gazeteciler ve yorumcular, sözgelimi Uri Avnery gibi kişiler, bu programlara hiçbir şekilde çağrılmadılar. "Nakil, evet mi, hayır mı?", "Arafat'ı öldürmeli miyiz?" ya da "Arapların oy kullanma hakkı ellerinden alınmalı mı?" türü konular üzerinden yapılan tartışmalar, devlet televizyonlarının ekranlarında her gün rastlanan manzaralardır. Bu askeri ve vatansever konserde orkestra şefleri, Ehud Yaari gibi 'Arap işleri uzmanları'dır.⁶⁶ Onların 'analizler'i, aşırı kendinden tatmin olmuşluk halini uğursuz teatrallikle birleştiren bir tonla geceler boyunca aktarılır. Bütün yaptıkları, hükümetin ve genelkurmayın durmadan dalgalanan politikalarına göre, bir gün söyledikleri öbür gün söyledikleriyle çoğunlukla çe-

66) Ehud Yari, yirmi yıl boyunca Channel l'in 'Arap olayları muhabiriydi ve beş yıldır da Channel 2 i;in analistlik yapmaktadır.

77

üşen çeşitli istihbarat servislerinin ' tahminler'ini tekrarlamaktan ibarettir.

Özel kuruluşlar olan basılı medya da -sürünün geri kalanıyla birlikte koro halinde ulumayı reddeden bazı eleştirel gazeteciler ve köşe yazarlarına hâlâ rastlanıyorsa bile-kanat yayıncılığında çok farklı durumda değildir.⁶⁷ Soldaki pek çok gazeteci işten atılmıştır ya da hareket alanlarının büyük ölçüde kısıtlandığının farkındadır. Yüksek tirajlı bir haftalık yayın olan *Kol Hair*, 2002 sonbaharında benzerine rastlanmadık bir karışıklıkla sarsıldı; özel bölümlerden sorumlu olan editörlerin çoğuyla yazarlarının

hemen hemen yarısı ya kovuldular ya da dışlandılar. Yine de *Kol Hair*, güya 'solculuk' yapmasına rağmen, günlük *Haaretz* gazetesini yayınlayan Shoken grubunda en popüler ve kârlı yayın olarak kaldı. Medya, 2001 yılından beri kamuoyunun dümen suyunda gitmektedir. Dolayısıyla, Lübnan savaşı ve birinci intifada sırasında oynadığı, kamuoyunun çoğunluğunun bilincini yükseltip hükümetin politikasının değişmesinde katkısı olan o can alıcı rolü bırakmış durumdadır.

DEJENERASYON

Üç yıllık zaman diliminde, İsrail toplumundaki kolektif ve bireysel davranış normları kökten değişmiştir. Öyle ki, ne kamusal hayatta ne de özel hayatlarda bu değişiklikler-
67) Bkz. Michel Warshawski ve Michele Sibony, *A conire-chamr* (Paris; Textuel, 3003), "Les Medias" bölümü.

78

den etkilenmeyen tek bir alan kalmıştır. Önceki yirmi yıl boyunca normal sayılan tablonun yerinde yeller eserken, artık yeni bir 'normallik' standardı yerleştirilmiştir. Ariel Şaron'un ihtirasla bağlı olduğu '1948'e dönüş', salt politikayla ve askeri taktiklerle ilgili bir seçim değil, aynı zamanda belirli bir topluma uygun düşün ve zaten fiilen uygulanmakta olan bir seçimdir.

İsrail şehirlerindeki saldırılar, gündelik hayatın değişmez özelliği olan güvenlik önlemlerini zorunlu kılmıştır. Polis kontrolleri ve kontrol noktaları, İsrail'in kalıcı bir gerçekliğidir artık. Kasaba ve şehirlerle ana yollarda muazzam bir polis yığınağı söz konusudur. Sinema salonlarıyla mağazalar, okullar, restoranlar, barlar ve otobüsleri silahlı muhafızlar beklemektedir. Üstü başı sıkı bir şekilde aranmadan hiç kimse kamusal bir yere adımını atamaz. Şüpheler her tarafa sinmiştir. Derisi birazcık koyu renkte olan herkes (ki Yahudi nüfusun yarıya yakını bu özelliklere sahiptir) özel, genellikle hakaretamiz bir sorgu ve aramaya tabi tutulmaktadır.

Tablonun en şaşırtıcı yönü, insanların bu her adım başı görülen güvenlik önlemlerini, sanki doğal bir fenomenmiş gibi, hatta büyük ölçüde olması gerektiği için beklenen bir olgu olarak benimsemiş halleridir. Halk bu sıkı polis kontrolünü protesto etmek bîr yana, bu anormal normallığı hemen belli olan onaylayıcı tutumlarıyla desteklemektedir. Halk, çok uzun zamandır oynaması esirgenen bir role geri dönüyor gibidir.

Yine de bütün bu güvenlik önlemlerinin toplumun bütününde ciddi yansımaları olması kaçınılmazdır -
üste-

79

lik sadece parasal açıdan da değil. Bu atmosfer hem paranoyayı, hem de şiddeti beslemektedir. Önce polis, sonra özel güvenlik görevlileri, ellerindeki gücü gün geçtikçe daha belirgin bir şekilde istismar etmeye başlamışlar, bu suretle de işgal edilen topraklardaki kontrol noktaları ve arama-tarama usullerinin karakteristik özelliği olan davranışları İsrail'in her tarafına yerleştirmeye koyulmuşlardır. Kullandıkları dil giderek daha saldırgan ve kabadır; 'hukuk'un yerini 'emir' almaktadır. Zaten beklenmesi gereken de böylesi bir tablonun gerçekleşmesidir; savaş koşullarında, güvenlikten sorumlu olan kişiler giderek daha fazla güç sahibi olurlar. Onlar sıradan yurttaşların, hatta süreç içinde yasaların üstündedirler. Yurttaşlar da bu durumu doğal karşılayarak, yurttaşlık haklarından adım adım vazgeçmeye başlarlar.

Davranış normlarının yozlaşması ve hukuka saygının azalması her düzeyde yaygın bir fenomendir. Gösteri yapma ya da bildiri dağıtma hakkını her polis kafasına estiği gibi engelleyebilmektedir. Bunların yıllardan beri tanınmış, Yüksek Mahkeme tarafından garanti altına alınmış olan haklar olduğunu söylerseniz, basitçe ve genellikle de oldukça kaba bir ses tonuyla Yüksek Mahkeme kararlarının kendilerini ilgilendirmedeği cevabını alırsınız.

Hukukun bu şekilde, sistemli olarak çiğnenmesi artık yalnızca işgal edilmiş topraklardaki askeri idarenin değil, İsrail sivil kurumlarının da ayırt edici özelliğidir. Yıllar var ki polis ve savcılar, avukatlarla ilişki kurmayı 'unutmuş' durumdadırlar. Bir dava açıldığında, yetkili memurlar (genellikle de yirmi yaşındaki teğmenler), müvekkille-

80

rini görmekte ısrar eden avukatların yanından bir santim ayrılmazlar, içişleri bakanlığının kovduğu sivillerin davaları dahil olmak üzere, temyiz prosedürü görmezlikten gelinmektedir. Geçmişte yetkililer bireysel hakları saygıyla karşılarlarken (en azından, bu haklardan söz edildiğinde dikkate alırlarken), bugünkü eğilim hakları tamamen göz ardı etme yönündedir.⁶¹ Bir avukat geçenlerde bana, açıkça yasadışı olan bir tedbiri kaldırmak için boşuna uğraştıktan sonra görevli memura kendini tanıtip onu amirine şikayet edeceğini söylediğinde, "Siktir git!" cevabıyla ters yüz edildiğini anlattı. Oysa beş yıl önce bu türden davranışlara ender rastlanırdı. Bugünse artık norm haline gelmiş durumdadır. Kaldı ki, yeni Yüksek Mahkeme kararları da bu normu hukuksal bir temele oturtmaya yöneliyor. Geçmişte Yüksek Mahkeme de (görece) açıklığı ve liberalliğiyle bilinirdi. Okurlar bu kapsamda örneğin,

1999 yılında alınan, her türlü işkenceyi yasaklayan kararı, ya da ev yıkımı ve evden atılma gibi bütün idari tedbirlere karşı temyiz yolunun açık tutulması kararını akıllarına getirebilirler. Son iki yılda, işkenceye göz yumulması yeniden bir kural halini almıştır; temyiz imkânları gözle görülür derecede kısıtlanmıştır; tutuklu bulunan insanların hakları, 1967-1969 dönemindeki haline döndürülmüştür. Artık Yüksek Mahkeme de bu eğilimi desteklemekte ve savaş haline adım adım uyum sağlamaktadır. Devletin ve toplumun bu şekilde militerleşmesi, toplumsal normlar açısından ciddi sonuçlar doğurmuştur; ev

681 Bkz. haftalık *Kolbo* dergisinde savcı Lea Tsemde yapılan röportaj (13 Eylül 2002).

81

içinde ve dışında gündelik hayata dair şiddet vakaları durmadan artmaktadır; insanlar arası ilişkilerde medeniliğin son işaretleri de silinmiştir; siyasal sınıf açık bir yozlaşma batağındadır. Son bir örnek verirsek: Likud Partisi'nin Knesset adayları için yaptığı ön seçimler öyle inanılmaz rüşvet, haraç ve oy satın alma örneklerine sahne olmuştur ki, polis bile bu seçimler için soruşturma açmak zorunda kalmıştır. Likud Partisi'nin ön seçimlerinde mafyanın oynadığı rol de özellikle kaygı vericidir. (Aynı durum kuşkusuz diğer partiler için de söz konusudur.)⁶⁹ Herkesçe tanınmış örgütlü suç reislerinin çok geçmeden İsrail Devleti'nin parlamentosunda diğer vekillerle yan yana oturmaları ihtimalinin gerçek olması pekâlâ mümkündür artık.

İsrail toplumu, eleştirel medyası olmadan, temel birey haklarına ve demokratik normlara saygı gösteren bir Yüksek Mahkeme olmadan, misyonu toplumu militerleştirmek olan bir eğitim sistemi ve her adım başı halkın üstünden eksik edilmeyen gözetim sistemiyle, hukukun egemenliğinden iyice uzaklaşıp, şiddetin keyfi egemenliğinin hüküm sürdüğü gangster kültürüne düşmemek için frene basma imkânını da giderek kaybediyor. İşgal altındaki topraklarda kurulan keyfi şiddet egemenliği şu anda bütün İsrail toplumuna kanser gibi yayılmaktadır. Dejenerasyon sürecinin önümüzdeki birkaç yıl içinde devletin yapılarının, demokratik temayülleri ya da hukukun egemenliği ilkelerini dikkate alma zahmetine bile katlanmayan faşist tipte bir rejimin dayanaklarına dönüşmesi noktasına varması ciddi bir tehlikedir.

69) Amir Ören, "The Political Arm of Organized Crime", *Haamz*, 17 Aralık 2002.

82

PERDE ARASI: BEYTÜLLAHİM'DE NOEL

Noel tatilleri, 'terörist eylemleri önlemek için şehrin stratejik noktalarına yerleştirilen' silahlı araçların gölgesinde kutlanacak, Beytullahim de katı bir 'kapatma'ya maruz kalacaktır... Siyasal liderlerimizin, Beytullahim Noeli'yle beraber anılan "yeryüzünde barış" mesajını, bir Merkava tankının akla getirdiği kaba kuvvetten ayırmasını tek bir geceliğine dahi- becerememesi, hepimizi ciddi kaygılara sevk etmelidir. Bu beceriksizlik, İsraililerin kendilerini ait olduklarını iddia ettikleri Batı kültürüne, Avrupa kültürüne demirleyen değerlerden geriye kalanları da azar azar kaybettiklerini ortaya koymaktadır.* Bunlara bir de, İsrail'de eğitim, göç, siyaset ve kamusal söylem alanlarında endişe verici boyutlarda gözlenen diğer gelişmeleri eklerseniz, üstünüze kasvetli bir çaresizlik duygusu çöker. Yerlilik Meydam'na yerleştirilen tank, içinde bulunduğu şiddet sarmalının ve kuşatma hali psikolojisinin bütün ahlâki duyarlılığını ve kültürel zekâsını kaybettirdiği ve kendisini hem coğrafi hem de manevi açıdan etrafından tecrit edilmiş bir adaya dönüştüren bir toplumun sembolüdür.

(Meron Benvenisti, eski Kudüs belediye başkan yardımcısı, *Ha-aretz*, 19 Aralık 2002)

*) Meron Benvenisti'ye ve İsrail solunun çoğuna göre, İsrail, Batı kültürüyle özdeşleştirilmelidir; dejenerasyon, toplumun 'Doğululaşması'yla eşitir.

83

KÜLFETLİ BİR MİRAS

Elinizdeki kitabın daha önceki bölümlerinde, ciddi derecede hasta bir toplumun portresini çıkarmaya çalıştım, İsrail büyük ölçüde, çılgınca bir rota tutturarak kontrolden çıkmış bir toplum haline gelmiştir. Benvenisti'nin dediği üzere, 'bütün ahlâki duyarlılığı ve kültürel zekâsı'nı kaybetmiştir. Üstelik, yoluna çıkan her şeyi de -bir gün, etrafını çevreleyen Arap dünyasıyla barış içerisinde yan yana yaşama ihtimali dahil olmak üzere- tahrip etmektedir.

Şu soruyu yöneltmek zorundayız: İsrail toplumu bu geçide nasıl geldi? Daha özel olarak, yalnızca İsrail-Arap ilişkilerinde yeni bir çağ açmayı değil, İsraili Yahudi toplumunun normalleşmesini de mümkün kılacak gibi görünen yedi yıllık barış sürecinin ardından böyle olaylar nasıl meydana-

84

na gelebildi? Ülke bu kadar kısa sürede nasıl topyekûn savaş haline kaydı ve insanların zihniyetleriyle davranışları aşırı militerleşmiş bir başkalaşım geçirdi?

Anlaşılan, bu sancılı soruların cevaplarını, Temmuz 2000'deki Camp David zirvesinin başarısızlığında ve İsrail kamuoyunun bu başarısızlığı nasıl bir deneyim olarak yaşadığında aramak durumundayız.

BÜYÜK YALAN

Camp David'den sonra Ehud Barak, İsrail'in en tanınmış gazetecileri ve en saygın entelektüellerinin aktif desteğini arkasına almış bir halde, gece gündüz tek bir nakaratı okudu: Yaser Arafat'ın İsrail'in 'son derece cömert teklifler'ini reddetmesi, Filistinlilerin hiçbir zaman İsrail Devleti'yle müzakere masasına oturup uzlaşma niyetinde olmadıklarının en açık kanıtıydı. Barak'a göre, tam tersine, Filistinliler müzakereleri Yahudi devletini zayıflatmak -ve uzun vadede onu yıkmak- amacıyla kullanmaya çalışmışlardı. Bu sözleriyle Barak, İsrail'in siyasal hayatını alt üst etmekle kalmıyor, aynı zamanda, İsrail toplumunun dünyadaki yerini algılayış biçimini de kökten değiştiriyordu.

Haftalar boyu devam ettirilen bu süreçte ülkenin bakışı 'barış'tan 'ölüm-kalım mücadelesi'ne doğru değişti. Daha kötüsü, herkes, barışın sisli perdesinin arkasında on yıldır İsrail devletini ortadan kaldırmaya yönelik bir planın saklandığı sonucuna vardırılmıştı. Bu sisli perde, yalnızca İsrail kamuoyunun büyük kısmının değil, bütün uluslararası topluluğun da gözlerini kör etmişti -tabii,

85

uluslararası topluluğun tamamı ya da bir kısmı Makyale-vist stratejilerde suç ortaklığı yapmadıkları müddetçe. Yeni Hitler'e Nobel Barış Ödülü verilmişti! Rahatlıkla önceden kestirilebildiği gibi açması bir süreç olan Camp David'deki başarısızlığını örtmek isteyen Barak, hem Ca-to'nun togasını hem de Churchill'in silindir şapkasını seçti: Ne kadar kana, bedele, gözyaşına ve tere mal olursa olsun, *Pakstina Arafatae delenta esi.*^{TM}

Ağustos, Eylül ve Ekim 2000 ayları boyunca günlük gazetelerde hep şuna benzer manşetler yer alıyordu: "Sol Yönünü Kaybetti." Solcu entelektüellerle eleştirel fikirli gazeteciler kuyruğa girerek kabahatli olduklarını itiraf ettiler, en içten özürlerini dile getirdiler ve bir daha Arapların barış laflarına kanmayacaklarına dair yeminler ettiler."⁷¹ En büyük İsraili yazarların (Amos Oz, Abraham B. Yehoşua, hatta -kendisini birkaç ay sonra bu kampanyadan geri çekecek olan- David Grossman) bile, Avrupa medyasında 'Filistinlilerin geri dönme hakkı, İsrail'in yıkımı demektir' temasıyla kampanyaya giriştikleri bir dönemdi. Bu soruna iieride değineceğim, fakat bu bağlamda mesajın ("Filistinliler İsrail'i yok etmek istiyorlar") açık ve kesin olduğunu belirtmekle yetineyim. Doğal sonuç da açıktı: Her ne pahasına olursa olsun kendimizi savunmamız gerekir; ortadan kaldırılma tehlikesi karşısında, önleyici savaş en iyi savunmadır. Yine Münih 1938'e döndük; fakat biz, Nazi soykırımının trajik tecrübesinden aldığımız derslerle, ikinci bir

70) "Arafat'ın Filistin'i yok edilmelidir," Romalı senaîör Cato'nun "Kanaca yok edilmelidir" açıklamasından aktarılmıştır (İngilizce'ye çevirenin notu).

71) *Haaretz* haftalık eki, "No left tum -left-wing intellectuals face the ideologi-cal crisis of the peace camp," 20 Ekim 2000.

86

defa sürpriz yaşamamıza izin vermeyeceğiz. Düşmanı hâlâ vakit varken yok edeceğiz.⁷²

İki nokta, Siyonist solun nezdinde Filistin stratejisinin arkasında yatan yıkıcı niyeti kanıtlamaktaydı. Bunlardan birisi, mültecilerin geri dönme hakkını destekleyen talepti; diğeri de, Ekim 2000'de İsrail içinde patlak veren Filistin ayaklanması. Bütün sömürge toplumlarının karakteristik özelliği olarak sağırılığa yatan İsraili barış savunucularının çoğu da, kendilerini hipnoz eden bir süreçle, Filistinli mültecilerin kendi ülkelerine geri dönme fikrinden zaten vazgeçtiklerine ikna olmuşlardı. Filistinli liderler mülteci sorunundan bahsetmeye tek bir gün dahi ara vermedikleri halde, İsrail solu dinlemeyi bırakmıştı. Zaman içinde, mülteci sorununun Oslo İlkeler Deklarasyonu'nda öngörüldüğü şekliyle, müzakerelerin nihai aşamasında ele alınacak maddeler listesinde açık bir şekilde yer aldığı da unutuldu. Dahası, Filistinlilerin mülteci sorununun, hedefi -Barak'ın sözleriyle- 'çatışmalara kesin olarak ve tamamen son vermek' olan müzakerelerin gündemine alınması isteklerini bir savaş ilan sayıyorlardı. Ekim 2000'de Galilee'deki Filistinlilerin öfkесinin dışı vurulması, Filistinlilerin esas derdinin İsrail solunu İsrail sağının kucağına düşmekten kurtarmak olması gerektiği inancıyla, sindirme sürecine bel bağlayan bütün İsraililere ikinci bir balyoz darbesi indirdi. İsrail cömert davranarak onlara bir devlet bahşettiğinde bile, İsrail'in kendi sınırları içinde dahi, hak talep etmeye soyunuyorlardı! Artık yeterdi; savaş istiyorlarsa layıklarını bulacaklardı.

72) Bkz. Benny Morris, "Peace? No Chance," TJe *Guardian*, 21 Şubat 2002.

87

Savaşın dinamiği -dahası, ölüm-kalım savaşının dinamiği- işlemeye başlamıştı artık; akabinde, bugünkü dejenerasyonun bütün yönlerinin sökün etmesi kaçınılmazdı: konsensüs, ahlâki çöküş, muhalif fikirlerin yasaklanması, ilk önce işgal edilmiş toprakların sakinlerinin, sonra İsrail'in Arap yurttaşlarının, son

olarak da Barak'ın mistifikasyonlarını mahkûm etmeye kalkışan israili azınlığın çeşitli baskılara maruz bırakılması.

OSLO ELMASINDAKİ KURT

Açıktır ki, Barak'ın büyük yalanı israil toplumunun kökten değişmesinde belirleyici rol oynamıştır. Yine de her şeyi bununla açıklayanlayız. Herkesçe kabul edildiği üzere, bütün israil medyasını egemenlikleri altında tutan üniformalı gazeteciler, günde yirmi defa aynı iddiaları ısıtıp ısıtıp tekrarlamaktan asla bıkmıyorlardı. Ancak bu kesimlerin israil toplumunu (ideolojisini, davranışlarını, umutlarını ve etnik sınır direklerini) değiştirmeyi başar-malarındaki büyük hız, bu kökten dönüşümü mümkün kılan etkenleri anlamak için daha ileriye ve daha derine bakmamızı gerektirmektedir.

Paradoksal bir durum olarak, ılımlı israililerin Filistinlilere karşı tutumlarının olumsuz yönde değişmesinin sebebi Oslo sureciydi. Hem İsraililer hem de Filistinliler, Ağustos 1993'te Oslo'da İlkeler Deklarasyonu'nun imzalandığı açıklamasını coşkuyla karşılamışlardı. İsrail kampındaki coşku o kadar büyüktü ki, bazı Likud Partisi milletvekilleri, eğer partileri kendilerine barış anlaşmasına karşı çıkma talimatı-

88

nı verilerse, parti disiplinini çiğneyecekleri tehdidini savur-muşlardı. Her türlü uzlaşmanın yılmaz karşıtlarından olan Likud başkanı Yitzhak Şamir, "Karşı oy kullanırsak tabanımızı kaybedeceğiz," demek zorunda kalmıştı.

Haftalar içerisinde İsraililer ile Filistinliler arasındaki kendiliğinden kardeşlik duyguları bir yerden ötekine yeşer-di ve yayıldı. Yüz yıllık çatışmanın görece yakın bir zamanda sona ereceğine dair umutlar oldukça yüksekti. Oslo'da imzalanan kısa belgenin içerdiği apaçık sınırlamalara ve çeşitli tuzaklara rağmen, İlkeler Deklarasyonu, ne kadar uzun ve çetin olursa olsun bir sürecin, iki halk arasında uzlaşma döneminin başlangıç noktası işlevi görmekteydi. Halkın çoğu bu süreci benimsemeye yürekten hazırды.

Oysa hiçbir şey gerçek değildi. Filistinliler (ve çok az sayıdaki İsraililer) arasında, bu umutlu günlerde anlaşma hükümlerini kötümser bir bakışla yorumlamakta ısrar edenlerin, her iki tarafın İlkeler Deklarasyonu'nun metnine ve hedeflerine sadık kalacağı doğrultusunda geri dönülemez bir yola girildiğinden ve uluslararası garantilerin bunun en büyük güvencesi olduğundan bahsedip durarak, başarı sarhoşluğundan başı dönmüş çoğunluktan daha gerçekçi oldukları açığa çıktı.

'Peres'in çocukları', İlkeler Deklarasyonu'nu onaylatmak ve FKÖ başkanı Arafat'ın elini sıktırmak için Yitzhak Rabin'i hayli zorlamışlardı. Rabin barışa inanmıyordu, en azından Beyaz Saray'daki törenden sonraki ilk yirmi ayda kesinlikle inanmamıştı. Onun gözündeki ihtimal, en iyi ihtimalle, işgal altındaki topraklar için, israil'in Gazze'den kurtulmasını sağlayacak, İsrail ordusunu Batı Şeria kasa-

89

alarında polislik yapmaktan kurtaracak ve hepsinden önce,, israililer ile Filistinliler arasında uzun süreden beri beklenmekte olan ayrılığı gerçekleştirecek yeni bir idare şekli kurulmasıydı.

Birkaç haftalık gelgitli tutumlardan sonra, işgal ordusu eski usullerine, baskıcı yöntemlerine ve en iyi becerdiği tutumlardan biri olan kibirli tavırlarına geri dönecekti. Hatta, ilk önce Gazze'ye, daha sonra Kudüs çevresine dayatılan 'kapatma'¹, Filistinlilerin kendi toprakları içerisinde hareket etme özgürlüğünü ciddi derecede kısıtlayan yeni bir baskı modelini devreye sokacaktı. Şimon Peres'in Oslo sürecinin getireceğini iddia ettiği ekonomik refah vaadi tamamen boş çıkarken, İsrail'in 1967'den beri işgal altındaki topraklara yapılacak yatırımları engellemesinin üstüne bir de 'kapatma' önlemlerinin binmesinden dolayı işsizlik tavana vurdu."

İsrail'in ordusunu zaman içinde işgal altındaki toprakların dışında 'konuşlandırma' ve 1967'de yurtlarından ayrılanlar'ın topraklarına geri dönmelerine imkân tanıma taahhütlerine gelince, bu sözler kısa sürede unutuldu ya da tam tersi bir yörüngede hayata geçirildi.⁷¹ Kısacası, İsrail, onların haklarını, özelemlerini, hatta varoluşlarını daha az dikkate alarak kendi barış anlayışını Filistinlilere dayatmış oluyordu. Paradoksaldır ki, Oslo sürecinin ilk iki yılında Filistinliler, iki açıdan ('kapatma'dan ve İsrail'in kendi ko-

73) Shimon Peres, *The Nnv Middie East* (New York: Henry Holt, 1993).

74) israil, Filistinlilerden 1967 savaşı sırasında ve israil işgalinin sürdüğü yıllarda işgal edilmiş topraklardan ayrılanların (ya da ayrılmak sorunda bırakılmış olanların) geri dönmesine izin vermeyi öngören İlkeler Deklarasyonu'na bağlı kalmayı açıkça taahhüt etmişti.

90

şullannı dayattığı bir barış sürecine girilmesinden dolayı) bir kez daha göze görünmez hale gelmişlerdi. Filistinlilerin ya müzakere masasında İsrail'in altına imza koyduğu anlaşma ilkelerine saygı göstermesini talep ederek, ya da ('barış süreci'nin getirdiği hayal kırıklıkları ve aşağılamalar ölçüsünde sayısı artan) saldırılara girişerek boylarını gösterdikleri her seferinde, İsrail kamuoyu kendilerini fiili istilaclar

konumuna sokmaya çalışmaktaydı. İsraililerin kapıldıkları hâkim duygu, 'Şimdi bizden ne istiyorlar?' şeklindeydi. Ne de olsa kendimizi onlardan ayırmıştık ve onlara (cömertçe) kendilerini yönetme imkânı, silah edinme fırsatı, hatta gelecekte bir devlet kurma vaadi sunmuştuk!

israilliler her türlü tavizin önkoşulu olarak Filistinlilerin kendileriyle uzlaşmalarını, hatta kendilerini sevmelerini beklerlerken, Filistinlilerin anlaşılın, işgale karşı direnerek daha önce kazanmış oldukları sempatiyi, hatta saygıyı görme hakları yoktu. İsraililere bakılırsa, Oslo Anlaşması'nın özünü oluşturan karşılıklı tanıma pratikte şu anlama geliyordu: Biz sizin varlığınızı tanıyoruz, siz bizim hegemonyamızı kabul ediyorsunuz ve henüz çözülmemiş diğer meselelerde siz bizim cömertliğimize güveneceksiniz. Filistinliler, bu cömertliğin kanıtı olarak da, 'barış süreci'nin hüküm sürdüğü yedi yılda, İsrail'in beş yıl içinde geri çekilme sözünü verdiği topraklarla Yahudi yerleşimlerinin yüzde 40'tan fazla arttığına tanıklık edeceklerdi.

Oysa israil halkının gözünde, barış süreci esastan yürümekteydi. Biz (işgal altındaki toprakların 'C bölgeleri' diye sınıflandırılan ve kademe kademe 'bizim' olmaya başlayan yüzde 400'ü dahil) kendi topraklarımızdaydık, onlar (yoksul-

91

luga itilmiş bir halde Gazze Şeridi'nde sıkıştırılmış ve Batı Şeria'nın özerk bölgelerinde etrafi giderek Yahudi yerleşim-leriyle kuşatılmış olarak) kendi topraklarındaydı.

AYDINLARIN İHANETİ

israil solunun entelektüellerinin gözünde, 'karşılıklı tanıma' yedi yıl sonra Filistinlilere karşı işlenen bütün suçların mazur gösterilmesini mümkün kılacak bir ideolojinin şekillendirilmesinde temel rollerden birini oynayacaktı. Oslo Anlaşması ilan edilir edilmez, İsraili entelektüeller Filistinlilerin, israillilerin 1948 çatışmasının, daha özel olarak da mülteci meselesini doğurmuş olan Nafefca'nın (felaket) sorumluluğunu kabullenmesini talep etmekten vazgeçecek olması ihtimalini sevinçle karşıladılar. Onlara bakılırsa, FKÖ'nün israil'i tanınması, İsrail'in geçmişte işlediği suçlardan dolayı daha sonra affedileceği vaadini kapsamıyordu, ancak, geçmişe dönük olacak şekilde hasmane davranılamayacağına da garantisiydi. Nitekim, Arafat'tan 'terörizmi mahkûm eden bir mektup yazması'nı talep etmekte en inatçı davranan kesmin sol olması, Rabin'in de bunu Oslo Anlaşması'nın onaylanmasının tartışmasız bir önkoşulu katına çıkarması kesinlikle tesadüf değildi.

Arafat'tan Washington'daki el sıkışmadan 48 saat önce zorla alınan bu belge, Filistinlilerin güce başvurmayacağına bir garantisi olarak istenmemişti; her iki taraf da, altına imza koydukları ilkeler Deklarasyonu'nda, aralarındaki anlaşmazlıkları yalnızca ve yalnızca müzakereler yoluyla çözmeye çalışacaklarını taahhüt etmişlerdi zaten. 'Terörizmi

92

mahkûm eden mektup', İsrail solunun gözünde, Arafat'ın Filistinlilerin çatışmadaki sorumluluğunu üstü kapalı bir şekilde kabul ettiği anlamını taşımaktaydı 'Biz bir daha teröristlik yapmayacağımıza söz veriyoruz' -Arafat'ın özünde bunu söylediği varsayılıyordu, herkes bildi ki, yüz yıllık çatışma', Yahudilerin Filistin terörizmine karşı kendilerini savunmalarından ibaret olan bir savaştı.

Barış süreci israil'in kendini sorgulamasını getirmedi; kendini sorgulama sadece Filistinlilerden talep edildi. Bu barış süreci İsrail toplumunun çatışmayı algılama şeklini kesinlikle değiştirmedeği gibi, bu algıyı iyice pekiştirdi. İsrail toplumunun az ya da çok sancılı bir şekilde boğuşmakta olduğu vicdanı artık boğulmuş durumdaydı, bunun sebebi de, Filistinlilerin sözümona çatışmanın ve bu süreçte işlenmiş olan suçların sorumluluğunu kabul etmiş olmalarıydı. İsraili barış savunucuları artık kendilerini Filistinlilere -1980'li yıllarda olduğu gibi- reddedilmiş olan haklara göre tanımlamak zorundaydılar. Artık terörist olmadıklarını, artık Yahudi devletinin varoluşunu tehdit etmediklerini kanıtlamak şimdi Filistinlilere kalıyordu.

Bu tablo israillilerin barışı nasıl da kolayca adaletin tesis edilmesi olarak değil de, tam tersine, yeni İsrail güvenlik düzenlemelerinin bir modeli olarak (barış içinde bir arada yaşamının sağlanması olarak değil de ayrılmanın gerçekleşmesi olarak) yorumladıklarını açıklamaktadır. 1993'ten 2000'e kadar geçen yıllarda, önde gelen İsraili entelektüellerin kaleminden, yeni ihtimallerle dolu bir dünya hayalini ya da vaadini dile getiren tek bir makale çıkmamıştır. Oysa, politikacı-entelektüellerin İsrail'in artık - özellikle de

93

kendi duvarları arkasında- eskisinden daha güvenli olacağını, Rabin'in bir şekilde gerekli önlemleri alacağına (çünkü sizin Araplara karşı her zaman dikkatli davranmanız mümkün değildi) inandıklarını açıklayan yazılarına bol miktarda rastlanmaktaydı. Ortadoğu halkları arasında yeni bir ortak varoluş ihtimalini temel alan tek bir metin yoktu; tarihimizi yeniden gözden geçirmeye ve yakın zamanda düşmanlarımız olan bir halka karşı tutumumuzu değiştirmeye yönelik tek bir çağrı yoktu -tek bir tane bile.

Yeni ovulup temizlenmiş bir vicdanla, ama elli yıldan beri her hücre sine sinmiş olan eski korkulardan da kurtulmadan hareket eden İsrail devleti ve toplumu, 'ayrılma'yı hegemonyanın ve denetimin pekiştirilmesiyle ilişkilendi-ren yeni bir barış anlayışına bağlı kalacaktı.

Filistinliler Oslo Anlaşması'na, adaletin sağlanması değilse bile, en azından kendi haklarının bir kısmını elde etmenin bir yolu olarak bakıyorlardı. Üstelik, bu hakların ancak beş yıllık müzakerelerin sonunda kendilerine tanınacağına çok iyi farkındaydılar. Bu ara sürede, hayat koşullarının biraz olsun iyileşmesini (Peres'in ve IMF patronlarının vaat ettikleri iktisadi kalkınmanın gerçekleşmesini) ve bunun yanı sıra, askeri yönetimin kendilerine dayattığı idari zorlukların kaldırılmasını umut ediyorlardı. Hepsinden önemlisi, İsraililerin kendilerine nihayet insan vakarını ve saygıyı gözeterek davranmaya başlayacaklarını umut ediyorlardı.

Gelgelelim, İsrail ordusu ilk yeniden düzenlemesini yapar yapmaz yoğunlaştırılan ve Filistinlilerin ekonomik ve idari durumlarını iyileştirmeye uzaktan yakından hizmet etmeyen fiili 'kapatma', durumu iyice kötüleştirdi. Artık Filis-

94

tinlilerin serbestçe hareket etme özgürlükleri yoktu, aile üyelerini bir araya getirme imkânları yoktu, İsrail'de çalışma fırsatları yoktu, vb." Yine de, eğer aynı süreçte İsrail'in sivil ve askeri yetkililerinin tutumlarında daha fazla saygı gösterme ve daha az sömürgeci tavırlar sergileme doğrultusunda bir değişiklik olduğunu hissetselerdi, bu tür hayal kırıklıklarını, bağımsızlığa kavuşmadan ve ulusal egemenliklerini elde etmeden önce kaçınılmaz bir dolambaçlı yol olarak içlerine sindirebilirlerdi. Oysa, tabloyu 'kötü'den 'daha kö-tü'ye götüren şeylerin düğümlendiği alan da burasıydı.

DAHA AZ HAK, DAHA FAZLA AŞAĞILAMA

1995'te İsrail'deki BBC muhabirinin 'Oslo sürecinin işgal altındaki bölgelerdeki askeri yönetim sistemini nasıl değiştirdiği' sorusuna muhatap olan İsraili avukat Lea Tse-mel, "Her şey eskisi gibi yürüyor, yalnız biraz daha hince hınzırlıkla," cevabını vermişti. Eğitimlerinin son günlerini yaşayan askerler ya da cezalarının son günlerini tamamlamakta olan mahkûmlar, gardiyanları ya da çavuşları son saniyeye kadar efendinin hâlâ kendilerini olduğunu, eşitlik ya da tanışlık ilişkisine hâlâ müsamaha etmeyeceklerini hatırlattıklarında en çıplak haliyle anlaşılan böylesi hince hınzırlıkları iyi bilirler. Gazeteci Uri Avnery, Oslo sürecini sınırsız bir coşku ve iyimserlikle desteklemiş olmasına rağmen, Camp David fiyaskosunun ardından şunları söylemişti:

75) Bkz. Allernaive Information Cetiter, "Who will hold the keys to the borders?," Kasım 1993.

95

Bugün sürecin fos çıkacağı, zira İsraililerin Araplara karşı tutumumuzu bir nebze olsun değiştirmeye yatkın olmadıkları anlaşmıştır. Tahakküm, ırkçılık, onlara eşitleri olarak davranmamak hâlâ sürüp gitmektedir -bu süreçten bir şey çıkmaz.⁷⁶

Filistinlilere daha fazla hak -bireysel haklar dahil olmak üzere- tanımaya yanaşmayan İsraili yetkililer, fiiliyatta Filistinlilerin haklarını iyice azaltmışlardı. Hatta, hakların yerine kayırcı davranışlarla (müzakere masasında sergiledikleri türden müsamahalı tutumlarla, ya da, İsrail'in temasta olduğu hatırı sayılı kişiler üzerinden doğru dostlar edinen Filistinlilere -yani, parası olanlara- sözümona iyi niyetle yaklaşarak) yetinmeye soyunuyorlardı. İsraililer bu kayırmalar karşılığında da, hâlâ çözülmemiş duran siyasal meselelerde uzlaşıcı bir tutum, bazen de rüşvet veya şişkin rakamlı sözleşmeler bekliyorlardı elbette.

İşte yine aynı paradoksla karşı karşıyayız; Oslo dönemi, yerli halka karşı en klasik şekliyle sömürgeci tutumun (kayırmalar, işgal altındaki nüfusun gündelik hayatını kolaylaştırmak için devreye giren bir arabulucu katmanı ve düzeni tesis etmek üzere yerli halktan oluşacak bir polis gücü) sergilendiği dönemdi. Ayrıca, işgal güçleri, arabulucular katmanını, ait oldukları kategorilere (VIP1, V1P2, VIP3, vb.) bağlı olarak çeşitli ayrıcalıklara sahip ah-gruplara bölmekte hiç geri kalmıyorlardı. Bu ayrıcalıklı insanlardan birisi sorumlu makamdaki memuru veya subayı memnun etmeyi başaramazsa, hemen gözden düşürülüyor ve ayrıca-

76) Guş Salom'un düzenlediği bir konferansta söylenen **sözler** (Tel Aviv Eylül 2000).

96

lıklarından bir kısmını kaybediyordu. Herhangi bir Filistinli bakan, aranmaksızın yolculuk etme iznini kaybedebilirdi; Arafat helikopterini kaybedebilirdi, vb. İsraili yetkililer, Filistinli liderleri, öğrencilerini cezalandıran, onlara teneffüse çıkmama cezası veren ya da kendilerinden bekleneni yapmadıkları için özel bir muameleye tabi tutan okul müdürü edasıyla cezalandırmaktaydılar."

Sömürgeci ilişki, Oslo sürecinin yürürlüğe girmesinden sonra açık bir şekilde gözlemlendiği üzere, yerlilerin göze görünmez olması anlamına da gelmektedir. On binlerce Filistinli işçinin İsrail şehirlerinden ve tarım köylerinden kovulmasından kaynaklanan fiziki ortadan kayboluşun ve sözcüğün gerçek anlamıyla girişi mühürlenmiş Gazze Şeridi'ne kapatılmalarının dışında Filistinliler, İsraililerin zihinlerinden de

silinmişlerdi. Onlar artık 'kendi ülkeleri'nde, kendi devletlerinde ya da yakında kendi devletleri haline gelecek olan bölgedeydiler, İsrail'de çalışmaya ya da yaşamaya devam edenler de, hukuksal olarak az çok gözle görünmez durumdaydılar ve bu yüzden insan haklarına sahip insanlar olarak da görünmüyorlardı.

Halkın zihnindeki ayrılma, fiziksel ayrılmadan ve tecrit duvarının inşa edilmesinden önce gerçekleşti. 1994 ile 2000 yılları arasında Filistinliler, İsrail'in zihinsel evreninin bir parçası olmaktan çıktılar. 'Ayrılma'yı büyük bir mesele ve barış sürecinin asli hedefi konumuna getiren solcu entelektüeller, Filistinlilerin bu kayboluşunda asıl sorumluluğu taşıyorlar. Dolayısıyla, Filistinliler, ilkin Barak'ın -cömertçe- Camp David'de önlerine koyduğu teslimiyeti kabullen-77) Bkz. Amira Hass, *Boire la met a Caza* (Paris: La Fabrique. 2001).

97

meyerek, ikincisi de Eylül 2000'de direnişi tekrar başlatarak çekip gitmekten vazgeçtiklerinde nasıl bir şaşkınlığa düşeceklerini rahatlıkla tasavvur edebilirsiniz.

'Barış süreci'nin huzurlu yıllarında sol entelektüeller bile barışı ve Filistinlileri bu kapsamda algıladıysalar, Ba-rak'ın Camp David fiyaskosunun ardından İsraililere kendi yalanını rahatça yutturabilmesini ve Filistinlilerin gayrı-insanileştirilmesi sürecinin süratle ilerleme kaydetmesini daha kolay anlayabiliriz. Filistinliler önceki yedi yıllık zaman diliminde İsrail'in gerçekliğinden zaten silinmişler ve görünmez olmuşlardı. Bu yüzden de Filistinlilerin sahneye geri dönüşü, gerçek bir yabancı işgali ve İsrail'in asıl varlığına bir tehdit olarak algılandı. İsraililer barışa, Filistin yönetiminin bir taahhüdü ve şiddeti durdurmak için gerekli tek araç gözüyle bakmışlardı; bunun doğal sonucu olarak, yeni direniş eylemlerini de Filistinli liderlerin barışı tesis etme beceriksizlikleri, hatta barış isteklerinin olmamasının kanıtı sayıyorlardı.

İsrail'in kendi bakış açısıyla bu durumda hayıflanılacak bir şey olmadığı gibi, değiştirilmesi gereken bir şey de yoktur. Neresinden bakılsa, Filistinlilere sunulandan daha büyük bir cömertlik kanıtı gösterilebilir mi? Bu yüzden İsrail, güven tuzağının budalası, daha doğrusu, bir komplonun kurbanı konumuna düşmüştür! Eğer Barak ve Ben-Ami komployu zamanında ortaya çıkarmasalar, İsrail'in varlığı ciddi bir tehditle yüz yüze gelebilirdi, işte o andan itibaren de her araca mubah gözüyle bakılmaya başlandı.

98

ARA DÖNEMİN SONU

Dejenerasyon sürecinin son üç yılda İsrail'in kamusal hayatını büyük bir hızla çökertmesi, bizi bu sürecin köklerini daha önceki dönemde aramaya yöneltmektedir. Bununla beraber, İsrail toplumunun evriminde gerçek bir kopuşun meydana geldiğini yadsımak da yanlış olur. Hatta, bu kopuşun tarihini bile söyleyebiliriz: İsrail, 5 Kasım 1995 gecesi, dinci sağcı militan Yigal Amir üç tabanca mermisiyle Başbakan Yitzhak Rabin'e ateş ettiği gece kökten değişmiştir. Tarihçiler bir gün, 5 Kasım 1995'in İsrail devletinin tarihinde suların ayrıldığı an olduğunu doğrulayacaklardır.

Rabin'e suikast düzenleyen aşırı sağ, yalnızca İsrail ile Filistin arasında bir yakınlaşma olması ihtimalini sona er,

99

dirmekle kalmadı, aynı zamanda İsrail toplumunun yirmi yıldır yaşamakta olduğu normalleşme ve liberalleşme sürecini de dinamitledi.⁷⁸

NORMALLİĞİ SEÇMEK

İşçi Partisi'nin 1977 yenilgisi, bir çağın sonuna damgasını vurmuştu. Ondan önceki otuz yılda İsrail devleti, Batılı bir demokrasiden ziyade Doğu Avrupalı bir 'halk demokrasisi'ne benziyordu. Devlet ile yönetimdeki İşçi Partisi arasında bir ortak-yaşam oluşmuştu; sivil toplum tamamen devlete tabi kılınmıştı; devlet ile yarı-devlet kurumları sivil ve kamusal hayatın bütün yönlerini kontrolleri altında tutuyorlardı. Yine de Doğu Avrupa rejimleriyle arasında çok önemli bir farklılık söz konusuydu: İsrail rejiminin meşruiyeti ve ülkenin genel kapsamlı siyasal konsensüsü, en azından (Yahudi çoğunluktaki) Siyonizmle özdeşleşenlerin nezdinde, demokratik formları mümkün hale getirmekteydi.

İsrail toplumu, (görece) serbest seçimlerin ve belli ölçülerde siyasal özgürlüğün varlığına rağmen, 1948 ile 1977 arasındaki yıllarda totaliter bir karakterdeydi.⁷⁹ Etraflarını kuşatan Arap dünyasıyla sürekli savaş hali, yurtsever birlik ve bireylerin devlete gönüllü bağlılığı adına bir çimento işlevi görmekteydi. Muhalif fikirler, kesimler arasındaki mü-

78) ABD'deki anlamıyla 'liberalleştirme': yani, 'demokrasiden ve bireyin kişisel özgürlüğünden yana olan siyasal reformlar' (*Webster's Deluxe Unabridged Dictionary*, New York: Simon & Schuster, 1983, s. 1042).

79) Güvenlik servisleri, İsrail Komünist Partisi liderlerini tutuklamak gibi bir alışkanlığa sahiplerken, İşçi Partisi egemenliğindeki sendika federasyonu His-tadrut'un adamları da İşçi Partisi hükümetinin muhaliflerinin düzenlediği toplantıları dağıtmak gibi bir alışkanlığa sahiptiler.

cadeleler ve siyasal eleştiriye, ancak çok açık bir şekilde çizilmiş sınırlar içerisinde göz yumuluyordu. Bu sınırları aşan herkese sert bir şekilde -polisye yöntemlerden daha ziyade cemaatten ve toplumdan dışlanma gibi araçlarla-haddi bildirilmekteydi.

1970'li yılların sonunda Yahudi devleti, meydan okunması çok zor bir askeri güç olarak, hayat standartlarını Avrupa ortalamasına getiren bir ekonomik büyüme kaydetmişti. Yakınlarda, Arap ülkelerinin en güçlüsü olan Mısır'la barış anlaşması imzalanmıştı Batı Şeria ve Gazze'deki Filistinlilere gelince, onlar işgale alışmış görünüyorlardı ve bağımsızlık ve ulusal egemenlik kavgası yerine gelirlerini arttırmakla ilgilenmeyi tercih etmekteydiler. Kuruluşundan itibaren Filistin Devleti'nin varlığının üstünden eksik olmayan tehdit heyulası artık maziye karışmış gibiydi. Gelecek parlak görünüyordu. Bu yeni gerçeklik, özellikle iş dünyası ve gençler arasında, egemen ideolojinin ve siyasal kültürün temellerini tartışmaya açtı. İsraililer -bütün Batı ülkeleri gibi- normal bir hayat sürmek istiyorlardı. Seferberlik halindeki, militerleşmiş bir toplum olmaktan bıkmışlardı.

Birey ve bireycilik, adım adım meşruiyet kazandı. İş yapmak ve zenginleşmek, artık gizlenmesi gereken, utanç verici hedefler değildi; ülkeden ayrılmaya karar vermek artık ihanet sayılmıyordu.⁸⁰ Siyonizm sözcüğü 'eski'yle eşanlamlı olmuştu. "Ülkemiz uğruna ölmenin şerefi" gibi vatansızlık sloganlarının yerini, "Başkaları gibi yaşamak istiyoruz" haykırıları almıştı -buradaki 'başkaları'yla kastedilen de

80) 1975'te Sabin, göçmenleri 'sıfırlar yığını' diye adlandırmıştı.

elbette Batılılardı. Kitle iletişim araçları ve parlamento, artık seçkin ordu birliklerinde ve asker ve memur olarak gönüllü bir şekilde savaşmak istemeyen gençlerin 'motivasyon krizi'nden fazlasıyla rahatsızlık duyuyordu. Askere alınması uygun görülmemeyi başaranlar bile artık damgalanmıyorlardı. Ordu artık, İbrani devletinin ilk otuz yılındaki konumunda değildi; *güvenlik* sözcüğünü ağzına almak insanları eskisi kadar hizaya getirmeye yetmiyordu.

'Yeni tarihçilerin ortaya çıktığı ve İsrail'in kurucu mitlerini sorgulamaya başladıkları yıllardı onlar. Yahudi devletinin yapıları hakkında, özellikle de demokrasi anlayışı ve bir Yahudi devleti ile demokratik bir devlet arasındaki ilişkiyi yeniden düşünme gerekliliği hakkında sorular yönelten 'yeni sosyologlar' de onları takip etmişti. Daha genel bir düzeyde, üniversitelerle medya da Siyonizmi eleştirenlerin, ya da en azından, Siyonizmin daha az demokratik yönlerine eleştirel bir mesafede duranların yatağı haline gelmişlerdi, önceden egemen söylemde yer almayan ve akademik çalışmalarda isimlerine pek rastlanmayan Filistinliler, kamusal tartışmalarda daha fazla göze çarpmaya, hatta bazı durumlarda odak noktası olmaya başlamışlardı.

Artık konsensüs yoktu. Siyonizme yönelik en radikal eleştiriler bile (eskiden kamusal tartışmalarda yer almalarına izin verilmeyen en açıkça ırkçı fikirler kadar) meşru görülüyordu.

İsrail'in bir anayasası olmadığı için Yüksek Mahkeme, devleti ve toplumu demokratikleşme yolunda sınırlı ama gerçek bir süreç başlatmakta sorumluluk üstlenmişti. Aske-ri-olmayan sansür pratikte işlemez hale getirildi; askeri san-

sür giderek daha çok sivil denetime alındı; basın özgürlüğü tanındı; gösteri yapma hakkı genişletildi; işkence yasaklandı; lezbiyen/gey çiftlere hoşgörüyle bakılıp dini otoritelerin bireysel özgürlükleri kısıtlama imkânlarını daraltan yasalar bile çıkartıldı. Arap azınlığının üyeleri bile bazı sınırlı haklar elde ettiler; onlara karşı yapısal ayrımcılık tamamen ortadan kaldırılmasa dahi, ufak tefek bazı adımlar atıldı. İsrail'deki yeni ilişkiler, güvenlik ile bireysel özgürlükler arasında olduğu gibi bir 'Yahudi devleti' ile bir 'demokratik devlet' arasında da yeni bir dengenin kurulabilmesine imkân tanıyor ve aslında bunu talep ediyordu: Yüksek Mahkeme'nin mesajının özü buydu.^{fi} Muhafazakâr kesimler mahkemeyi, İsrail'in Siyonistliğini kaybetmesi riskini doğuran bir anayasal devrim gerçekleştirmekle suçladılar. Tabii ki devrim söz konusu değildi, ama bazı reformlar yapıldığına kuşku yoktu.

1992'de Yitzhak Rabin'i seçme kararı, İsraililerin, Arap dünyasıyla ilişkileri normalleştirme yolunda ciddi adımlar atılarak ve bu suretle, bir dizi sağcı hükümetin reddiyeci politikalarına son vererek, demokratik normalleşme sürecinin tamamlanması arzusunu ifade ediyordu. 1991 Körfez Savaşı'nın zeminini oluşturduğu yeni Ortadoğu'da, İsrail'in başkenti ve teknolojisinin önüne açılan yeni pazarlar, Batı Şeria ve Gazze'deki yerleşimlere kıyasla yeni İsrail burjuvazisine sonsuz derecede daha cazip görünmekteydi. Şimon Peres ile tilmizleri, 'Peres'in oğulları', bu burjuvazinin siya-

81) İşkenceyi yasaklayan Yüksek Mahkeme kara" (1990): Kadan davasındaki, bir Arabin 'ulusal' topraklarda inşa edilmiş bir köyde oturmasına izin veren Yüksek Mahkeme kararı.

sal sözcülüğünü üstlenmişlerdi; bir bütün olarak seküler, liberal orta sınıfları canlandıran normalleştirme arzusunun dile getiriyorlardı.

Kamuoyunun gözlerinde Rabin-Peres hükümeti, hem İsrail toplumunun liberalleşmesini hem de Arap dünyasıyla normal ilişkiler kurulmasını (dolayısıyla da, barışın sağlanması için Filistinlilerle uzlaşmaya varılmasını) temsil etmekteydi. Üfuktaki bu ikili perspektif, ülke içindeki normalleşmeyle, İsrail-Filistin müzakerelerinin başlamasıyla, ya da her iki etkenin bir araya gelmesiyle çıkarları ciddi ölçüde tehdit altında görünen bütün siyasal ve toplumsal güçleri hükümetin karşısına dizecekti.

DİRENİŞ GÜÇLERİ

Sağın Oslo Anlaşması'na karşı çıktığı ve bazı fırsatlarla, 'Oslo ihaneti' diye niteledikleri anlayışı mahkûm eden sert gösteriler yaptıkları iyi bilinmektedir. Bu muhalefet, geleneksel sağcı partilerin işiydi, fakat gerçekte ona yön veren, büyük ölçüde dindar yerleşimciler ^hareketiydi. Rabin'i bir SS üniformasında gösteren dövizlerle gösteri yapanlar ve başbakanı mahkûm eden bir haham 'fetva'sı yayınlayanlar, dolayısıyla İsrail Ülkesi'nin bir kısmını Yahudi-olmayanlara vermenin ölümle cezalandırılacağını ilan edenler onlardı.

Ancak, Büyük İsrail'i ve yerleşimleri savunan bu ideolojik sağ, İsrail kamuoyunda açık bir şekilde azınlıktaydı. Kazanması için ^m İsrail'den (bazılarının 'siyonist-sonrası' diye andıkları ve henüz sadece oluşum halindeki bu yeni perspektiften) herhangi bir sebeple -ister dinsel, ister kim-

104

likle bağlantılı olarak, isterse sosyo-ekonomik ya da kültürel sebeplerle- ürkenlerle ittifak yapması gerekiyordu. Arap kökenli Yahudiler, giderek küreselleşmiş (yani, Batılılaşmış) bulunan bir elit kesim⁸² tarafından dışlandıkları ve kenara itildikleri kanısındaydılar. Ortodoks müminler, Yüksek Mahkeme kararlarının arkasında, İsrail'in 'Yahudi özel-liği'nin kaldırılmasına yönelik bir istek ve devlet ile din arasındaki eski uzlaşmaya bir meydan okuma görüyorlardı. Yoksul İsraililere gelince, onlar günlük hayatlarından, refah devletinin yıkıldığına ve aldıkları hizmetlerin özelleştirildiğinin farkındaydılar. Bu grupların hepsi, devletin ve toplumun (hem ekonomik hem de kültürel açıdan) modernleşmesi ve liberalleşmesinin kendilerine yönelik ciddi bir tehdit olduğunu düşünüyorlardı. Dolayısıyla, İsrail mirasının en yüksek teklif verene satılması korkusuyla sağla dava ortaklığına girdiler.

Sağın sözcüsü olan Benjamin Netanyahu, İşçi Partisi'nin modernleştiricilerini yenilgiye uğratan koalisyonun iki boyutunu son derece iyi dile getiren bir slogan bulmuştu: "Netanyahu, Yahudilere iyi gelir". Bu slogan, hem solun Arapların safını tuttuğunu ima ediyor, hem de İsrail'in Yahudi karakterini masaya yatırıyor. İşçi Partisi-karşıtı blo-kun hedefi ikiliydi: Bir yandan, İsrail'in Batı Şeria ve Gazze'den çekilmesini önlemek; diğer yandan, İsrail toplumunun yaşamakta olduğu açılma sürecini durdurmak ve özellikle Yahudi olan karakterini pekiştirmek.

Üstelik, bu koalisyon yıllar içinde iyice homojenleşecek-ti. Seküler sağ ciddi bir dinsel tonla boyanırken, kenardaki

82) Başka ülkelerde genellikle 'Sefardim' olarak anılmaktadır.

105

topluluklar (Ortodoks ve Arap Yahudiler) sağın ırkçı, anti-Arap ideolojisini kademe kademe benimsediler. Rabin'in katili Yigal Amir, yoğunlaşmış milliyetçilik ile dinsel funda-mentalizm arasındaki bu sentezi temsil etmekteydi. Yigal Amir'i suikastı işlemeye kışkırtanlar içinde hem fundamen-talist hahamlar hem de aşırı sağcı politikacılar yer alıyordu. Başbakanın öldürülmesi kuma bir çizgi çekmek demektir; sağ, o çizginin asla aşılmaması gerektiğine inanıyordu. Çizgiyi geçmeye cüret eden herkes, bir iç savaşı başlatma riskini göze almalıydı. İlk başta tehlikeli bir kumar gibi görünüyordu bu. Bazı sağcı liderler böyle aşırı bir adım atılmasına açık bir dille karşı çıktılar. Onların korkusu, solun (yani, İsrail toplumunun normalleşmesi yönünde faaliyet gösteren ve Filistinlilerle uzlaşmaya dayalı bir barış sürecinin lokomotifleri olan güçlerin) meydan okumayı kabul etmeleri ve çoğunluk desteğinden aldıkları güvenle, barışı yayma ve demokratikleştirme/modernleştirme çabalarından oluşan ikili süreci tamamen hızlandırmaya karar vermeleriydi.

Tabii sağcıların korkularının tamamen dayanaksız olduğu kısa sürede anlaşıldı. Yigal Amir'in eylemi, Britanya Manda yönetimine bağlı güçlerin o topraklardan ayrıldığı gün David Ben Gurion'un Yahudi devletinin kurulduğunu ilan etme kararından beri İsrail tarihinin en başarılı blöfü oldu. Tek bir öldürme eyleminin hedeflerine bu kadar kapsamlı bir şekilde ulaşması, siyasal suikastlar tarihinde çok ender görülen bir durumdur. Genç İsraililerin yüzde 30'unu aşkın kısmının katil Yigal Amir'e kahraman gözüyle bakmaları tesadüf olabilir mi?^{a1}

83) Günlük *YediOt Ahatonot* gazetesinde yayınlanan anket, 1998.

106

ULUSAL UZLAŞMA

Yeni başbakan Şimon Peres, oyunun kurallarını bozduğu için sağ hedef alan bir karşı-saldırıya girişmedi. 5 Kasım 1995'ten sonra halkın 'Rabin'in mirası' diye adlandırdığı yolu da takip etmedi. Tersine Peres, 'ulusal uzlaşma' ekseninde bir kampanya yürütmeye kalkıştı. Sağ, sorumluluğu büyük ölçüde kendi omuzlarında olan bir suçun muhtemel sonuçlarından dolayı ciddi bir tedirginlik içindeyken, Peres, sağın özür dileyip pişmanlığını dile getirmesini, hatta kendi saflarındaki aşırı unsurlarla arasına bir mesafe koymasını dahi talep etmedi. Bilakis, azınlık kesimlerin fikirlerini yeterince dikkate almadığı ve sağ köşeye sıkıştırmayı uygun bulduğu için, yarım ağızla cinayete kurban gitmiş selefini suçlamaya yöneldi. Kısacası, kurbanın, gece tek başına sokakta yürüyecek kadar utanmaz biri olduğu için tecavüze uğramasından dolayı belasını bulduğunu ima etmiş oldu.

Hükümetin ön ayak olmasıyla bütün ülke, "Uzlaşma Vakti" veya "Ulusal Uzlaşma" sloganları altında Ortodoks ve laik Yahudileri, ya da 'solcular'la yerleşimcileri bir arada gösteren dev afişlerle donatıldı. Ayrıca, yine hükümetin başını çektiği ve farklı (Yahudi) cemaatler(i) arasında demokrasinin ya da diyalogun teşvik edilmesini savunan çeşitli kurumlarla güç birliği yaparak yürüttüğü bir kampanyayla, İsrail Yahudi toplumunun farklı kesimlerini birbirlerine yakınlaştırmayı hedefleyen toplantılar düzenlenmeye başladı.

Sağın ve Ortodoks dindarların kibriyle karşı karşıya gelen barış yanlısı, laik çoğunluk, tutarlı ve bütünlüklü bir

107

politika ve ideoloji ortaya koymak için büyük bir çaba sergilemeye koyuldu. Fakat, bir Yahudi devleti ile demokratik bir devlet arasındaki çelişkileri ve yeniden bir ulusal konsensüs inşa etmek için gereken bedeli ödemeye istekli olmaları kendilerini kapana kısırmaktaydı. Sağ, muhtemelen çoğunluğu oluşturan bir kesimin karşısındayken, bu kesimin savunmaya çekilmiş, sağla barış yapmak üzere her türlü adımı atmaya hazır bir çoğunluk olduğunun farkına vardı. Saldırı anı gelmişti; eğer 'sol' uzlaşma ve konsensüs istiyorsa, sağ kendi koşullarını dayatacaktı.

Peres'e gelince, onun seçimi düşmanla uzlaşma karşısında ulusal uzlaşmayı hayata geçirmeye çalışmak yönünde olacaktı. Ulusal uzlaşma politikasına katkıda bulunmak için de Filistinlilerle yürütülen müzakereleri yavaşlattı. Rabin'in kararını tersine çevirip, özellikle kanlı bir saldırılar dizisini provoke ederek islamcı fundamentalist lider Yihya Ayaş'ın öldürülmesi yetkisini verdi.⁸⁴ Sonra da İsrail ordusunun güney Lübnan'daki müdahalesini yoğunlaştırdı; bu sürecin doruk noktası Kana katliamı oldu.⁸⁵ Peres'in yaklaşımı, şöyle besbelli saçma bir formülle özetlenebilir: onları barış sürecine kazanmak için dinci partilere büyük tavizler ver ve aynı süreçte, bu sefer sağla

84) Gazeteci Nahum Barnea, Yihya Ayaş olayını *Yediot Aharonot* gazetesinde ayrıntılarıyla anlatmıştır. Barnea, güvenlik güçlerinin Peres'i, Hamas'ın 'mühendis' denen adamın öldürülmesine çok sert karşılık vereceği konusunda uyardığını doğrulamaktadır. Barnea'ya göre, Rabin sırf bu sebeple operasyona hep karşı çıkmıştı. Fakat, Rabin'den farklı bir tutum izleyen Peres, mühendis'i ölü isteyen güvenlik servisi subaylarına karşı çıkacak cesarete sahip değildi.

85) 18 Nisan 1996'da İsrail ordusu, Lübnan'daki Kana'da bulunan bir BM üssünü bombalayarak, üsse sığınmış olan en az 9J sivil öldürdü (ingilizce'ye çevirenin notu).

108

bir siyasal konsensüse varabilmek için, işgal altındaki topraklarla Lübnan'daki baskıları yoğunlaştırırken müzakereleri de yavaşlattı. Böylece, sağın iktidarı ele geçirmesi altı ayı bulmayacaktı: Simon Peres, bir taraftan, merkezde ya da dinci kesimde hiç kimsenin desteğini kazanamadan Arapların ve laik solun önemli bir kısmının desteğini kaybederken, öte taraftan yeni saldırı dalgası yüzünden oluşan bir güvensizlik atmosferi yaratmıştı çünkü.

Rabin'in katili hedefine Peres'in korkaklığı, sağla hesaplaşmaya girmeye yanaşmaması ve İsrailli-İsrailli uzlaşmasının yerine İsrailli-Filistinli uzlaşmasını öne çıkaran bilinçli tercihi sayesinde ulaştı. Sağın şantajına boyun eğen İşçi Partisi'yle seçmenleri de, cemaat sadakatlerinin barış özlemlerinden çok daha güçlü olduğunu gözler önüne serdiler. Kardeş kavgası ihtimalinden (ki fiiliyatta tamamen ihtimal dışıydı) kaçınmak için sağın değerlerini kayıtsız şartsız kabullenmeye hazırdılar. Ne Peres'te, ne Yossi Beilin'de, ne de sağdan olsun soldan olsun başka bir İsrailli liderde, İsrail'in De Gaulle'ü olmaya yönelik en ufak bir kararlılıktan eser vardı.^{8*}

Peres'in durumunu mazur gösterecek bir etken vardır: Onun İsrail'in birliğini sağlama özlemi ile sağla siyasal ve ideolojik düzlemde bir kapışmaya girme korkusu, İşçi Partisi politikacılarına özgü bir nitelik değildir salt. Bu nitelik, İsrail kültürünün ve onun egemen ideolojisinin kopmaz bir parçasıdır. Yine de şu gerçeğin altının çizilme-

86) Fransa Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle, 1962'de Cezayir'in bağımsızlığını kabul etmeye karar verdiğinde bir darbe girişimini, hatta iç savaşı göze alma riskine girerken Fransız aşırı sağının nefretini kazanmıştı (İngilizce'ye çevirenin notu).

si gerekir: Sol, 1980'lerden itibaren, 'Yahudi ve demokratik' konsensüsün özünün ne olması gerektiğini tanımlama yeteneğini kaybederken, sağın esin kaynağı, kendilerine israil kimliğinin sınırlarını belirleyebilirle kudretini kazandıran özgüven ve milliyetçi, dinci inanç olmuştur. Solun Rabin'in öldürülmesine tepkisi, sağın bu inancını güçlendirmekten ve ideolojik-siyasal saldırısını ağırlaştırmaktan başka sonuç vermemiştir.

1996'dan itibaren sağın afişleri ve seçim sloganlarında solla ideolojik mücadele yürütmekten bahsedilmez olmuştur. Onun yerini, "Kardeş kardeşi yere sermez" ve "Yerleşimleri kaldırmak israil'i tam ortasından böler" gibi deyişlerle ulusal birliği bozmakla tehdit eden bir şantaj politikası almıştır.⁸⁷ Kavgaya girişmekten vazgeçen liberal ve laik sol, sağın 1996 seçimlerini kolay bir zaferle kapatmasına imkân tanı* mıştır. Oysa daha seçim tarihinden birkaç ay önce yapılan kamuoyu anketleri, sağın büyük bir çoğunlukla mağlup olacağını göstermekteydi. Başbakanın öldürülmesinin etkileri ve gençlerin (medya, İsrail'in her köşesinde Rabin'in ve demokrasinin yasını tutan bu insanları 'mumlu çocuklar' diye adlandırıyor) kitlesel bir seferberlikle harekete geçmeleri her şeyi felce uğrattı. Sonuçta bu olay, göz açıp kapayıncaya kadar, yok oluşunun eşğine gelmiş bir israil'i son defa canlandıran bir işlev gördü.

Benjamin Netanyahu, katı ve vicdansız bir Amerikalı reklamcı olan Arthur Finkelstein'in tavsiyelerine adım adım uydu ve Rabin'le onun savunduğu değerlere karşı bir

87) Barak, yerleş imcilerle 'benim sevgili kardeşlerim' diyordu.

110

nefret kampanyası başlattı. Netanyahu'nun seçim zaferinin ardından sağ, altı yıldan kısa bir zaman diliminde, israil devletinin bütün ideolojik ve siyasal iklimini kökten dönüştürmeyi başardı. Yirmi yıllık bir ara dönem olan açıklık, liberalleşme, barış girişimleri ve Arap dünyasıyla normal ilişkiler kurma süreci sona erdi. Sağ, Rabin'n öldürülmesiyle yalnızca siyasal gücü ele geçirmekle (işçi Partisi'ni içten fethetme dahil olarak) kalmamış, aynı zamanda, belli renkteki başka bir İsrail'in tabutuna son çiviye de çakmıştı. İşte bu yeni İsrail, kendine özgü değerleri olan ve nihayetinde yeni bir anayasal çerçeve ve yeni kurumlar yaratan yeni türde bir ülkenin zeminini hazırlamıştı.

111

PERDE ARASI: **BİR ÇAĞIN SONU**

Zorlu geçen uzun ve tartışmalı günler boyunca Merkez Seçim Ko-misyonu'nun görüşmelerini takip ettikten sonra, israil Devleti'nde bir çağın, hukukun egemenliği çağının sona ermiş olduğu sonucuna vardım. Aslında, burada artık bir devlet de yoktur. Şovenist bir dindar cemaat, ne pusula ne de vicdan tanıyan, hukuksal düzenlemeleri, etik kriterleri ya da bir nebze olsun akılcı davranmayı umursamayan bir ölüm-kalım savaşı, bir kabile savaşı başlatmıştır. Ben, müritlerinin sloganında söylendiği gibi Kahane'nin haklı olduğuna inanıyor değilim elbette, fakat Kahane'nin kazandığından da eminim,* Günümüzün İsrail toplumunda egemen olan anık yalnızca onun ırkçı teorileri değildir, 'şovenizm' ile 'dinsel fundamentalizm'i harmanlayarak savunduğu yöntemler de zafer kazanmıştır. Eğer Yüksek Mahkeme, Seçim Komisyonu'nun kararını onaylayacak olursa, sözcüğün her anlamıyla israil yurttaşlığı kavramının tasfiye edilmesine nihai damgasını vuracaktır.** O zaman da bir apartheid devletine, uygar dünyanın gözünde cüzamlılar ülkesine dönülmüş olacağız. Artık Yahudiler ile Araplar arasındaki topyekün savaşın yolu açıktır. Komisyon'un çoğunluğu bizi tekrar sıkıyönetim çağına döndürecek ve Knesset'e tekrar Arap işbirlikçileri sokacaktır. Eğer başarılı olurlarsa bir sonraki hedefleri de İsrail solunun militanları olacaktır, Arapların [parlamentodan] etnik temizliğini takip eden bir sonraki adım, uyum sağlamayan Yahudilerin ideolojik temizliği olacaktır.

(Haim Baran,**** Kol Hair, 3 Ocak 2003)

*) Aşırı sağcı lider Meir Kahane, Arapların kovulması ve teokratik bir devlet kurulması çağrısında bulunan ilk kişiydi. Onun takipçilerinin sloganı da "Ka-hane haklıydı" şeklindedir.

") Merkez Seçim Komisyonu siyasal partilerin temsilcilerinden oluşur, ama başkanı bir Yüksek Mahkeme yargıcısıdır Komisyon 2003'ie, ünlü ırkçı Baruch Mareel'in Knesset adaylığını kabul ettiğinde ve iki Arap milletvekili. Azmi Bişa-ra ile Ahmed Tibi'yi saf dışı bıraktığında, ilk defa başkanın tavsiyesinin aleyhine kararlar almış oluyordu. Yüksek Mahkeme daha sonra. Ocak 2003te bu karar bozdu ve Marzel'in adaylığının yanı sıra Bişara ile Tibi'nin başvurularının da kabul edilmesine imkân tanıdı.

***) 1966'ya kadar Arap azınlığı sıkıyönetim koşullarında, hareket etme özgürlüğü olmadan ve (oy kullanma hakkı hariç) en temel haklarından yoksun bir şekilde hayatını sürdürüyordu.

****) Haim Baram, tanınmış, bir gazeteci, eski bakan ve İşçi Partisi lideri Moşe Baram'ın oğlu. Rabin hükümetindeki eski turizm bakanı Uzi Baram'ın kardeşidir.

8 YENİ İSRAİL

112

Merkez Seçim Komisyonu, bazı İsraili entelektüeller, gazeteciler ve hukuk uzmanları kendilerine İsrail'in hâlâ 'kuruluşundan beri sergilediği üzere sınırlı bir demokrasi olup olmadığı'ni sormaya başlamadan önce bir partinin listesi ile iki Arap milletvekilinin adaylıklarını geri çevirecekti. Haim Baram'ın ya da Un Avnery'nin bu soruyu yöneltip 'hayır' cevabı vermelerinin hiçbir özel önemi yoktur.⁸⁸ Onların ikisi de yıllardan beri kendilerini Siyonist ve İsrail vatanseveri olarak görmüşlerdir. Baram, İsraililerin 'prens' dedikleri bir kişiliktir, ülkenin ilk öncülere ve liderlerinin oğlu; Avnery 88) Uri Avnery, güney İsrail'deki ünlü '53105011 Tilkileri' birliğinin savaşçılarındandı ve 1948 savaşı sırasında ağır şekilde yaralanmıştı-

113
ise 1948 savaşının kahramanı, eski bir milletvekili ve ünlü gazetecidir. Dolayısıyla bu şekilde, yaşlı İsrail elit kesiminin başlıca isimlerinin ağızlarından, İsrail'in ilk on yıllarında yaratıldığını düşündükleri şeyin - belki de ebediyen- kaybolduğunu öğrenmiş oluyoruz. İşte, Avnery'nin yazdıkları; Liberman, Ortodoks lider Effi Eitam ve diğer Likud liderleri, İsrail demokrasisini kuşatmakta olan bir beşinci kolun öncüsüdürler. Takipçilerini Arap yurttaşlara karşı şiddete kışkırtmaya ve Arapları siyasal sistemden dışlamaya başladılar. Şimdi de 'aşırı sol'u ortadan kaldırmaktan bahsediyorlar. Onların bir sonraki taleplerinin, ister 'ılımlı' ister yurtsever' olsun bütün solu ortadan kaldırmak olacağından kuşku duymak mümkün mü? Sonra da sıra, diğer tarihsel örneklerde görüldüğü üzere, Likud 'liberal'ine gelecektir. Alarm zillerinin çaldığını mı duyuyorum? Esasında, hayır. Yüksek Mahkeme başyargıcı Aharon Barak daha çok yakın bir zamanda, İsrail'in şu anki durumunu -İsrail cumhurbaşkanının huzurunda- Nazi Almanyası'na benzetti. Holokost'tan sağ çıkan birisi olarak Barak, "Eğer bunlar Kant'in ve Beethoven'in ülkesinde olabiliyorsa demek ki her yerde olabilir, eğer biz demokrasiyi savunmazsak demokrasi bizi savunmayacak," diyor. Liberman'lar bizim kurduğumuz demokrasiyi yıkıp yerine bir Faşistan yaratmaya adaylar.⁸⁹

SAHTE DEMOKRASİ

Son üç yılda en temel demokratik normların kaybolduğunu gösteren pek çok işarete tanık olduk. Terörizmle bağları olduğundan kuşulanılan Arapların İsrail yurttaşlıkları

89) Gush Shalom wbsitesi. Ocak 2003.

114
ellerinden alındı. Arap milletvekillerinin parlamenter dokunulmazlıkları kaldırıldı. Besbelli ırkçı nitelikteki fikirler, siyasal programlar ve yasa teklifleri (özellikle de işgal edilmiş topraklarda ve bütün İsrail'de etnik temizlik projeleri) meşruiyet kazandı.

Önemli bir krize yol açmadan böyle bir gelişmenin hızla gerçek olması durumuyla karşılaşabiliriz, çünkü İsrail her zaman kendine özgü bir demokrasi anlayışına sahip olmuştur. İsraililerin gözünde demokrasi, her zaman iki şeyle sınırlı kalmıştır: seçim ilkesine bağlı olarak çoğunluğun azınlık üzerindeki egemenliği ve parlamentodaki çoğunluğun benimsediği yasalara göre hareket eden bir yürütme organının eylemleri.⁹⁰ Anlaşılacağı kadarıyla, 'haklar' kavramını tamamen göz ardı eden oldukça zaaf bir demokrasi anlayışdır bu. Genellikle iddia edilen tersine, 'İsrail'in hiçbir zaman bir anayasaya sahip olmaması sadece dinci partilere bağlanamaz. Bunun gerçek sebebi, Siyonist politikacıların hiçbir zaman, çoğunluğun iradesinden bağımsız olarak bütün yurttaşların eşitliğini ve temel hakları güvence altına alan gerçek bir demokratik anayasa kaleme alama-mamış olmalarıdır. İsrail her zaman için, hem bir Yahudi devleti (ve o sığ formüle göre, bir demokratik devlet) hem de on yıllardır süren savaş yüzünden hep olağanüstü koşullarda olan bir ülke şeklinde tanımlanmaktadır. Olağanüstü hal İsrail siyasal kültürünün o denli derinlerine işlemiştir ki, ne Mısır'la barış, ne Ürdün'le barış, ne de Filistinlilerle ortaklaşa imzalanan İlkeler Deklarasyonu açık bir şekilde tartışma konusu edilebilmiştir.

90) Bkz. Allernalive Information Centcr'ın Kudüs liselerinde yaptığı araştırma, AJC *Special Reports*, Kış 1986.

115

İsrail'deki demokrasi sorununu daha derinlemesine irdeleyebiliriz. 1948'de Yahudi yerleşim kuruluşlarından bir devlet yapısına herhangi bir ara aşama olmadan kestirme geçiş, İsrail'in yönetim normları' benimsemesini son derece zorlaştırmıştır. 'Yönetim normları', tanımı gereği, siyasal-askeri örgütlerin başvurduğu ve açıkça belirlenmiş yasal çerçevelere bağlı kalmayan normlardan farklıdır. (Filistinliler bugün bu konuda, kendi deneyimleriyle birçok şey öğrenmiş durumdadırlar. Onlara kalırsa, FKÖ'nün işleyiş tarzından, demokratik normları benimsediği varsayılan ve seçimle gelmiş bir yarı-devlet olarak Filistin Yöneti-mi'nin işletmesi gereken tarza geçmek son derece zordur.) Bağımsızlığın üzerinden elli yıl geçtikten sonra, İsrail devletinin ve siyasal sınıfının tutumları hâlâ devlet, egemen partiler ile politikacılar arasında ve bağlayıcı bir hukuksal çerçeve ile o çerçeve içinde tutulamayan çıkarlar arasında belli bir kaymayı ortaya koymaktadır. Yozlaşma bunun örneklerinden biridir elbette.

Fakat, hukuku ihlal etmekle birlikte yürütme organının gerekli saydığı (işkenceye ve hukukdışı infazlara başvurulması gibi) başka siyasal ve askeri pratikler de söz konusudur.

İsrail Devleti bu çelişkileri ortadan kaldırmak için iki ustaca manevradan çıkar ummaktadır. Birincisi, gerçek bir şizofreniye yol açacak şekilde 'külliye red' tutumudur. Biz bu mekanizmanın istihbarat servislerinde, poliste ve kamu savcılarının işkence yapılmasıyla ilgili sistematik yalanlarında işlediğine tanıklık ettik; onların mahkemelerde söyledikleri yalanlar nihai aşamada ciddi bir kurumsal krize yol açmış ve ulusal bir soruşturma komisyonunun kurulmasıyla sonuç-

116

lanmıştır. Başka bir örnek: İsrail'in nükleer cephanesinin varlığını reddetmek gerekli önlemlerin alınmasını köstekleyici bir rol oynamıştı. Uluslararası uzmanların görüşünce, bunun sonucunda pek çok teknik kaza yaşanmış ve İsrail'in sahip olduğu nükleer reaktörler Çernobil-tipi reaktörlerden sonra dünyanın en tehlikeli tesisleri haline gelmiştir.

İkinci mekanizma, kişiselleştirilmiş yasaların devreye sokulmasıdır. Eğer yasa (daha doğrusu, 'temel bir yasa') başbakanlık görevinin adaylarının Knesset üyelerinden olmasını şart koşuyorsa, ama ülkeyi idare etmesi istenen Ne-tanyahu Knesset'te değilse ne olacaktır?⁹¹ Hemen o temel yasa, Netanyahu'nun başa gelmesini sağlayacak şekilde değiştirilir. Başka bir örnek: Eski bir başbakan yaptığı yolsuzluklardan dolayı hapisteyse, hemen onun salıverilmesi için büyük bir kampanya düzenlenir ve bazı tutukluların cezalarının yarısını çektikten sonra salıverilmelerini öngören bir yasa tasarısı kabul edilir. Başka bir örnek: Temel bir yasa kabinedeki sandalye sayısını on yedi bakanla sınırlıyorsa, fakat Barak, mümkün olan en geniş kapsamlı koalisyonu kurmak için bakanlık sandalyelerini otuz politikacıya kadar çıkarma sözünü veriyse, hiç vakit kaybetmeden o temel yasa değişikliği de gerçekleştirilir.

Yasalar -anayasal nitelik taşıyanları dahil olmak üzere- bireylerin çıkarları ya da o anın gereklilikleri doğrultusunda değiştirilebildiğine göre, bütün yasa çıkarma süreci neden devre dışı bırakılmasın ki? Eski genelkurmay başkanlarından Şaul Mofaz, kendisinin emekliye ayrılması ile seçimler ara-91) Anayasa olmayınca Meretz Partisi, belli ölçülerde anayasal tipte yasalar olan çeşitli 'temel yasalar'ı benimseyerek ilerlemişti.

117

sında geçmesi gereken yasal 'uzaklaşma' süresi henüz dolmamış olmasına rağmen geçen yıl Knesset'e aday olduğunu açıkladı Mofaz'ın Seçim Komisyonu'nun önünde dile getirdiği iddia, insanın kanını dondurtacak derecede fütursuzcadı: "Eğer bu ayrıntının farkında olsaydım o yasa'yı değiştirmemde bir problem çıkmazdı." Başka bir ifadeyle, söz konusu yasanın değiştirilmemesinin tek sebebi unutkanlıktı. Öyleyse numara yapmayalım ve boşa vakit harcamayalım.¹¹²

Yasaların esnekliği, İsrail demokrasisinde bir haklar anlayışı olmamasının doğal sonucudur. Liberal ara dönem yıllarında benimsenmiş olan temel yasalarda görüldüğü üzere 'haklar'a açıkça işaret edilmiş olsa bile, bu 'haklar'ın her zaman belirli koşullarla teslim edildiğini unutmamak gerekir: 'aykırı bir yasa olmaması koşuluyla', 'olağanüstü haller hariç' ya da 'eğer bu İsrail Devleti'nin Yahudi karakteriyle değişmezse', vb. Kısacası, temel haklar (cinsiyetler arası eşitlik, farklı inançlara sahip yurttaşlar arasında eşitlik gibi) ancak, parlamento demokratik yollarla, yani basit parlamenter çoğunlukla onları iptal edebilme imkânına sahip olduğu kadarıyla vardır.

İsrail'de, salt bir yurttaş olarak hiç kimsenin herhangi bir hakkı yoktur. Çoğunluk oyuyla haklar (Arap milletvekillerinin parlamenter dokunulmazlığı, bazı siyasal ya da ideolojik kriterleri -parlamentodaki çoğunluk değiştiği anda değiştirilebilecek kriterlerdir bunlar- karşılamayan ve programında 'Yahudi devleti' ve 'demokratik devlet' nosyonlarının birbiriyle geliştiğini belirten bir partinin hukuksal varlığına göz yumulması, güya 'terörizm'le bağlantıları

92) Yüksek Mahkeme daha sonra Mofaz'ın adaylığını geri çevirdi.

118

olan Arap yurttaşlarının hakları, vb.) geçersiz kılınabilir. Bu yüzden, milletvekili Avigdor Liberman'ın partisinin bir sonraki adımı atarak, seçim kampanyasında milliyetlerinden dolayı İsrail'i aşağılayan İsraililerin (asi asker ve subayların, eski milletvekili Uri Avnery'nin ve avukat Lea Tsemel'in ismini verecek şekilde) saf dışı tutulmasını önermesinden daha doğal karşılanacak ne olabilir?

Bir ülke, uluslararası hukukun her kuralını ihlal ederek sürekli genişlettiği sınırlar yarattığında, amaç (yani, Yahudi devleti) araçları her zaman haklı çıkardığında, o zaman, İsrail'in kendi kurallarına saygı göstermenin korkunç derecede zorlaşmasında şaşılacak bir yan yoktur. Sıradan yurttaşlar da liderlerinin örneğini takip ederek, uluslararası ilişkilerde sistematik şekilde benimsedikleri kuralsızlığı aynen evlerine yansıtırlar, İsrail'in uluslararası topluluk içinde faydalandığı dokunulmazlık, yalnızca onun aralıksız saldırılarının kurbanlarına adalet hakkının tanınmaması anlamına gelmekle kalmaz, bunun yanı sıra, İsrail toplumunun içeriden yozlaşmasının sebeplerinden de birini oluşturur. İnsanlar,

Hayfa kumsalında raketbol oynayan babanın homurdanması gibi, "Ama bu ülkede niçin bir tek ben kurallara uymak zorunda kalayım ki?" derler."

YENİ BİR SİYASAL SINIF

İsrail'in siyasal kültürü ve pratiklerinin yıllardan beri 'demokrasi' dendiğinde genellikle akla gelen modele çok az benzemesi, bugünkü dejenerasyonu daha az gerçek ya

93) Bkz. "Giriş" bölümü.

119

da daha az korkutucu kılmaz. Son zamanlardaki bir örnekle bunu daha iyi anlatabiliriz. Yirmi beş yıl önce Yitzhak Rabin, Washington'da büyükelçilik görevindeyken karısının orada açtığı birkaç bin dolarlık bir banka hesabından dolayı başbakanlıktan istifa etmek zorunda kalmıştı. O zamanlar ne Rabin'in kendisi, ne siyasal sınıf, ne de kamuoyu, genç başbakanın kahraman olduğunu düşünüyordu; yasayı ihlal ettiği için görevini bırakmak zorunda kalmıştı sadece. Oysa geçen yıl yapılan bir polis soruşturmasında, yüz milyonlarca doların söz konusu edildiği bir yolsuzluk skandalına Ariel Şaron'un da adı karıştı. Şaron'a bir an bile istifa etmeyi düşünmedi; bütün İsrail sağının desteğini arkasına alarak, kamu savcılığını ve polisi 'solcularla birlik olmakla suçlayıp karşı saldırıya geçti. Hatta, yasanın yanlış olduğunu ve değiştirilmesi gerektiğini ekledi.

Başka bir örnek: Beş yıl önce, on yılı aşkın süren bir dava sürüncemede kalınca, Kudüs bölge mahkemesi eski içişleri bakanı ve Şas Partisi lideri Arie Deri'yi yolsuzluktan dolayı dört yıl hapse çarptırmıştı. Deri'nin masum olduğunu ve Yüksek Mahkeme'nin azledilmesi gerektiğini iddia eden on binlerce insan aylar boyu gösteriler düzenlediler, İsrail'de her duvarda ve pek çok arabanın arkasında "Deri masumdur" sözlerini okuyabilirdiniz. Sonunda Knesset, Deri'nin erken tahliye edilmesi yönünde özel bir yasa çıkardı. Deri'nin masum olduğunu iddia eden açıklamalarıysa kanıtların ve şahitlerin anlatımlarının farklı bir yorumuna değil, sadece iki hukuk-dışı argümana dayanıyordu: "Siz [sol] onu Şas'tan ve Arap kökenli Yahudilerden [Deri, Fas kö-

120

kenlidir] nefret ettiğiniz için mahkûm ettiniz. Hem herkes nasılsa rüşvet alıyor." Siyasal sınıfın kayda değer bir kesiminin, özellikle de sağ ve dinci partilerin, adli sistemin meşruiyetinin aleyhine açılan kampanyada yer almaları bilhassa kaygı vericidir. Son on yıllık zaman diliminde, ülkeyi yönetmekte olan bu siyasal sınıfın bileşimi tamamen değişmiş durumdadır.⁹⁴

Bu değişimin esasını, fiili bir askeri darbe oluşturmaktadır. Herkesin bildiği üzere, ordu İsrail'de, hem kendi namına hem de politikacı kılıfına bürünerek tekrar sahneye çıkan yüksek rütbeli adaylar aracılığıyla her zaman önemli bir siyasal rol oynamıştır. Ben Gurion 1950'lerde istifa etmek zorunda kaldığında, orduya, özellikle genelkurmay başkanı Moşe Dayan'a hükümetin elini güçlendirmesi için birkaç kere başvurmuştu. Haziran 1967 savaşının arifesinde ordu, başbakan Levy Eşkol'u ilk ulusal birlik hükümetini (Menachem Begin ve savunma bakanı Moşe Dayan dahil olmak üzere) kurmaya zorlamıştı.

Bununla birlikte, Rabin'in öldürülmesine kadar genelkurmay, hükümetin denetiminde kaldı ve hükümetin aldığı kararlara uydu. Son yıllarda ortaya atılan hipotez, ordu içinde ve çeşitli güvenlik servislerinde, Oslo sürecine karşı olan ve provokatif saldırılar dahil olmak üzere bu süreci sabote etmeye yönelik faaliyetlere girişen örgütlü bir aşırı sağ akımın olduğu yolundadır. Ancak, güçlü bir sağcı akımın (General Biran ve genelkurmay başkanları

94) Oysa ekonomik güç şimdiye kadar, genellikle İşçi Partisi'ne oy veren ve yeni türdeki politikacıların fundamentalist, demokratik-olmayan popülizminden dehşet duyarak yaşayan eski egemen sınıfların ellerinde kalmıştır.

121

Şaul Mofaz ve Moşe Yaalon gibi adamlar çıkarmış olan bir akımın) üreme merkezi olduğuna da kuşku yoktur. Bu sağcı akım elindeki gücü, hükümetin kararlarını etkileme yönünde kullanmıştır. 1996'dan itibaren ordu, hükümet karşısında kendi ayakları üzerinde gerçek bir iktidar haline gelmiştir. Pe-res ordunun özerkliğini tanımış, Netanyahu bu Özerkliği kuvvetlendirmiş, Barak da orduyu kendisinin gerçek siyasal partisi yapmıştır. Yüksek rütbeli subaylar kabine toplantılarına katılmaktadırlar; askeri istihbarat 'enformasyon' tertiplemektedir; ordu siyasal ve askeri girişimleri haklı görüp, kendince senaryolar yazmaktadır. General Moşe Yaalon, Filistin Yönetimi'ni 'kanıtlar' ışığında bir terörist örgüt olarak niteleyen ve 2000 yılından itibaren Filistin Yönetimi'ni yok etme senaryosuna uygun olarak hareket eden ilk kişiydi. 1996 yılından beri yüksek rütbeli subaylar siyasal içerikli açıklamalar yapmakta, sindirme kampanyasını sonucuna vardırarak için harcanan çabaları yetersiz gördüklerinde hükümeti tehdit etmekte ve durumun vehametini onlara 'açıklamak' için doğrudan kamuoyuna ve halka seslenmektedirler. Bu, demokratik yolla seçilen siyasal liderliğin onayını ve desteğini alarak tezgâhlanan ve de Gaulle'ün 1958 darbesini hatırlatan gerçek bir askeri darbe olmuş,

siyasal parti yönetimlerine ve en önemli bakanlıkların başına yüksek rütbeli subayların atanmasıyla pekiştirilen bir süreç olarak yürütülmüştür.

Ne var ki, İsrail Devleti'nin siyasal yönetimindeki karakter değişimi, genelkurmayın koyduğu bu ağırlığın öte-

122

sine geçmektedir. Bir yanda fundamentalist dinci partilerin önemli rolüyle, diğer yanda Rus partileri de vurgulanmalıdır. Bu iki siyasal güç, İsrail toplumunda demokrasi, hukukun egemenliği ve güçler ayrımı ile sivil özgürlüklere referansları kesinlikle umursamayan akımları temsil etmekte ve onların sözcülüğünü üstlenmektedir. Ortodoks milletvekili Hendel, yargıçlar Azmi Bişara'yla Ahmed Ti-bi'nin - faşist çete lideri Barudi Marzel'le birlikte- Knes-set'e aday olabileceklerini açıkladıktan sonra, "kamuoyunun ne istediğini hiç dikkate almadığı için Yüksek Mah-keme'nin bileşimi değiştirilmelidir," diyordu." Birkaç dakika sonra bir Rus milletvekili, aynı mahkemenin General Mofaz'ın adaylığını 'salt teknik sebeplerle' (yani, yasaların açıkça yasakladığı sebeplerle) geri çevirmesini nasıl hayretle karşıladığını söylüyordu.⁹⁶

Devletin hukuku dinci partiler için geçerli değildir; bu partilere göre, meşru olan sadece Tanrı'nın hukukudur. Rus partilerine göre, demokrasi ve bireysel özgürlük gereksiz lükslerdir ve kendilerince İsrail'in ahlâki ve siyasal zayıflığının başlıca sebebidir.⁹⁷ Her iki akım da sınır tanımaz bir anti-Arap ırkçılığı sergilemektedirler. Aralarındaki tek farklılık, Rusların iman sahiplerine ve dine duyduğu nefret ve onlara yönelik horgörüleridir. Bu da, kabul edileceği üzere, dinci güçlerin 'Yahudi demokratik devleti'nin yerine bir yarı-teokrazi tesis etmeye giriştikleri bir zamanda küçük bir ayrıntı sayılmaz.

95) İsrail radyo yayını, 9 Ocak 2003.

96) A.g.y.

97) Bkz. Michel Warschawski, *Le defi bmatonal* (Paris: Textuel, 2000). s. 97-108.

123

YENİ BİR REJİME GÖRE YENİ BİR İDEOLOJİ

İsrail siyasal sınıfındaki bu açıkça anti-demokratik akımların ağırlığını küçümsemek ciddi bir hata olacaktır. Bu kesim, sayısal açıdan bile, Knesset üyelerinin dörtte birinden fazlasını, bugünkü hükümetteki bakanların neredeyse yarısını oluşturmaktadır. İdeolojik bakımdan eski 'Yahudi ve demokratik', liberal çağrışımlarıyla dinci-olmayan Siyonist dünya görüşü tam bir geri çekilme halindeyken, İsrail kültürünün tamamını yeniden şekillendiren bir söylem ve ideoloji toplumda ciddi dayanak bulmaktadır. Yeni ideolojinin bileşimi dört ana öğeye dayanır: az çok dinsel fundamentalizmle ilişkili olan bir milliyetçi militarizm; açıkça telaffuz edilen bir ırkçılık; mesihçilikten gebede kalmış bir tutucu ruh; her demokratik normu sorgulamaya istekli olma. Hep birlikte ele alındığında bu öğeler, israillileri bütün dünyaya, Ortadoğu'da ve yeryüzünün her köşesinde Yahudilerin hayatta kalmasını hedefleyen bir varoluş tehdidinin kalıcılığı gözlüğünden bakmaya yönelten ve genelleşmiş bir paranoyanın şekillenmesine katkıda bulunurlar.

Bu yeni ideolojinin ilk ve kuşkusuz en sapkınca etkisi, ülke içinde kuşatma halinin ve ölümün normalleşmesinin benimsenmesidir.

İsrailliler ordunun ve polis güçlerinin çok geniş bir alana yayılmasını ve bütün kamu tesislerinin (ayrıca restoranlar, süpermarketler, okullar ve satış mağazalarının) girişlerinde binlerce güvenlik görevlisi durmasını, sanki bu tür manzaralar bireyler ve bütün bir ülke açısından tamamen normal bir hayat tarzıymış gibi en ufak bir çekince payı

124

koymadan kabullenmiş görünüyorlar. Hatta bazı durumlarda, sanki toplumun böyle bir gerçeklikle kucak kucağa yaşaması, sağın 'barış riski' diye adlandırdığı normal koşullara kıyasla daha kolaymış gibi, sıradan insanların böylesi durumlarla karşılaşmaktan keyif almalarına bile rastlanıyor.

Daha da kötüsü, İsrailli sivil ve askeri kurbanların sayısının durmadan çoğalmasına dahi kaçınılmaz bir akıbet gözüyle bakılıyor. Anlaşılan bu toplum, kendi yurttaşlarının güvenliğini sağlamaktan aciz bir hükümete tolerans göstererek, bu duruma şaşkıncu bir hızla uyum sağlıyor. Kudüs'teki bir saldırıda kızını kaybetmiş olan Nurit Peled, masumların ölümüne bu derece sapkınca uyum sağlamayı lanetlemek için, Dylan Thomas'dan⁹⁶ ödünç aldığı bir deyişle 'ölüm dîyan' lafını tekrarlayıp duruyor. Saldırgan milliyetçilik ile kurban düşmanının yüceltilmesinin bu şekilde iç içe geçirilmesi, İsrail toplumu içindeki şiddeti, dışarıdan akla hayale getirilemeyecek düzeylere çıkarıyor. Oysa bu atmosferin nasıl duygular yaydığını anlamak için Knesset'deki tartışmaları yayınlayan radyo kanallarını dinlemek bile yeterlidir. Bir milletvekili Arap milletvekillerinin er geç infaz mangalarının karşısına dikileceği konusunda teminat verirken, başka bir milletvekili Siyonist parti Meretz'den milletvekili arkadaşlarına 'hain' damgasını yapıştırmakta bir an duraksamıyor. Yalnızca 'teröristler'i değil, İsrail içindeki her türlü muhafefeti de hedef seçen çılgınlığın ağır faturasını gerçekte ki-

98) Dylan Thomas, "And death shall have no dominion," *Twenty-Five. Poems* (Londra: j. M. Dem & Sons, 1936), akl. Nurit Pded-Elhanan, "The Dominion of Death," *Yediot Aharonot*, 1 Aralık 2001.

125

min ödeyeceğini zaman gösterecek. Yüksek Mahkeme ve medya, ayrıca polis ve kamu savcılığı bile olur olmaz zamanlarda Yahudi düşmanı olmakla, hatta 'solcu mafya'ya bağlı hareket etmekle suçlanıyorlar. Karşılıklı saygı, asgari medeniyet ve özelliklere demokratik normlara bağlılık tamamen hor görülmektedir. Özellikle demokratik normlar, sahneyi İsrail'in güvenliğini ve Yahudi karakterini güvence altına almak için gerekli önlemleri hayata geçirmeye nihayet hazır olacak bir otoriter devlete bırakması zamanı çoktan gelmiş bulunan bir rejimin zehirli kalıntıları şeklinde değerlendirilmektedir. İsrail'in seçimle gelmiş yetkililerinin demokrasinin gerekliliklerini bu derece ihlal etmeleri ve şiddete sarılmaları, yurttaşları açısından da bir model işlevi görmektedir. Duvarlardaki grafitilerde ve arabalara yapıştırılan çıkartmalarda nelerin yazılı olduğuna daha önce değinmiştim. Buralarda yazılı sloganlarda, sadece Araplara değil, iç düşman olarak görülen her şeye (divanı harbe çıkarılması gereken 'Oslo suçluları'ndan, Şaron ailesinin muhtemel yolsuzlukları için soruşturma açmaya cesaret eden yargıç Aahon Barak ve polis şefinin güvendiği 'düşman medya'ya kadar herkese) saldırılmaktadır. İsraililerin Araplar söz konusuken daha açık bir şekilde dile getirdikleri şekilde sağ bırakılmasını istemedikleri insanların kapsamı, sürüyle hareket etmeyi reddeden ya da demokratik, laik bir toplumda normal hayat sürmekten gocunmayacak İsrailileri de içine alacak şekilde genişletilmiştir. Hukuksal düzenlemeler başka insanlarla ilişki kurmanın temeli olarak hem temiz vicdanlı olmayı hem de kaba kuvvete başvurmayı makul gördüğünde,

126

birinin kendi topluluğunda özgürlüğün korunmaya ihtiyacı varsa o zaman hukuk acı bir şekilde yitirilmektedir.

Şiddet en çıplak haliyle sadece İsrail politikasına değil, evdeki ve sokaktaki gündelik ilişkilere de yansımıştır. Her zaman için İsrail toplumunun kusurlarından biri olagelmiş bulunan medeni davranmamak artık mutlak bir kabalağa dönüşmüş haldedir. İsraililer geçmişte 'lütfen', 'affedersin' ya da 'sağol' diyememeleriyle bilinirlerken, bugün trafikte önlerine çıkan hemen herkese fiziksel olarak saldırmaya hazır bir ruh halindedirler; genellikle de üstlerinde bir silah mutlaka bulunduğundan, bu tür kavgalar bazen trajediyle sonuçlanmaktadır." Psikologlar ve sosyal hizmet görevlileri şiddetin bu derece tırmanması konusunda sürekli uyarılarda bulunmakla birlikte, bu uyarıların herhangi bir faydasının görüldüğüne pek rastlanmamıştır. Bütün toplum hastadır, korkunç derecede hastadır.

SOL VAZGEÇİYOR

Toplumun ve onun içsel davranış normlarının bu şekilde bozulması İsrail'deki ılımlıları haklı olarak, siyasal durumun kendisinden daha fazla kaygılandırmaktadır. Yine de bir karşı-saldırı başlatma enerjisinden yoksun olan ılımlı kesimin büyük çoğunluğu, çaba harcamaktan vazgeçmeye karar vermiş gibidir.

Orta sınıf evlerindeki Cuma akşamı yemeklerinde en çok rastlanan ruh hali, hayıflanma ve çaresizliktir, 'kendi' ülke-

99) "Teşekkür Ederim, Bağışla, Lütfen" balıklı ulusal kampanya, birkaç yıl önce İsrailileri daha kibar olmaya davet etmek amacıyla düzenlenmişti.

127

tini felakete sürükleyen herkese karşı patemalistçe burun kıvrımadır; kastedilen Sefardim Yahudileri, Rumlar ve Orta-dokslar, kendileri gibi gerçek İsraili olmayanlardır. Bu tür insanlar, Kürt Ayıcık'ın Cenin'de kendinden geçmişçesine üç gün kesintisiz buldozer kullandığını anlattığı söyleşi/itirafını takdirle karşılayabiliyor ve birbirlerine keyif duyarak aktara-biliyorlardı örneğin.¹⁰⁰ Üstelik bu muhabbetlerde, Kürt Ayı-cık'a emir veren ve çoğu kendileri gibi 'iyi İsraililer' olan komutanlarının sorumluluğunu hiç akıllarına getirmiyorlardı.

Tom Segev'in 'ilk İsraililer' dediği kişilerin torunları, ilk başta, cömert barış tekliflerini reddetmeye cüret ettikleri için Filistinlilere kızgındılar. Şimdiyse, sağ ve Ortodoks kesimi iktidara taşımış olan öteki İsraililere de kızıyorlar. Her zaman rastlandığı üzere, bu insanlar hiçbir şekilde sorumluluk üstlenmeye yanaşmıyorlar; sadece, daha az ayrıcalıklı yurttaşlarının nankörlüklerinden dem vuruyorlar, işgal altındaki topraklarda görülen yağmalama olaylarına ve devlet otoriteryanizminin koyulaşmasına karşı düzenlenen sol gösteriler, patlamış bir balon gibi fiyaskoyla sonuçlanıyor. Sol, kendi toplum vizyonunun hayata geçirilmesi uğruna, hatta İsrail'in bir ülke olarak hayatta kalması amacıyla mücadele etme arzusunu uzun süre önce, aslına bakarsanız Rabin'in suikasta uğradığı zaman kaybetti. Solun belli bir kısmı, İsrail'in esas varlığının tehlikede olduğunun çok iyi farkında. Bu kesimler çocuklarını ülke dışına gönderiyorlar, Avrupa'da mülkler satın alıyorlar ve ikinci bir pasaport edinmeye çalışıyorlar. Kudüs'ün prestijli matematik bölümüyle tanınan ve her vesileyle ünlü ma-

100) Bkz. 2. Bölüm.

128

tematikçileriyle övünmekten geri kalmayan İbrani Üniversitesi, İsraili doktora öğrencileri bile kariyerlerini daha az prestijli Amerikan ya da Avrupa üniversitelerinde sürdürmeyi tercih ettikleri için, iki yılı aşkın bir süredir boşalmış olan görev yerlerini dolduramaz bir hale düştü. Siyonist solun 'önce ateş edip, sonra feryat etmekle suçlandığı' günler olmuştu. Fakat bugün, Siyonist solun önce bombalayıp, sonra kendine acıyarak fısıldamaya koyulduğunu söyleyebiliriz. Uzun zaman önce hayalinde bile kuramadığı bir toplum uğruna mücadele etmekten vazgeçen Siyonist sol artık içe dönmekte ve bütün dünyayı, öncelikle de Filistinlileri, kendi kederli yazgısının sorumlusu olmakla, Avrupa'da ya da Amerika Birleşik Devletleri'nde daha normal bir gelecek düşü kurmakla suçlamaktadır. Bu eğilimin İsrail'deki gerici güçlerini kuvvetlendirmekten başka sonuç vermeyeceğine kuşku yoktur. Sadece küçük bir azınlık, hem Filistin halkının hakları hem de İsrail'in kökten, son demokratik giysilerini de üzerinden atan fundamentalist bir devlete dönüşmesini engelleme doğrultusunda mücadele etmeyi sürdürmektedir. Dolayısıyla, elde avuçta kalan bu küçük kitle, İsrail toplumunun yıkıma sürüklenmesini engelleyebilecek ve ülkenin, İsraililerin dünyanın her köşesinde bizzat kendi elleriyle inşa ettikleri nefret duvarına çarpmasını durdurabilecek midir? Güçler ilişkisi cesaret verici durumda değildir ve zaman kısadır.

129

EPİLOG: MASADA'YA DOĞRU MU?

Bütün anne babaların bildiği üzere, çocuklar hayatlarının ilk yıllarında sınırlarını tanıyarak, genellikle de dene-me-yanılma yoluyla öğrenirler. Ancak anne babalarının kendilerine bu tür fırsatları tanımadığı bir çocukluk süren çocuklar da vardır. Bunlar, farklı bir yazgıyla doğmuş olup, bahçedeki en büyük ağaca tırmanırken hayranlıkla seyredilen çocuklardır. İnsanlar böyle çocuklar için, yüzlerine yayılan bir gülümsemeyle, "Bu çocuk hiçbir şeyden korkmuyor," derler. Şaron, hiçbir şeyden korkmayan çocuktur. Misillemeler sırasında sınır çizgisini silmeye gönderilen, Yom Kippur savaşında Kanal'ı [Süveyş Kanalı'nı] geçen, Filistin Yönetimi'nin sınırlarını kaldıran çocuk-

130

tur...⁹⁸ Şaron'un Aşil topuğu, onun asla içselleştirmemiş olduğu sınırdır, ahlâki evreninin mekânsal ifadesidir. Şaron, İsrail devletinin tarihinde, Beyrut'ta olduğu gibi Lübnan'da da yürütmesine izin verilmiş misillemelerin sınırlarını geri çektikten sonra savunma bakanı olması yasaklanmış tek kişidir.⁹⁹ Bir bariyer dikmeyi reddetmiş olan adam,¹⁰⁰ çabucak zenginleşmek isteyen oğluna, ya da Ro-met Gen'in bütün yoksul mahalleleri ile Güney Lübnan Ordusu'nun komutanlarını Lübnan Partisi'ne üye yapan diğer oğluna da sınır koymayacaktır.¹⁰¹ İsrail'de, hükümeti aileden ayıran sınırda bu derece büyük bir muğlaklığa daha önce hiç rastlanmamıştır.

Bizim ülkemizi, sınırları olmayan insan değiştirmiştir."¹¹ (Arie Caspi, *Haaretz*, 17 Ocak 2003)

İsra! başbakanını anlatan bu portre, aslında, şimdi iktidara gelmiş olan siyasal sınıfın -ve büyük ölçüde de bir bütün olarak İsrail toplumunun- tasviridir. Bu toplum artık, coğrafi olsun ahlâki olsun herhangi bir sınır tanımamaktadır, haliyle

98) 'Misillemeler', ünlü 101. Komando Birliği'nin başı olarak Şaron'un 1950'le-rin başlarında İsrail sınırlarında giriştiği askeri eylemlerdi (o zamanlar Ürdün'ün işgali altındaki Batı Şeria'da 1953'te yapılan Kibiya katliamı bunlara dahildi).

99) 1982 Sabra ve Şatila katliamları için kurulan ulusal soruşturma komisyonu, savunma bakanı olarak Şaron'un görevinden alınmasını tavsiye etmişti. Şaron'un bu tavsiyeye cevabıysa şöyle oldu: Şaron'u savunma bakanı olarak istemeyenlerin bütün elde edebileceği, onu başbakan yapmaktır.

100) Şaron ilk başlarda İsraililer ile Filistinliler arasına bir duvar örülmesine karşıydı.

101) Likud Partisi'nin ön seçimlerinde, Ramal Gan mafyasıyla bağlı kişiler ile İsrail'in desteklediği Güney Lübnan Ordusu'nun eski milislerinden birisi, Li-kud'un Knesset için önerdiği adaylar listesine seçildiler.

102) Arie Caspi, "The Man Without Boundaries," *Haaretz* haftalık eki, 17 Ocak 2003.

131

Yahudi devletinin de son derece dik, kaygan bir eğimle aşağı kaymakta olduğu bir dönemde frenleri tutmamaktadır.

Uçurumun dibinde onu bekleyen nedir peki? Bütün Arap ve İslam dünyasıyla silahlı çatışma, hatta bir nükleer savaş, İsrail'in tuttuğu yol su götürmez biçimde intihara varacaktır (tıpkı Filistinlilerle birlikte ölmeye hazırlanan Samson mesesindeki gibi). Bu mesel İsrail'deki sohbetlerin değişmez konularından biridir artık; ne zaman birine şiddet, misilleme ve daha fazla şiddetten menkul bu fasit dairenin nihai olarak nereye varacağını sorsanız, akla gelen ilk hikâye bu olmaktadır.

Pulitzer Üdül'lü ABD'li gazeteci Seymour Hersh, İsrail nükleer programını 'Samson tercihi' diye nitelemiş ve Da-vid Ben Gurion ile Ernest David Bergmann (İsrail'in bombasının babası olan az tanınmış bir

bilimci) dahil olmak üzere çeşitli israili liderlerin, devletin kurulduğu andan itibaren hiçbir düşmanın başka bir Holokost'a kalkışamama-sını sağlamaya kararlı olduklarını yazmıştır. Tıpkı Sam-son'un Filistin tapınağının kolonlarını ve düşmanlarıyla birlikte kendini de öldürmesi gibi, İsrail de ortadan kaldırmayı hedeflediği düşmanlarıyla birlikte kendini yok etmeye hazırdır.¹⁰³ Ortadoğu'da bir sonraki savaşın nükleer savaş olma riski az değildir.

İsrail'in nükleer tercihi başka bir kod isimle daha anılır: Masada Operasyonu. Bu isim, Yahudi tarihinde Roma egemenliği dönemindeki, savaşçıların teslim olmaksızın kendilerini karlı ve çocuklarıyla birlikte öldürmeyi seçtikle-

103) Bkz. Seymour M. Hersh, *The Samson Option: Isrod's Nucleor Arsenal and American Foreign Policy* (New York: Bandom House, 1991).

132

ri bir olaya atıfta bulunur. Masada'nın ölümcül sembolüyle özdeşleşmenin kökeni, İsrail devletinin ilk günlerine kadar uzanmaktadır. Aydınlar ve araştırmacılar, bu olayın hem tarihsel yorumunu hem de ideolojik bakımdan istismar edilmesini ancak 1982 ile 1996 yılları arasındaki 'normalleştirme yılları'nda mahkûm edebilmişlerdir. Oysa olaylar, sanki Yahudi devletinin trajik sonu, israil'in kolektif bilincindeki genetik koduna kazınmış, israil toplumu kendi projesine gerçekte hiçbir zaman yüreğinden inanmamış şibi seyretmektedir. Gelgeldim, bu artık basitçe bir proje değildir. Çoğu İsrail'de doğmuş olan ve ezici çoğunluğunun da kaçacak başka bir ülkesi olmayan 5 milyonu aşkın Yahudi'nin hayatı tehlikededir. israil'in dejenerasyonu salt, şu andaki siyasal iklime egemen olan bir aşırı militerleşme ve milliyetçi mesihçilik meselesi değildir. Daha önce görmüş olduğumuz üzere, İsrail'in dejenerasyonunun temelinde ayrıca, uygarlaşmış bir toplumu bir külhanbeyleri çetesinden ayıran her şeyin (yasalar, demokratik normlar, evrensel haklar ve kurallar) çürümesi yatmaktadır. İsrail'in problemi, Şaron ailesinin yolsuzlukları ya da mafyanın siyasal sınıf adına oynadığı rollerden daha ziyade, bu tür fenomenlerin kendi halkının geniş bir kesiminin gözlerinde meşrulaşmasındadır. İsrail'in problemi, dinci partilerin ve onların ideolojisinin devlet aygıtında sahip olduğu ağırlıktan daha ziyade, gerçekten laik, demokratik bir hareketin yokluğundadır. israil'in problemi, ülke içinde şiddetin dramatik ölçülerde artmasından daha ziyade, şiddetin müstakbel kurbanlarıyla aynı safta olanların kendilerini geri çekmesindedir.

133

Bir anlamıyla, İsrail'in delice kendi yıkımına doğru koşması, çevresindeki Araplarla ilişkilerinde olduğu kadar kendi içindeki ilişkilere de doğrudan yansımaktadır. Ülkenin içeriden çürümesi, Arap-İslam dünyasıyla topyekûn bir savaş çıkması ihtimalinin söz konusu olmasından önce bile böyle bir sonucu kaçınılmaz hale getirebilir, israil, islam dünyasına karşı Batılı bir haçlı seferi tasarlanması projesinin altına imzasını atarak, yakın gelecekte, Yahudi Tanrı (ve Hıristiyan uygarlığı!) adına Mesihçi bir cihad başlatmaya hazırlanan militarist, dinci bir fundamentalizmin hegemonyasına son damgayı vurabilecek bir ülke içi kültür savaşından yana tercihte bulunmuştur. Yahudi Mesihçi milliyetçiler ile George W. Bush'un etrafında toplanmış (ve yeri gelmişken belirtelim, teolojisi anti-Semitik) olan Protestan fundamentalistler arasındaki sapkınca ittifakın esası budur.

İsrail açısından 11 Eylül 2001'in tam önemi bu ittifaka bakarak anlaşılabilir. İsrail dış politikasının üzerindeki en etkili kısıtlamalardan birisi, her zaman için, Siyonizmin nihai, maksimalist hedefleri ile büyük devletlerin çıkarları arasında belirli bir gerginliğin varlığı olmuştur, israil'in stratejik müttefiklerinin en sadığı olan Amerika Birleşik Devletleri bile, son zamanlara değin, israil'in genişlemeci askeri hedeflerini ılımlılaştırmaya yatkındı. Bölgesel istikrar bunu gerektiriyordu. Fakat 11 Eylül temel kuralları değiştirdi ve Ariel Şaron da bunu ilk kavrayan kişilerden biri oldu.

Dick Cheney, Condoleezza Rice ve Donald Rumsfeld'e göre, istikrar artık kendi başına bir hedef değildir; kendi ülkesinin ya da müttefiklerinin askeri maceralarını kısıtlamaya yeterli bir sebepse hiç değildir. Bu kesimler, el-

134

bette 'terörist' yaftasını yapıştırdıktan sonra çıkarlarına aykırı gelen her hedefi vurmaya hazırdırlar.¹⁰⁴ Şaron, Arafat'ın meşruiyetinin yok edilmesinin kendisine Washing-ton'dan Filistinlilere karşı ('terörizm kökünün kazınması' kisvesi altında) bir topyekûn savaşa girişmek adına yeşil ışık yaktırmaya yeteceği anlamıştı. Beyaz Saray'ın ve Pentagon'un şu anki sakinleri, Şaron'un Filistin halkına karşı (yarın da bütün Araplara karşı mı?) savaşma, Kö-tü'ye karşı iyi'nin haçlı seferinin öncü kuvveti, mızrak başı gözüyle bakıyorlar. Eğer bu Yahudilerin mücadelede birkaç dişi veya bir ya da iki kol kaybetmeleri anlamına geliyorsa, bu sadece isa'yı öldürdükleri için ödemeleri gereken borcun peşinatıdır.

Benjamin Netanyahu'nun entelektüel sefilliği ve Şaron'un kültürel taşralılığı onları gerçekliğe karşı kör etmiştir. Onlar Amerika Birleşik Devletleri'ni kendi sömürgeci projeleri adına kullanabileceklerini hayal ediyorlar, oysa kendilerinin, çok daha iddialı bir projenin, hedefleri arasında İsrail halkına pahalıya

patlaması son derece muhtemel olan çok kapsamlı bir projenin basit bir aracı olmaktan öte rolleri yoktur.¹⁰⁴ Kâhin Yeremya'nın çağında olduğu gibi, İsraililerin liderleri yanlış tarafı seçmişler, kendilerini intihara sürükleyecek bir seçim yapmışlardır.

Onların seçiminin göze almayı gerektirdiği başka bir risk, dünyanın her tarafındaki Yahudi topluluklarının büyük kısmını girdaba sürüklemektir. İsrail'in uluslararası

104) Bkz. Gilbert Achcar, *The Clask of Barbarisms: September 11 and the Making of the New World Disorder* (New York: Monthly Review Press, 2002), s. 92-98. 105)A.g.y., s. 81-85.

135

arenadaki tutumları, bu tutumların her çeşitten Anti-Se-mitiklerin ellerine verdiği bahaneleri görmezlikten gelsek bile, Yahudi devletini dünyanın her tarafındaki insanlardan nefret eden bir konuma sokuyor. Nazizmin çöküşünden neredeyse altmış yıl sonra anti-Şeraitler, düşünmekten asla vazgeçemedikleri, ama Nazizmin zulmünden kurtulanlar hâlâ sağken dile getiremedikleri fikirlerini yüksek sesle çıkarmaya başlıyorlar. Kuzey Amerikalı ve Avrupalı Yahudi cemaat liderlerinin İsrail'le kayıtsız şartsız özdeşleşmeyi seçmeleri, temsil ettiklerini savundukları cemaatler açısından ölümcül sonuçlar doğurma riskiyle yüklüdür. Onlar da İşaya'nın Kitabı'nı yeniden okusalar ve broken reed meseli üzerine düşünseler iyi ederler.

Doğrudur, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'daki Yahudi kurumlarının yeni liderleri, atalarının kültürüyle şekillenmiş metinlere dair bilgilerini kendi başarılarını ayı-ramayacak durumdadırlar. Fakat, ufukta görünen felaketin sorumluluğunu dünyanın her tarafındaki Yahudi topluluklarının genellikle kendilerini öne çıkarmış sözcüleri de paylaşacaklardır. Onlar, genç Yahudi devletini uyarmak üzere Diaspora'da geçen yüzyıllar boyunca birikmiş deneyimlerine dayanarak hareket etmek yerine, kaba güçten, bir ABD'li deniz piyadesi kadar acımasız olabilecek bir Yahudi paraşütçü imajıyla büyülenmiş haldedirler. Anlaşılan o ki, bir zamanlar hakları tanınmamış olan Yahudilerin, nihayet başkalarının haklarını hiç kafaya takmadan bir hayat sürme fırsatını bulmuş olmalarından büyük keyif duyuyorlar.

136

Öyleyse, yaklaşmakta olan felaketten kaçınılamaz mı? Kesinlikle hayır. Marjinalleştirilmiş ama her zamankinden daha fazla kararlı olan İsraili muhalifler, bu felaketin engellenebileceği ihtimali üzerine kumar oynuyorlar. Hakları (ilk başta Filistinlilerin haklarını, ama aynı zamanda, içinde yaşadıkları toplumun temeli olarak genel hakları) savunarak, yurttaşlar olarak kendi varlıklarını kurtarmak uğruna mücadele ettiklerini biliyorlar. İsrail toplumu bodoslama duvara doğru gidiyor. Siyah Kadınlar hareketi, İsraili Kadınlar Barış Koalisyonu eylemcileri, Guş Şalom ve Ta-ayuş, insan hakları örgütleri ve boyun eğmeyi reddeden askerler ile subaylar, bu intiharı engellemek amacıyla mücadele ediyorlar.¹⁰⁶ Biz işgale karşı savaşıyor, kaba kuvvete dayalı politikalara direniyor, Arap-Islam dünyasına karşı ürküntü verici etnik temizlik ve topyekûn savaş ihtimallerinin ortaya çıkmasını önlemeye çalışıyoruz. Fakat biz aynı zamanda, İsrail'i tepeden tırnağa kadar silahlı, ama giderek daha fazla tecrit edilmiş olarak yeni bir gettoya kapatan 'tec-rit'in felsefesine de itiraz ediyoruz. Biz, öteki tarafın birlikte var olma ihtimaline inanmasından vazgeçmesini önlemek için çatı pencerelerini işbirliği ve dayanışmaya açık tutuyoruz. Bizim çizgimiz, son sürat kendi yıkımına doğru yol alan bu toplumu rayından çıkarmayı hedefleyen bir direniş tavrıdır (bazıları bu tavrın bir sevme şekli olduğunu da söyleyeceklerdir). Bizim aramızda yer alıp da işbir--

106) İşaya 36:6 (King James versiyonu): "İste sen şu kırık kamış değneğe, Mısır'a güveniyorsun. Bu değnek kendisine ^slanan herkesin eline batar, deler. Firavun da kendisine güvenenler için böyledir."

137

ligine yanaşmayan İsraililer ve yine aramızdaki dünya yurttaşları, bu ülkenin çılgınca Masada'ya doğru gitmesini cesaretlendirmekten başka işe yaramayan dokunulmazlıklara son verilmesi için elimizden gelen her çabayı har-camalıyız. Başarabilecek miyiz? Hiçbir şey kesin değildir. Fakat bunun mümkün olabilmesinin de tek yolu vardır: Kumarı hayat üzerine oynamak.

a

138

İNGİLİZCE ÇEVİRİYE SONSÖZ

A Tombeau Ouvrct'in (Açık Bir Mezar) yayınlanmasından sonra çeşitli vesilelerle, ülke dışında olduğum zamanlarda bile, İsrail toplumunu sarmış olan deliliği anlatırken ipin ucunu kaçırıp kaçırmadığımı merak etmişimdir. Ayrıca, analizimin fazla tek yanlı, İsrail'in anti-sömürgeci hareketinin üyelerine büyük ıstırap veren öfke, utanç ve acizliğin karışımı olan bir duygu halinden fazla etkilenmiş olup olmadığını da merak ediyordum.

Ancak İsrail'e her dönüşümde, her haftanın gazetelerini okuyuşum ve radyo haberlerini dinleyişimde, ne yazık ki gerçekliği çarpıtmamış olduğumu, bu kitabı yeniden kaleme alacak olsaydım da metne kesinlikle daha ılımlı bir ton kaçamayacağımı yeni baştan fark etmekteyim.

Avraham Burg *Le Monde*'da şöyle yazmıştı:

Siyonizm öldü, katilleri Kudüs'teki kabine masasında oturuyorlar. Ulusal yeniden doğuşumuzda güzel olan her şeyin kökünü kazımak için hiçbir fırsatı kaçırmadılar. Siyonist devrim iki ayağa dayanıyordu: adalete susamışlık ve yurttaşlık etiğine adanmış bir yönetici ekip. Fakat artık ikisi de yok olup gitti. İsraili ulusu bugün anık yozlaşma, baskı ve adaletsizliğe yol vermiş utanmaz bir yığından başka bir şey değildir. Siyonist maceranın sonu çoktandır kapımıza dayanmış halde. Evet, bizim son Siyonist kuşak olma ihtimalimiz çok fazla. Geriye bir Yahudi devleti kalacak -çehresi tanınmaz, iğrenç bir devlet, iki bin yıllık hayatta kalma kavgamızdan sonra, bizim gerçekliğimiz yozlaşmış bir kliğin boyunduruğu altındaki bir sömürgeci devlet, yasallıkla ve yurttaşlık etiğiyle alay etmeyi matah bellemiş bir devlet. Adalete burun kıvrarak idare edilen bir devlet, hayatta kalma gücünü kaybeder. İsrail toplumunun geriye sayımı başlamıştır.

Avraham Burg'un Siyonizm anlayışına katılabilir ya da katılmayabiliriz. Ama, Siyonist hareketin asîi figürlerinden birinin, eskiden İsrail parlamentosunun başkanlığını yapmış, Yahudi Ajansı'nın başında bulunmuş, Ulusal Dinci Parti'nin tarihsel lideri ve kabine üyesi Yossef Burg'un oğlu olan bir adamın ancak ve ancak bu kitabın tezini pekiştirmeye yarayan doğrultuda sonuçlara varmış olduğunu da görmezlikten gelemeyiz.

Hayır, elinizdeki kitapta abartılmış olan ya da abartılı şekilde kötümser bir tablo olarak çizilen hiçbir yan yoktur. Söylediğime ikna olmanız için bütün yapmanız gereken de, alelade bir hafta olan 19-25 Nisan 2004 haftasının gazetelerini açıp bakmanızdır. İşte, birkaç haber:

141

- İsraili yönetmen David Ben Chetrit, ordu sözcüsüyle randevusu için gittiği Savunma Bakanlığı'nın dışında duran dört muhafız tarafından ağır yaralandı. Askerler Chetrit'in Filistinli bir intihar bombacısı olduğunu sanmışlardı. Sol bacağı öyle bir ezildi ki, doktorlar o bacağı bir daha asla kullanamayacak olmasından korkuyorlar.
- Eski nükleer teknisyen Mordechai Vaanunu, İsrail'in nükleer cephaneliği hakkındaki bilgileri yayınlamaktan dolayı çarptırıldığı on sekiz yıllık mahkûmiyetini tamamladıktan sonra salıverildi. Vaanunu'nun bırakılmasının ertesi sabahı günlük *Maariv* gazetesi, sokaktaki insanlara üç alternatif (Vaanunu hapiste mi kalmalı, onu ülkeden kovmalı mı, yoksa öldürmeli mi?) arasında bir seçim yapmalarını istediği bir anketin sonuçlarına yer verdi.
- Hamas lideri Abdül Aziz Rantissi ve arabasında bulunan dört kişiye bir İsrail füzesiyle suikast düzenlendi; birkaç hafta önce Rantissi'nin selefi, milyonlarca Müslümanın dini reisi Şeyh Ahmed Yasin de suikasta uğramıştı.
- İsraililerin çoğunluğu, İsrail'in güvenliği açısından nükleer silahlara sahip olmanın vazgeçilmez bir önem taşıdığına inanıyor. Yapılan anketlere göre, 'hüküm günü' silahı eğer gerekirse bütün bölgeyi (besbelli, İsrail dahil olmak üzere) havaya uçuracak şekilde kullanılmalı.
- İşgal altındaki toprakların içindeki duvar, Savunma Bakanlığı'nın açıkladığı programdan bile daha büyük bir hızla örülüyor.

Bunlar İsrail'deki gündelik deliliği ortaya koyan sahneler. Bu kitabın her bölümünde iddia edilen gerçeklerin ne kadar geçerli olduğunu doğruluyor ve vurguluyorlar.

George W. Bush'un kalıcı, küresel ve önleyici savaşı, İsrail Devleti'nin akıldan yoksun vahşetine de bir tür ulusla-

142

rarası meşruiyet kazandırdı. Artık her şey, sanki *Açık Bir Mezar* kitabımda anlatılan belirtilerin istisnasız her biri (hedef seçilerek düzenlenmiş suikastlardan tutun, idari hukuksuzluk bölgeleri yaratılması, İsrail'deki gözaltı kamplarıyla onların ABD'nin kontrolündeki Küba, Irak ve başka yerlerdeki benzerlerinin kurulması, faşizmin yenilgisinin ardından dünya çapında benimsenmiş olan uluslararası hukukun askıya alınarak, uluslararası kuruluşların, özellikle de Birleşmiş Milletler'in nötrleştirilmesi ve gayri-insanileştirilip, kendi kültürü ya da dinsel inançlarından soyutlanmış bir düşmana karşı tek taraflı inisiyatif kullanmanın ve önleyici savaşın ilan edilmesine kadar) yeni uluslararası stratejiye dahil edilmişçesine yürütülüyor.

Kuşkusuz, bazı Arap ideologların yanlış bir saptamayla iddia ettikleri gibi, George W. Bush emirleri Şaron'dan alıyor değildir; ayrıca, İsraili stratejistlerin Amerikan yönetimine sızmaları veya ABD hükümetinin Washington'daki Siyonist lobinin etkililiğinden dolayı gönülsüzce adımlar atmaları gibi bir durum da söz konusu değildir. Bush'un top-yekûn savaşının Barak'la Şaron'un savaşına çok benzemesinin sebebi, iki politikanın da yeni-muhafazakâr, ırkçı ve tek taraflı hareket etme yanlısı beyin takımlarınca geliştirilmiş olmasıdır. Oradaki İsraililer ve Amerikalılar, son on beş yıldır Yeni Dünya

Düzeni stratejisini (gerçeklikteyse, yeni Amerikan imparatorluğunun küresel çapta getireceği düzensizliği) planlayıp durmaktalar.

İsrail'in -işlediği kötülüklerle Bush yönetimini adına bir 'topyekûn savaş laboratuvarı' olma işlevi görerek- ABD politikasının uygulamaya konmasından önce davranmasının

143

sebebi, kendi neo-muhafazakâr ekibinin Amerikalı partnerlerinin Washington'da iktidarı ele almalarından birkaç yıl önce başa geçmiş olmasıdır. Dolayısıyla, uluslararası düzenlemelerin ortadan kaldırılması, tek taraflı kararlarla hareket etme ve kalıcı önleyici savaş tehdidi gibi prensipleriyle neo-muhafazakâr stratejiyi ilk teste tabi tutmuş olanlar İsraililerdir.

işte bu anlamıyla, hem İsrail-Filistin ilişkisinin proto-tipik halini kavramak hem de küresel düzeydeki gelişmelerin izlediği yönü doğru analiz etmek istiyorsak, yalnızca İsrail'in Filistinlilere karşı uygulamaya koyduğu sindirme politikasının değil, bunun yanı sıra, İsrail toplumuna yayılan sapkınlaştırıcı etkinin de teşhir edilmesi son derece yerindedir. Zira, Bush yönetiminin halihazırda uygulamakta olduğu politikalarla son sürat felakete doğru yol alan, bütün gezegendir.

144